

A HÉT SZILVAFÁ ÁRNYÁBAN

NOVELLÁK

**IRTA
SZIKRA**

**BUDAPEST 1909
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-240-6 (online)
MEK-17555

TARTALOM

A HÉT SZILVAFÁ ÁRNYÁBAN.

LEÁNYÁLMOK.

A TÜKÖR.

GRISAILLE.

IKER-LELKEK.

KÉSŐN.

AZ ŐSÖK.

AZ ERDŐ.

PÉNZ.

MARGIT.

MARGÓ.

RITA.

PERECZ.

EULÁLIA.

EGY DAL A RÉGI SZERELEMÉRŐL.

A HÉT SZILVAFA ÁRNYÁBAN.

- Nézze, milyen különös kis bogarak röpködnek ott. Legyek vagy pillangók?
- Hangyák, Vera, szárnyas hangyák.
- Ugyan? soha sem hallottam...
- Hogy a hangyáknak szárnya lenne? Dehogyan nem. Fogjon csak meg egyet, ugye, milyen szép?
- Az ám! Milyen finom a szárnya; mintha harmatcseppből lenne szőve. Na, ne nevéssen ki. Tudom, hogy harmatcseppből nem lehet szőni, de azért ez mégis olyan.
- Persze, hogy nem nevetem ki. De képzelje csak, ezt a csodaszerszámot - egyetlenegy napra adja nékik az anyatermészet.
- Hogyan? Csak egy napra?
- Igen. Azon az egy napon szabad nékik messze-messze szállni, szabad táncolni a napsugárban, szabad gondtalanul örülni, az életnek, - de, csupán egyetlenegy napig.
- És?
- És?... nincs tovább, mert akkor jó az este, és az ő szép, csillogó szárnyuk könnyörtelenül, elodázhatatlanul lehull a vállaikról.
- Szegény, szegény kis hangyák. De mondja, mi lesz velük - azután?
- Azután?... Hasznos tagjai a bolynak. Megszűnik számukra az egyéni élet, és következik a köz. A hangya-hercegnő valószínűleg oda rendeli a lárvákat rejtő kamrákba, és ők, öröm nélkül, napsugár nélkül ápolják, hurcolják, táplálják a nagyreményű hangyacsemetéket.
- Mily csúf jövő egy ilyen szárnyas jelen után.
- Kis baba, azt még maga nem is gyanítja, hogy mennyire csúf... De majd ha bálba jár, és azután, amikor majd férjhez adják, akkor fogja csak a szárnyaikat elvesztő hangyákat meg-sajnálani...

Gerlach Feri beszélt így unokanővérének, a szép Pelsőczy Verának. A fáradt negyven esztendő, a még csak nem is álmodó tizenhét esztendőnek. A megcsontosodott agglegény, a férjhezadásra nevelt gyanútlan leánynak.

Pedig tudta, hogy Pelsőczyné nem szereti, ha Verának „bolondériákat tesznek a fejébe”, de azért mégis így beszélt. Oly mulatságosnak, érdekesnek és izgatónak találta, gondolkodni tanítani egy szép, eszes gyermeket, aki eddig csak a szokásos együgyű kis virág-életét élte. De Gerlach első találkozására kiérezte, hogy alapjában Verának a lelke százszorta gazdagabb, mint azoké az asszonyoké volt, akiknél ő - húsz év óta - apróként, foszlányonként, ifjúságát elosztogatta, oda hagyogatta.

Így történt, hogy Gerlach Feri, - aki eddig azt hitte, hogy az életnek csakis akkor van némi értéke, ha az ember teljesen értéktelennek tekinti, vagyis, ha úgy fogja föl, mint egy nagyobb arányú gimkánát, - most egyszerre olyasmit érzett szívében, amit bátran szerelemnek lehetett volna nevezni. De nem tette. Annyiszor volt ő már szerelmes ezelőtt, hogy ma már ő nem bízott érzelme valódiságában (ezért nagy óvatosan „a jó öreg nagybácsi érdeklődésének” keresztelte azt el). Pelsőczyné örömmel látta, hogy a cousin legtöbb idejét Verával tölti. Ő ugyanis (miután egy kis fejszámítást rögtönzött a Gerlach vagyonát és elhalálozásának valószínű időpontját véve alapul), mindjárt elejétől fogva két kellemes lehetőséget állított föl

azon esetre, ha „Feri bácsi” Verát megszeretné. Tudniillik: vagy belebolondul és elveszi; és ez volna a legokosabb, mert legegyszerűbb, vagy - „Erbonkli” válhatik belőle. És ez sem rossz, csak kissé hosszadalmas. De azért, persze, jobb a semminél. És ezért csöppet sem ellenezte a végnélküli sétákat, fölolvadásokat és zongorázásokat, amely Verát napról-napra közelebb vitte a Gerlach szívéhez.

- Csak aztán arra kérlek, - figyelmeztette unokaöccsét, - hogy nékem holmi fölösleges modern ideákat ne ébressz ám a leányomban!

Mert ez volt a réme. Modern ideák!... Igaz, hogy nehezen tudta volna megmagyarázni, hogy mit ért e fogalom alatt, - valószínűleg mindazt, ami egy emberi lényt egyéni gondolkodásig fejleszthet. - És ettől ments Isten! Különösen egy leányt. Mert, természetesen, Pelsőczyné el nem ösmerte volna semmi adományért, hogy a leánygyermek sajátmagáért is jöhet a világra. Nem. Ezt ő mereven tagadta. Szerinte a leány azért születik, hogy először az anyjái legyen. Azután a férjéé (de ez nem fontos). Sokkal fontosabb, hogy férj kerüljön a leánynak. De azután, és legkivált: - a gyermeké. Szóval, hogy éljen vagy egy visszafelé-életet a tegnapnak, vagy egy előre-életet a holnapnak. De a ma? De az én? Szentségtörés! Az ő szemében csaknem erkölcstelenség jellegével bíró cselekedet.

És Verát mindezeig ezen magasztos eszmék szellemében nevelte. De azért sokat aggódott. Mert Veránál határozottan mutatkoztak önállóságra valló hajlandóságok. Ezt beszélték meg nővérével, Ernával, nem egyszer. És mivel Erna hajadon maradt, természetes, hogy csak még tüzeesebben kardoskodott a clan, a törzs, a család követelményei mellett. Őt ugyan nem vádolhatta senki, hogy egyéni életet élne. Óh nem. Teljesen beírta a holtig eltartott szegény rokon szerepével. Foldozta az elébe rakott rongyos „házi ruhát”, vizsga szemmel és éles kommentárokkal kísért a cselédek ténykedéseit, igent vagy nemet bólogatott, aszerint, hogy Pelsőczynét igen- vagy nem-hangulatban gyanította. Gáncsolta vele a szomszédokat, búsuit az elmúlt jó időközön, és dicsőítette az őseket. Szóval hozzáformálódott a Pelsőczy-házhoz.

Gerlach Feri nagyon jól ösmerte a két tisztes dáma „ferslag-nézeteit”, - mint ahogy ő nevezte, - de csak fokozta örömét az a gondolat, hogy Verát kimenti e pókhálós eszmekörből.

Kimenteni? De hogyan? Erre nem vágyott felelni. Ej, a fő, hogy szárnyakat növezzek neki, aztán repüljön, szálljon! - határozta el önző könnyelműen, és továbbra is gyönyörűséggel engedte át magát annak a bűvös, tiszta hangulatnak, amelyre a fiatal leány közelében mindíg számíthatott.

És Vera? Ő egy csodásan intenzív lelki állapotban élt. Már kezdte meglátni környezetének kicsinyességeit, s az otthon rettentően józan fogyatékoságát, de még nem szenvedett miattok. Nem ért rá, annyi új gondolat zsongott, táncolt az agyában. Sokszor úgy érezte, hogy ő mostanság egy beláthatatlan virágos rét kellős közepén áll, s amerre néz, mindenütt szín, illat, melegség övezi őt körül. Ha könyvet vett a kezébe, átértette a költészetet. Ha dalt énekelt, minden idegszála vele csengett, vibrált. Örült a napfényes időnek, mert lelkében tovább- szövédket az arany sugarak, de nem bánta, ha esős, ködös napok jöttek is, mert Gerlach megtanította az eltompított színek báját, ezer árnyalatát megtalálni, látni. Gerlach volt mindenütt. Gerlach volt mindenben. A Gerlach szemeivel nézett. A Gerlach eszével gondolkozott. Hanem (csak hogy ezt ő maga sem gyanította), a saját, fiatal, boldogságra vágyó, öntudatlanul is követelőző szívével, - szeretett.

Nem. Ezt nem gyanította senki. Talán Gerlach sem.

Pelsőczyné meg épen nem. Hogyan is juthatott volna eszébe, hogy az ő csendes, falusi otthonában, ahol emberemlékezet óta nem naptár jelzi a napokat, hanem a reá eső főzelék, vagyis: bab - hétfő, káposzta - keddi; krumpli - szerda, és így tovább, soha nem változó

körforgásban, hogy ott, és épen az ő leánya fejében, önálló gondolatok, művészi álmok, és szívében egy be nem jelentett szerelem fölösleges ábrándjai ébredzenek?

Mert azt értette volna, - sőt vágyott is reá, - hogy Vera Gerlachné legyen. De Istenem! Hát nem elég idő lenne valamikor esküvő után megszeretni egy jó öreg férjet? Különben is azon kezdett gondolkodni, hogy hátha mégis jó volna Verát Budapestre vinni, és ott egy kicsit mulattatni, társaságba vezetni? Mert végre is, olyan szép a kicsike, ki tudja? Hátha jelentkeznek egy épen olyan jó parti, mint Feri, de az ő húszévi fölöslege nélkül?...

Mikor aztán csakugyan beköltözködtek a félévre kibérelt körúti lakásba, Vera azzal a kéréssel állított be anyjához, hogy engedje őt maestro Pelletanihoz énekelni tanulni.

És ez egyszer az anyai hiúság túlkiabálta az anyai okosságot és Pelsőczyné beleegyezett a „méregdrága” leckék megfizetésébe.

Bár ne tette volna, mert íme, alig két hónap multával már mindenki tisztában lehetett azzal, hogy a Vera hangja nem csupán egy kis bájos dilettáns-csicsergés, de egy Istentől kapott csodás adomány. Érc, terjedelem, hajlékonyság, minden megvolt benne. Gerlach elbájolva figyelte meg huga bámulatos előremenetelét.

- Ha leányod így halad, - mondta egyszer Pelsőczynének, - elérjük, hogy ő lesz a világ legelső énekesnője.

Mire Pelsőczyné megbotránkozással csak annyit felelt, hogy: - Na, még csak az kellene!

Később, Ernával összeülve, bővebben kifejtette fölháborodásának okait:

- Már hogy is képzeld olyat az a Feri, - panaszkodott, - hogy egy csörömpi és varovi Pelsőczy kisasszony nyakába vegye a világot és pénzért énekeljen?... Pénzért?... - ismételte újra és újra növekvő rosszalással. - Hogy egy szegény úri leány - (és melyik úri leány nem szegény ebben a koldus országban! - szurta közbe honleányi búval), - mondok, hogy egy szegény úri leány pénzért menjen férjhez, ezt értem, ez így volt mindig, és ennek az is a rendje-módja, de hogy énekléssel pénzt keressen?... fi donc!

Vera pedig álmodott tovább, napról-napra szebb, merészebb álmokat.

Még mindig Gerlach volt az a nap, amely körül gondolatainak, érzelmeinek csillagrendszere keringett, de már öntudatra kezdett ébredni az én és az, életcéla, diadalra vágyott...

- Elsőnek lenni az elsők között! - álmodozott. - Királynékat látni földig hajolni művészetem előtt! Mert még a királyné is földig fognak hajolni művészetem előtt, ezt tudom biztosan - elmélkedett máris gőgösen. A királyok hódolatával kevésbé törődött; hiszen azok is csak férfiak, a férfiak táborából pedig nem vágyott más dicséretre, csupán arra, amit „Feri bácsi” juttat majd neki.

Pelsőczynét most már aggályok gyötörték.

Hogy védekezzék a leány ostroma ellen? Mert Vera kereken kijelentette, hogy énekesnő akar lenni és hogy az is lesz... Ha legalább Gerlach Feri nyilatkoznék, - panaszkodott - de nem. Még mindig nem. Sőt nagy a gyanúm, hogy még ő biztatja Verát. És az idő halad, a Vera hangja fejlődik. Most már késő az énekleckéket beszüntetni... Mi lesz? Uram, Teremtőm, mi lesz, ha teszem föl, egy impreszárió be talál állítani, holmi mesés ajánlattal? Pelsőczyné most már összetett kézzel kérte számos őseit, hogy e csapástól óvják meg a Pelsőczy-házat. Hogy pedig ő is hozzájáruljon a védekezéshez, rögtön csomagolt és visszavitte Verát falura.

És itt, mintha az ősök csakugyan meghallgatták volna kérését, lám, egy májusi délelőtt, beállított Peremfy Máté Alajos, a szomszéd vármegye leggazdagabb „épouseur”-je (miért nincs e nagy keresletnek örvendő cikknek magyar neve?). Az ám! A fiatalember automobilon

jelent meg. Szerinte sokkal jobb az út Pelsőcön át Lipikre, mint Újdombovárnak, ami egy szóval se volt igaz és épen ezért mérhetetlen boldoggá tette Pelsőczynét.

Vera jól megnézte őt magának és valami vonzódásfélét is érzett iránta, annyira megsajnálta sápadt arcáért, jóságos tekintetű, de fáradt szemeiért.

- Ez a szegény Peremfy nagyon betegnek látszik, - jegyezte meg anyjának gyanútlanul, mire Pelsőczyné csaknem durván azt felelte, hogy:

- Nagyon jó volna a mai leányoknak, ha nem tudnának annyit.

Erre aztán nem mert kérdezősködni, csak tovább sajnálta a szegényt.

Hat hét múlva Peremfy automobilja újra ott tőfékelt a Pelsőczyék udvarán és ezúttal már nem volt olyan sápadt, az a, pápaszemeitől sietve szabaduló, hat ezer hold, amely belőle kiszállt. A szeme is fényesebb lett ott messze Szlavóniában.

Vera örömmel fogadta. Kedves, jó fiú volt. S most, hogy Gerlach néhány hétre külföldre utazott, jól esett neki mással is beszélni, nem csupán anyjával és nagynénjével. Hozzá Peremfy kitűnően zongorázott és szenvedélyesen szerette a leány énekét hallani.

Mi természetesebb tehát, minthogy a látogatásokat számosak követték s ősz táján Máté úr szerelmet vallott a bámuló leánynak.

Vera halasztást kért tőle, mert nem mert rögtön nemmel felelni. Oly váratlanul jött neki az egész és úgy félt, hogy ha túlságos nyerseséggel utasítja vissza, újra beteggé teszi ezt a vézna, gyöngye idegzetű embert. De eszébe se jutott, hogy valaha hozzámenjen. Egyáltalában nem gondolt férjhezmenetelre. Ott volt a művészet, mint életadó, életföntartó örök szerelem és ott volt „Feri bácsi”. Mint férj? Vagy jó rokon? nem kérdezte magát. Csak mindig láthassa, csak minden titkos gondolatát elmondhassa neki. Tovább nem terjedtek vágyai, mert tovább nem terjedt tudása az életről.

Pelsőczyné azonban megsejtett valamit és faggatni kezdte. Mikor aztán megtudta a tényállást, kérlelte, rábeszélte Verát, hogy menjen Peremfyhez.

- De ha nem szeretem, - védekezett a leány nevetve.

Hanem anyja ezúttal nem értette a tréfát. Most már ráparancsolt és anyai hatalmánál fogva követelte, hogy mondjon igent.

- Mert mikor kapsz még egy ilyen gazdag embert, aki a rongyos ezerkétszáz forint évi járadékod mellett elvegyen? - kiabált.

- Minek vegyen? - felelt Vera nyugodtan. - Megélek a hangom után.

- A hangod! A hangod! - méltatlankodott a derék asszonyság. - Először is, mit tudod te, hogy holnap nem kapsz-e egy influenzát, s akkor vége lesz annak a híres hangnak. Aztán meg, - igen, Vera, - kiáltott szenvedélyesen, - tudd meg, hogy inkább a terítőn lássalak, mint - kötél-táncosnőnek!... - És ezt már sírva mondta, sőt szívgörcs előjelei is mutatkoztak szederjesedő ajakán. Vera tehát már nagyon komolynak látta helyzetét.

De még mindig tartotta magát. Hisz egész élete állott a játszmán. Egy szabad diadalmas élet, vagy egy örömtelen, összezsugorodott vegetálás!

- Oh, csak jönne már Feri bácsi! - zokogott, valahányszor egy újabb ostrom után szobájába zárkózott, új erőt gyűjteni az ellentállásra. De Gerlach nem mutatkozott. Úgy látszott, hogy utazása érdekesebbé fejlődött, mint előre hitte, és így hétről-hétre tologatta a hazajövetelt. Vera pedig minden nappal újabb gyötrődésre ébredt. Most már Erna néje is beleszólt a sorsába, és valahányszor anyja nem volt a szobában, elősorolta az ágyacskájánál töltött

álmatlan éjjeleket, a szép ruhák szó nélkül kifizetett számláit, a nevelésére költött óriási összeget, szóval mindazt, amiért gyermek a szülőnek hálával tartozik, - uzsorás kamatok kamataival.

És Vera még mindig habozott. Lelkében még mindig ott nyiladoztak a Gerlach által életre keltett virágok, és az én, a tehetség minden jogával, önzésével, odaadásával, követelményeivel megáldott, megvert én, makacsul ragaszkodott a szabadsághoz, az érvényesüléshez... Pelsőczyné pedig, épen annyi eréllyel, göggel, hajthatatlansággal követelte a clan, a család, a törzs szokásai szerint való elhatározást. Minden nap megújuló, nehéz harc folyt közöttük. Belesápadtak, belebetegedtek mind a ketten. És rémülve látták, hogy ami a harcmezőn menthetetlenül elvérzik, az nem kevesebb, mint az egymás iránti szeretet. De csak harcoltak tovább, a leány makacs hallgatással, az anya durva szóval, kegyetlen kijelentésekkel. És ekkor Pelsőczyné egy végsőre határozta magát. Titkon sürgönyt küldött Gerlachnak, s kérte haladéktalan megérkezését.

- Nos? Mi a baj? - kérdezte unokaafivére, midőn három nap multával Pelsőcre érkezett. Pelsőczyné sietett a tényállást előadni.

- Mit szólsz hozzá? - tette hozzá fürkészőleg.

- Mit szóljak? - válaszolt Gerlach vállat vonva. Még nem találkozott Verával, akitől négy hónapi távollét alatt meglehetősen elszokott. Oh, még mindig nagyon szerette, és őszintén kívánta boldogságát, de már visszavágyott a messze idegenbe, - egyedül, és szinte csodálkozott, hogy hogyan jut ő a tanácsadó szerepéhez? Végre is, Vera tegyen, amit akar. Persze, hogy kalandos elhatározás, egy ilyen tapasztalatlan fiatal leánynak kiindulni a nagyvilágba énekesnőnek. Ki tudja, mi várhat ott reá. Csalódás, sikertelenség?... Annyi szerencse kell mindenhez... Míg egy becsületes, jó fiú mellett, akinek hatezer holdja van...

Gerlach nagyon únta az egész helyzetet. Megzavarta őt szokásaiban. Mi több, azt a szót, hogy „felelősség” rég kitörölte volt szótárából, mégis, mintha most folyton az agyán ülne. Szerencsére, hogy tudta kötelességét, s ha már Pelsőczyné mint rokont idehívta, ő nem tehetett egyebet, mint beszéljen a Vera makacs kis fejével. És ezt meg is cselekedte.

Vera pedig csak nézett reá tágra nyílt, irtózáttal teli, könnytelen tekintettel. Még csak nem is szólott, csak némán, engedelmesen igent bólogatott minden érvelésre.

Csupán később, hat hét múlva, amikor a násznagy botot a Gerlach kezébe adta, jegyezte meg neki halk, színtelen hangon:

- Feri bácsi? úgy-e, úgy mondtad a szárnyas hangyákról, hogy... „nincs tovább, mert akkor jó az este, - és az ő szép, csillogó szárnyuk könnyörtelenül, elodázhatatlanul lehull a vállaikról!...” Úgy-e úgy mondtad?... Emlékszel?...

- Lehet hogy mondtam, - de már igazán nem emlékszem - felelt Gerlach meggyőződéssel.

És valóban: nem emlékezett.

LEÁNYÁLMOK.

Mióta gróf Udvardy Károlyné visszatért erdélyi látogatásából, úgy találta, hogy mégis csak az ő otthona a legszebb a világon s férje az aranyos, a kedves. Nem győzte kényeztetni, kedvét lelteni. Mindez azóta van így, amióta visszatért, - de mikor elindult?...

*

A hintóban ülő fiatalasszony elfogódva kérdezte a hosszúbajuszos, cifrazekés vén kocnistól:

- Messze vagyunk még Malmos-Szentpétertől?

- Vajigen instálom. Legalább is félórányira.

Udvardy Ella megkönnyebbülve sóhajtott fel: Tehát még harminc percig sírhat vagy mosolyoghat, amint épen tetszik.

De azután?

Istenem, mi is lesz azután? Hogyan fog viselkedni, ha egyszer csak újra szembe találja magát Malmossy Bálinttal - hét hosszú év után?...

A szép asszony idegesen borzongott össze.

Mintha hét nap sem telt volna el azóta... Be rémes! - gondolta félig türelmetlenül, félig fájdalmasan.

Most már még jobban haragudott férjére. - Miért engedett el? - lázongott. - Pedig tudhatta, hogy mi fog végbemenni a lelkemben, hiszen még mátkaságunk alatt elmondtam neki, hogy ki volt nekem Malmossy Bálint... De kitellik tőle, hogy ezt rég feledte - ajkát kicsinylő mosoly csúfította el egy pillanatra. - És - mégsem kellett volna ide jönnöm. De ki hitte volna... Tulajdonképpen nem is becsület tőlem, az Udvardy Károly feleségétől, hogy ennyire gyáva... hogy ennyire... Igen... Mert hiszen ennyire félni egy más férfivel való találkozástól, már csaknem házasságtörés, - tépelődött dühösen. - S ezen nem változtat az a tény, hogy Károly tegnap olyan igazságtalan volt irántam amiatt a Doucet-számla miatt... Legjobban szeretett volna rögtön visszafordulni, de belátta, hogy ez most már lehetetlen.

- Ott látszik a házunk tornya ni, - szakította meg a csendet az öreg Lázár.

Udvardyné minden csepp vérének halántékában érezve, nézett a jelzett irányba.

Uram fia! hányszor járta volt be annak az ósdi kastélynak kongó folyosóit - gondolatban. Hányszor képzelte el, hogy mely erkélyes szobában fog az urára várni s mely teremben ülnek majd kettecskén... Még most is hallani véli amint ott, azon a margitszigeti majálison, Malmossy Bálint sóvárgással, szerelmesen a fülébe sugja:

- Ott azokon a kék hegyeken túl...

S mi lett mindennek a vége? Az, hogy báró Malmossy Bálintot szülei hosszú külföldi útra küldték, s hogy onnan visszatérve, nem Jászlaky Ellát, hanem Pétery Maricát vitte haza abba a marosmenti vén kastélyba.

És ő? Ő bizony úgy járt, mint számtalan fiatal leány a világon. Sokat sírt, sokat panaszkodott barátnőinek, s mikor legjobban bele élte magát abba, hogy ő egy regényhősnő, akkor zökkent a banalitás leggyakoribb formájába: t. i. férjhez ment. Természetesen nem szerelemből, de „ahhoz, akit becsült, akivel őszintén rokonszenvezett” stb. stb.

Különben, ha e házasság előnyeit tudni akarják, forduljanak kérem egyenesen Jászlaky Ödönnéhez s néhány meghitt barátnőjéhez, ők ugyanis még ma is ennek magyarázgatásával töltik elhízott középkoruk alkonyát.

Fájdalom, Ella nem mindig osztá nézetüket s ez viszont örökös önváddal kínozza, mert - úgy homályosan - ő is érezte, hogy Udvardy Károlynak csak egy hibája van, még pedig az, hogy: az aki, vagyis: Udvardy Károly és nem Malmossy Bálint az ideál, az első szerelem rózsaszín ködén át megpillantott tökély.

Nem. Udvardy Károly grófot semmiféle rózsaszín köd nem vette körül, ő maga volt a természetes józanság; csak a szíve volt színarany s abban az Ella iránti szeretet végtelen.

De mikor Ellát egy cseppet sem érdekelte annak a szívnek a dobogása?...

Tulajdonképen nem is egészen így állt a dolog, mert valójában Ella ma jobban szerette férjét, mint... megmondjam? - mint valaha Malmossy Bálintot, csak hogy vannak asszonyok, akik képesek egy vagyont elpredálni, de a nyakukon hordott lyukas krajcártól meg nem válnának egy országért. Vannak olyanok is, akik egy rég begyógyult szívbeli bánatot családi ékszerként őriznek, kezelnek. Elő-elő veszik, a tükör elé állnak vele s gyönyörködnek benne. Sőt az a tudat, hogy az *övék*, mérhetlen göggel tölti el lelküket. Végre vannak olyanok, akik tántoríthatlan becsülettel jönnek a világra, ezek aztán az ilyes álmódosításban élnek ki a még mindig bennük lappangó - rudimentár - hűtlenséget.

Ez idő szerint (mint már igen sokszor házassága óta) gróf Udvardy Ella azt a régi érzelmet inkább - hogy úgy mondjuk - harci jelvényként viselte. Ott lobogott az szemében, szorosan lezárt ajkain, határozott s mégis ideges mozdulataiban. Meggyötrött szíve pedig telve volt lázadozással, sóvárgással.

Mily más is lett volna az élet Vele; - ismételtette magában, akkor is, mikor azt a szerencsétlen Doucet-számlát irományai közé helyezte.

Ekkor akadt a Malmossy Bálintné hívó levele a kezébe.

Elfogadom, - határozta el s legott megsürgönyözte indulását.

Mit akart tulajdonképen? Bosszút állni? Talán igen. Bár távol állt tőle az a gondolat, hogy Malmossy Bálintot visszahódítsa. Ilyesm i igazán nem jutott volna eszébe; de azért mégis bosszút akart állni férjén - a maga módja szerint.

Igen, - gondolta, míg a gyorsvonat Erdély felé vitte - senki sem fogja tudni soha. Se ő, se Károly, senki, senki, csak én, hogy micsoda boldogság lesz az nekem, ismét együtt lehetni vele; a hangját hallani, érezni a közelségét, részesedni az életében s főként: átengedni magamat annak a hangulatnak, amely egyedül csak az ő otthonának lehet sajátja. - Pedig szenvedés is vár ott reám... hiszen egy asszonyt fogok ott találni. De mégis... Aztán? Aztán majd visszamegyek férjemhez, fehéren, mint ahogy jöttem, de a fájó boldogság diadalával lelkemben... Igen, a fájó boldogság diadalával lelkemben... Ez az. S ez lesz a bosszúm, édes úr, és az, hogy magának minderről soha-soha fogalma sem lehet...

Mindezt s még sok minden mást is, oly alaposan átgondolt utazása közben, de mióta kocsin ült s a friss tavaszi szellő arcába küldte a napsugaras rétek illatát, izgatottsága mégis minden kerékfordulással fokozódott.

Mi lesz, Istenem, mi lesz, ha az emlékek erősebbek, mint én? - gyötrődött, - kivált ha ő nála is élnek?...

*

- Ella! édes, drága Ellám! - jött feléje egy kedves női hang s a következő pillanatban ölelő karok húzták ki a kék posztó-ülésről s Malmossyné nagy örömeiben nevetve, sírva ismételtgetett mindenféle üdvözlét-foszlányokat.

Hogy szeret! - gondolta Ella megszégyenülve - és én csaknem feledtem létezését...

- Reményilem angyalom, jól fogod magad nálunk érezni, - mondta Marica, a vendégszobába vezetve vendégét.

Ella érezte, hogy illenék a háziúr felől tudakozódni, de képtelen volt nevét a nyelvére hozni. Szerencsére Marica megelőzte.

- Férjem bocsánatod kéri, de ő így délelőtt mindig a gazdaságban van... Pedig nagyon vágyott itt lenni, igazán nagyon...

- Sose mentegesd, - vágott Udvardyné a szavába, - nagyon értem. Végre is a kötelesség... - Magában pedig önkénytelen göggel mondogatta: Ő is fél a találkozástól, ő is...

Öltözködni kezdett. Előbb a haját rakta másképen, sokkal öregebben, aztán egy sötétkék batiszt ruhát húzott ki a ládából.

Te szegény, fáradt arcú kis asszony, - gondolta s szíve repesett örömeiben, hogy ilyen nemes elhatározások fogamzanak meg benne. - Becsületes leszek, elcsúfítom magam. - Csak mikor már a gyémántcsattos övet is bekapcsolta, jutott eszébe, hogy Károly épen ebben a ruhában találja legszebbnek, meg hogy azt a vagyont érő csattot a mult héten kapta volt ugyancsak Károlytól.

- Instálom méltóságos grófné, tálalva van, - hangzott a bekopogó inas hangja, mire Marica összeijedve ugrott fel helyéről:

- Szent Isten! Elfelejtettem salátát szedni! - kiáltott s megriasztott madárként rebbent ki a szobából.

- Hát ez mit jelent? - tűnődött Ella, mialatt az ebédlő felé tartott.

Ott aztán egyszerre, minden bevezetés nélkül, szemtől-szembe találta magát Malmossy Bálinttal. Ha ugyan ő volt? Első percben ugyanis kételye támadt. Miért is nem jutott sohasem eszébe, hogy Malmossy Bálint is öltözködhetik puha flanell ingbe, zöld vadászruhába, bogos nyakkendővel? Különben is nagyon megváltozott. A haja meggyérült s szeme sarkában apró kis rúnák mutatkoztak. De legszembeötlőbb volt arcának szikársága, mert az nem annyira a test lefogyásából eredőnek látszott, mint inkább egy pénzben, érzelmekben egyaránt fukar ember kicsinyes gondjairól árulkodott. Ella azonban azt következtette e külsőből, hogy a sors fősvénykedett vele szemben a boldogsággal. Egyúttal - asszonyi logikával - legott a szegény kis feleséget tette mindezért felelőssé. Malmossy némi zavarral nyújtotta kezét vendégének.

- Reményilem, - mondta, mialatt pillantása nem a szép asszonyt, de a terítést szemlélte - reményilem nem nagyon únta magát az állomástól idáig? És itt? Meg van elégedve a szobáival?

- Már hogyne! - nevetett Ella, s az épen belépő Maricához sietett - már hogyne!

Asztalhoz ültek s a társalgás jól-rosszul, megindult. Ámde Ella hamarosan belátta, hogy nem könnyű feladat két olyan embert szóval tartani, kik közül az egyik - a ház urnője, - folytonos izgalmak között figyel az ételhordásra s élénk szemjátékkal igyekszik az inasok ténykedését irányítani, a másik pedig - a háziúr - minduntalan félbeszakítja a mondatot, hogy valami kifogást nyilvánítson az ételre nézve, vagy hogy parancsot osztogasson a mindinkább fejüket vesztő szolgáltnak.

Ella nagyon szeretett volna már túl lenni az ebéden, de még csak most kezdték a sültet hordani. S ekkor történt, hogy miután Malmossy egy szakértő pillantást vetett a salátás tálra, fagyos nyugalommal, csaknem álmosan kérde feleségétől:

- Ismét nincs endivia?

- Fájdalom, pedig hidd el, magam mentem érte a kertbe, úgy-e Ella? - mentegetődzött Marica nekipirulva.

Férje vállat vont.

- Óh, szót sem érdemel, - mondá - s tulajdonképen én vagyok a hibás, miért reagálok az ilyen kis figyelmetlenségekre. Pedig már rég megszokhattam volna őket. Nemde kedves grófné? - fordult Ellához kifogástalan udvariassággal. De a kérdezett annyira elmerült a kenyérmorzsák tanulmányozásában, hogy egyiknek sem adott választ. Igazában haza gondolt: világos, virágos ebédlőjébe, mely még soha sem volt tanuja hasonló „jeleneteknek” s ahol most valaki, aki őt nagyon szereti, sóhajtva fogyaszt egy unalmasan árva ebédet. S bár erősen küzdött ellene, percről-percre hangosabb lett lelkében az a bizonyos „minek is jöttem ide?” kérdés, amelytől senki sem ment, aki vendégeskedni indul; de ki hitte volna, hogy a szép Ella grófné épen a Malmossy Bálint házában fog általa gyötrődni.

De a végén, nem csoda, ha Bálint ilyen zsarnok lett, - fűzte gondolatait tovább. - Hiszen szegény Marica?!... Miért is fél annyira az urától a kis szerencsétlen?

S mikor később egyedül maradt vele, gyöngéden beszélni is próbált erről, de ekkor Malmossyné könnyes szemekkel panaszkodni kezdett:

- De ha mondom néked, hogy semmi sem használ! Megkíséreltem már mindent. Dacot, haragot, gyöngédséget, évdést, engedékenységet, mindent. De minden hiába! Mert... mert nem szeret, - s itt hangja megcsuklott a nagy zokogástól. - Sohasem is szeretett... soha, soha, soha! - Ronggyá ázott zsebkendőjét tépegette, szaggatta nagy felindulásában.

Ella őszinte részvételt vonta magához s csitítani, becézni kezdte.

- Hagyd el, mind hiába, tudok amit tudok, - sóhajtott Marica most már megadással. - Lásd, én azt hiszem... igazán azt hiszem... más asszony kellett volna Bálintnak, nem én gyenge, beteges, gyáva teremtes. Igen, más, egészen más. Tudod milyen? - s nem várt határozottsággal tette kezét az Ella vállára. - Tudod milyen? Olyan mint te!

- Én? Én? - hebegte Udvardyné elsápadva, majd ideges nevetéssel. - De ugyan hogy is jut ilyesmi eszedbe?!

Ha sejtené, hogy mi hozott ide a házába, - gondolta, mikor később szobájába zárkozva, újra összeillesztette e különös párbeszéd részleteit. S egyszerre úgy érezte, hogy ő egy cseppet sem különb egy hitvány csalónál, mert hát mit akart ő itt? Belopódkodni s letelepedni egy tüzhely mellé, melynek minden sugara, minden melege azt a kis fázékony asszonyt illeti s nem őt, óh nem. Miért is? Hisz neki nincs joga fázni. Semmi, semmi joga sincs hozzá! De még nem késő, még helyre hozhat mindent. Beszélni fog Bálinttal... Igen, ez kötelessége. Az asszony őrangyala, a férj legjobb barátja, igen, ez lesz a jövője, ezzel tartozik annak a szép, annak a ragyogó multnak...

S mintha az alkalom is kedvezne e tervnek. Ozsonna után Marica valami rendelkezést adva ürügyül, a cselédházba ment és Malmossy azt indítványozta, hogy nézzék meg a lóállományt. Tanúk nélkül maradtak tehát az elhagyott nagy kertben.

- Kár, hogy Marica nem jött velünk, - mondta Ella bevezetésképen.

Malmossy vállat vont.

- Biztosan Nánihoz ment. Náni tudniillik régi dajkája, aki ezidő szerint betegen fekszik nálunk... Különben is annyi itt az elvénuult s ápolást igénylő kutya, macska, vén cseléd, penziós gouvernante, hogy az egészségesekkel senki sem ér rá törődni.

Ella elérkezettnek hitte a megdorgálás pillanatát.

- Mily igazságtalan szegény kis feleségével szemben! - kiáltott, - pedig ő biztosan egyébre se gondol, mint hogy önt boldoggá tegye.

- Boldoggá? - visszhangozta Bálint. Majd csúfondárosan: - Hol árulják azt kérem?...

Udvardyné igazán megharagudott.

- Ezt egyszerűen személyes sértésnek veszem, - felelt kiegyenesedve.

- Bocsánat, nincs szerencsém kedves férjét ösmerni, - mondta Malmossy kalapot emelve.

Ella ajkába harapott. Ezer csipős, helyreutasító válasz tolongott agyában s mégis némán folytatta útját kísérője mellett, mert a szíve dobogása azt súgta, hogy ez nem gorombaság volt Malmossy részéről, hanem irígység Udvardy iránt. S ez a feltevés mindinkább meggyőződéssé vált nála, mert amint messzebb-messzebb jutottak a háztól, a báró tekintete annál több érdeklődéssel, konoksággal csüggött hajlékony alakján, szép arcvonásain.

- Mit néz? - szólt oda végre ideges nevetéssel.

- Magát.

- Azt látom.

- Vagy nem szabad!

- Miért ne!

Ismét kacagott, de nem nézett vissza házigazdájára. Volt valami a férfi hangjában, amivel nem mert szembeszállni.

Hátha még mindig szeret? - villant meg eszében s ez a gondolat legott feledtetve Marica létezését mint millió apró kalapácsütés lüktetett, vert, zakatolt halántékában.

S minő érzések ébredtek e gondolatra? Diadalmámor-e, vagy kínos döbbenés? Nem tudott volna reá felelni, mint ahogy képtelen lett volna e percben arra, hogy a múlt és a jelen között megvonja a határvonalat. De eggyel tisztában volt, azzal, hogy valamit mégis kell mondania, még pedig valami nagyon közömböst, nehogy Malmossy kitalálja a lelkében felszabadult áramokat, s ezért, mivel épen beértek a boltíves, sok száz esztendősi istállóba, ahol hosszú sorban álltak a Malmos-Szent-Péteri ménes híres neveltjei, hangosan kezdte olvasni a lovak neveit: „Babám”, „Mirza”, „Valkür”, betűzgette rendre. Malmossy nyomon követte, s míg tettetett érdeklődéssel beszélt erről vagy arról a lóról, eladásról, behajtásról, Ella egészen biztosan tudta, hogy tulajdonképpen minden szava hazugság, mert csak egy tárgy van, amiről beszélni szeretne; szerelemről. És mintha nem is az az ember állt volna mellette, aki pár órával ezelőtt egy ostoba kis salátáért „jelenetet” rögtönzött a feleségének. Nem. Ez fiatal volt, szép volt, egészen olyan, mint hét évvel ezelőtt.

Ella nehezen féken tartott önuralommal folytatta érdektelen sétáját. De egyszer csak meglepetve állt meg egy box előtt.

„Barangó II” olvasta újra meg újra növekvő felindulással.

- Igen, igen, Barangó II, - nevetett Malmossy, cseppet sem értve a dolgot. - Mi van abban olyan csodálatos?

- Az a Barangó? - kérde Ella meggondolatlanul, s mit tehetett róla, hogy azt így kérdezte: Hiszen az a név annyi emléket keltett fel benne! Igen, mi tagadás benne, minden ízében megremegve azokra a rég mult tavaszi reggelekre kellett hogy gondoljon, azokra a reggelekre, melyeken a Jászlakyék városligeti villája előtt - nap-nap mellett - egy nagyon szerelmes, nagyon szeretett fiatalember lovagolt el aranyragyogású, sötét lován ülve. Istenem, mily harmatos, mily érintetlen leányálmok kísérték útjában. Mennyi öröm hallgatta a patkó csattogását s mennyi fohász, áldás szálldogált utána...

- Barangó! édes, édes Barangó! - súgta a fiatal asszony titkos kényeztetéssel.

De Malmossy, talán mert egészen másutt járt a gondolata, kérdőn ismételte:

- Az a Barangó? milyen Barangó kérem?

Ella ijedve nézett rá. Hogyan? - tűnődött - lehetséges, hogy ne emlékeznek, mikor pedig egy óra óta arcának minden vonásából azt látom, hogy nincs a mult feledve?... Malmossy azonban most már egészen közel lépett hozzá:

- Ugyan grófné - mondta türelmetlenül, csaknem durván - ne nézze már oly soká azt a kiszolgált vén gebét... s a fiatal asszony elsápadását félremagyarázva: Ella - súgta gyöngéden - kérem jöjjön... Itt nem is beszélhetünk... Pedig... emlékszik hajdan, a Margitszigeten... arra a csókra, arra az egy ici-pici csókra?...

Az Udvardy Ella lelkében egyszerre világosság támadt, mint mikor túlhevült nyári estén az első tisztító villám felgyúl a láthatáron. De bizonyosságot akart, azért leküzdve felháborodását, ő is súgva, álmodozóan kérde:

- Mondja Bálint, az elmúlt hét év alatt gondolt reám néha?

Malmossy pedig, győzedelme biztos tudatában már nem is tartotta érdekesnek, hogy hazudjék s ezért égő tekintetét a fiatal asszony szemébe ékelve:

- Ha mondanám se hinné el, ugy-e? - vallotta vállat vonva.

- Tehát soha? - hebegte Ella megrendülve.

Malmossy tagadólag, bűnbánattal rázta a fejét:

- De azért mégis - mondta vigasztalólag - amint ma viszontláttam, mintha kiesett volna ez a hét év az életemből, mintha még most is ott ülnék azon a padon magával s érezném annak a csóknak az édességét... De hála Isten nem ott ülünk - nevetett meglelégedéssel - hiszen akkor olyan ostobák voltunk még mind a ketten... ugyebár?...

Lehet, hogy ennyit se mondott, lehet, hogy többet is, egy pár szóval több vagy kevesebb oly mellékes az ilyes vallomásnál.

Udvardy Ella azonban ott zokogott, ott sírt a „Barangó II” rekeszének dőlve. Oly koldus szegénynek érezte magát romba döntött álma nélkül. Mint egy alvajáró, aki se nem lát, se nem hall, vánszorgott ki a szabadba. Malmossy pedig, bajuszát tépegetve, dühösen, megszegyenülve, egy szót sem értve az egészből, kullogott utána.

A TŰKÖR.

A Grand Hotel előtt már készen álltak a csilingelős, piros csótáros szánkók, de a társaság még mindig ott ácsorgott a jó meleg hallban.

- Tulajdonképpen bolondság ma Kézsmárkra menni - mondta Nyáray Ella. - Ezt a napot az Isten is egy bobsleigh-partie kedvéért teremtette.

- Az igaz - sóhajtott Jánky Béla. - Hej, hogy jönnénk le a Tarajkáról, Ssssss!... Mi?...

- Ne is mondja, mert mindjárt cserbenhagyom az egész úri kompániát... és...

- Tegyen mindenki, ahogy tetszik, - vágott szavába Oroszváryné - de nekem egy meleg sapkára van szükségem, én tehát Kézsmárkra fogok menni. - S ezzel már ki is lépett a szabadba. Természetesen mindenki követte, bár jó idő telt el, míg sok nevetés, helyezkedés, rendelkezés után végre elindulhatott a zajos karaván.

Karcsú norvég szánok és tisztos családi bárkák siklottak egymás nyomában. S amerre mentek, csengett a kacagás, röpködtek a hólabdák, táncoltak a hősziánkok. Mintha nem is meglett emberek, de pajkos gyermekhad ülne a szánokban.

Igaz, hogy olyan nap volt, aminőt csak a téli Tátrában láthatni. Mikor minden, ami kék, kékebb, minden, ami fehér, fehérebb, mint ahogy elképzelhetnők. Mikor a szirnyos hó rubintot, smaragdot, topázt és ametisztet hint a lábaink elé, és a nap úgy át- meg átszövi az eget arany sugarakkal, hogy egyszerre minden mese és minden imádság, amiben valaha hittünk, ami valaha értéket adott az életünknek, újra a szívünkbe tódul. Csoda-e, ha egy ilyen napon a szegény emberiség lelkében elnémul a gond, remélni tanul a csalódás és diadalt ül az életöröm?

Csoda-e, ha Iktáry Pálné is, bár az imént még könyes szemmel hagyta el szobáját, most szintén úgy nevet és épen olyan harciasan gyúrja a hólabdákat, mint a többiek?

- Hiszi, hogy Ilmánál őszinte ez a jókedv? - súgja Orlayné előrehajolva; de mielőtt választ kaphatna, Torbágyi Feri orozva, sunyi komolysággal egy hóval megrakott ágat ránt meg a feje felett, és ez sikoltozásba fullasztja a „még mindig szép asszony” kíváncsiságát. Orlayné neheztel is, örül is e csatározásnak. Egy darabig ő igyekszik a Torbágyi nyakába apró jégcsapokat csempészni, de mivel az homlokáig felhuzta nagy rókabundáját, belátja, hogy feleslegesen fárad.

- Komemura, - szól tehát az előtte ülő fiatalembernek (akit különben Járday Máténak kereszteltek, de akit mindenki makacsul Komemurának szólít; hogy miért, azt senki sem tudja) - tegye a plaidet a lábamra. Fázom.

Járday sietve tesz eleget a parancsnak, s míg kezei remegő gondoskodással tapogatják, egyengetik helyre a takarót, szeme alázatos kérdéssel lesi, hogy vajjon zsarnoka meg van-e elégedve.

Iktáryné önkénytelenül messzebb húzódik tőlük, és kellemetlenül érinti, hogy Torbágyi neki is felajánl egy plaidet.

- Köszönöm. Nincs reá szükségem, - utasítja vissza kurtán - de legott megbánva igazságtalanságát, titkon int a fejével, hogy nézzen a völgyre, ahol ezer árnyalatban fehérlenek a kis házikók, ragyognak a templom-keresztek, sötétlenek az erdők, s ahol pamutos puhasággal húzódnak a párák s gomolyognak a füstök, egygyé olvasztva, eltompítva a téli táj éles körvonalait.

Torbágyi némán követi a fiatal asszony tekintetét és nem is szólnak többé egymáshoz, nem is néznek többé egymásra, de azért mégis mind a ketten tudják, hogy ugyanegy érzéssel engedték az örök szépet a lelkükre hatni.

Hallgatásuk a szán másik két utasára is átragad. Mióta az erdőkből kiértek, Orlayné se folytatja a Járdayval kezdett suttogást. Beérik a szemek beszédével.

Iktáryné ezt kevésbé bánja. Végre is nem kénytelen odanézni. Míg azt, a mit beszéltek, néha mégis meghallotta.

Kár volt vele egy szánra ülni. Tünődött. De ki gondolt az Orlayné és Komemura szerelmére? Volt-e Ilmának más az eszében, mint a vágy, egy ily csodás szép napon kimenekülni a fülledt szobából. Elfeledni az Iktáry Pál gorombáskodását, és... Ejh, minek keresse a kibúvót önmaga előtt is? Hát igen. Egyesegyedül azért jött, mert egy egész napon át együtt akart lenni Torbágyi Ferivel.

És amikor ezt beismerte, úgy érezte, hogy a szíve hallhatóan lüktet. Szinte csodálta, hogy senki sem kérdezi e szokatlan jelenség okát. Mégis. Mintha Torbágyi megkérdezné egy alig észrevehető kérő tekintettel.

Vagy tévedett volna? Kell, hogy tévedett legyen. Hiszen soha, soha, egy szóval sem árulta el, hogy ezt a nálánál három évvel fiatalabb embert szereti... És nem is fogja elárulni soha. Nem? Miért nem? Mi tarthatja vissza? Oltárnál tett esküje, melyet a másik fél egy percre sem vett a maga részéről komolyan? És nincs-e kötelességei alól feloldva az olyan asszony, akinek férje már évek óta görnyed egy tolóskarszék szűkös, börtönében - a saját hibájából? Iktáry Ilma összeborzongva vallja be magának, hogy már részvétet sem érez az iránt a szerencsétlen iránt, aki szeszélyből, kegyetlenségből, irigységből folyton csak gáncsolja, gúnyolja. És most, hogy végre találkozott azzal az eggyel, akinek jöttét egész életén át várta, akit meggyötrött szíve egész lázadásával már előre is szeretett, most mégis eltaszítja magától? Előítéletből? Gyávaságból?

Hát nem. És ezerszer nem. Ő is fiatal még, neki is van joga az élethez.

Tekintetük ismét találkozik, és amit abból kiolvasnak, sok évi szenvedésért kárpótolja őket.

Miért kellett Orlaynének épen akkor megszólalni? Vagy már régen beszélt, csak ők nem hallották?

- Ugyan Komemura, - nevetett a szőke asszony ideges, hangos nevetéssel - csak nem fogja pártját a férjemnek? És épen maga?

- Isten ments! - siet Járday a felelettel s hangjában hála cseng és még valami: félelem.

Ilma bosszankodva tapasztja gallérját füleire és azontúl kerüli a Torbágyi tekintetét.

De ime, megszűnt a szánok sima, hangtalan repülése. A nagylomniczi országútra értek és itt, erősen ki lévén járva a nyom, a fogatok kellemetlen morzsolódással döccentek előre a fagyott köveken. Szerencsére nemsokára Kézsmárkon voltak.

- Nini! Vásár van - fedezte fel Oroszváryné, aki a legelső „stolkier”-ben ült. S legott szántól-szánig repült az indítvány, hogy látogassák sorra a látványos bódékat.

- Helyes! Pompás! - kiabálták mindenfelől és ki-ki sietett a lábzsákból kimenekülni.

A „ringli-spielt” egyhangúlag leszavazták. De a menazsériába - a négyes szán utasainak kivételével - mindenki örvendve tódult.

- Mi inkább a panorámába megyünk - határozta el Orlayné, aki egészen átengedte magát a Járday vezetésének. Még keztyűjét is lehúzta, „hogyan jobban melegedjek” - magyarázta Ilmának.

Iktáryné növekvő ellenszenvvel ballagott nyomában. Visszataszítónak találta hízásnak indult gömbölyű alakját, változhatatlan szőkeségét, gerlicéskedő nevetését, szóval mindent, amit tett, amit mondott. De sohasem érezte ezt annyira, mint épen ma, amikor Orlayné talán mert szokatlan környezetében szabadabbnak vélte magát, vagy talán mert érzelmei csakugyan erősebbek voltak akaratánál, - tény az, hogy szerelmét a nálánál tíz évvel fiatalabb és egy tüdőkatarrus veszedelmétől még most is sápadt gyermek-ember iránt alig palástolta.

Iktáryné bosszankodva kérdezte magától, - legalább huszadszor - hogy tulajdonképpen miért nem csatlakozott inkább a többiekhez, de pirulva ismerte be az igazat: mert Torbágyi vele tartott.

- Rég ismeri Malvine-t? - kérdezte tőle, mialatt a vásártéren végighaladtak.

- Csak pár hét óta. Hanem a férje régi jó barátom.

Iktáryné csodálkozva nézett rá.

- Hát igazán van férje is? azt hittem, hogy ezt csak úgy mondja.

- Van ám; még pedig milyen derék, aranyos ember - felelt Torbágyi őszinte lelkesedéssel, és ez a hang még élesebbé tette azt a megvető pillantást, a mellyel Orlayné után nézett.

- Tehát jó férje van és mégis... - mondta Ilma elgondolkozva.

Torbágyi elnevette magát.

- „Mégis” bizony. És igazán nem tudom, kit sajnáljak jobban, az én jó öreg Miklós barátomat, aki előbb-utóbb szenvedni fog miatta, vagy ezt a szerencsétlen sárgaszájú Mátét, aki sohasem menekszik többé a körmei közül?

- Az hiszi?

- Bizonyos vagyok benne, Orlaynének egy rettenetes fegyvere van vele szemben, tudja mi? A feddhetetlen, kifogástalan multja.

- Nem értem.

- Pedig egyszerű. Aztán meg Komemura nemcsak az első idegen férfi ennek az asszonynak az életében, de korát tekintve, egyúttal valószínűleg az utolsó is.

- Szt! Hallgasson... - felelt Ilma nevetve és mégis összeszoruló szívvel. - Hát nem tudja, hogy Malvine csak két évvel idősebb, mint én?

De Torbágyi csak egy szemrehányó tekintettel felelt, amely azonban szónál jobban értésére adta, hogy hogyan is mondhat ilyet. Mintha nem tudná, hogy nálánál nincs se szebb, se fiatalabb asszony az egész világon, a Torbágyi Feri szemében.

Ilma önkénytelenül magához szorította a fiatalember karját, melyet most, hogy a panoptikum lépcsőjéhez értek, elfogadott.

- Tessék, tessék - hadarta a panorámás, máris félrevonva a kopott vörös függönyt.

Ahogy a külső nagy világosságból beléptek, első percben teljes sötétségben érezték magukat, s így csak sejtették, hogy négyőjükön kívül nincs más a szobában.

Orlayné és lovagja a legvégső ablaknál kezdte a képek nézését, Ilma és Torbágyi pedig egészen feledték, hogy nézni is kellene valamit. Ők most csak egymásra gondoltak, mert mindkettő szívében elnémult a gyötrelmes „miért”, hogy ajkuk boldog odaadással „mindég”-et

suttogjon. Tele volt a lelkük a viszonszerelem minden üdvösségével s tán nem is vágytak másra, ebben a percben határozottan nem. Arra pedig, hogy mentől igazabb ma az a „mindég”, annál több hazugságot fog majd az életükbe dobni, most egyik se gondolt.

Hiszen az igazi szerelem is olyan, mint az emberfia: születik. Még pedig ártatlanul születik. Eleinte minden öntudatlan nála, még az éhség is. És épen ez az, ami a mamákat megtéveszti, mert elhitetik magukkal, hogy csupán a jó neveléstől függ, hogy a gyermekeknek ne legyenek vágyai, követelődzései.

Ilma is ilyesmit hitt, mert hófehér lelkének jól esett ezt hinni. Torbágyi pedig óvakodott volna e tévhitet ilyen korán eloszlatni. Oh, a papák annyival okosabbak!...

Miért is nem maradhattak még sokáig e varázslatos, tiszta hangulatban? Miért kellett az Orlayné nevetésének végigsivítani a csendes kis szobán, mint ahogy kuvik rikogatása végigsivít egy holdfényben álmodó csendes erdő mélyén?

Ilma összeijedve sietett egy kivilágított ablak mellé állani. Torbágyi pedig egy sokkal távolibbhoz lépett. És újra elnémult minden körülöttük. De mégse. Mintha ott messze, a legvégső sarokban, ahová nem ér a kis kivilágított ablakocskák fénye, valaki suttogva kérne és valaki halkul kacagva, izgatva nemmel felelgetne.

Iktáryné bár utálja magát e kíváncsiságért, mégis odanézett.

- De hiszen ezek csókolóznak - suttogja megbotránkozással. - Én megyek - szól aztán hangosan. - Ti is jöttök? - kérdezi még foghegyről, bár ő már el is indult.

- Nem... mi még nem néztük ezeket a nagyon érdekes dolgokat végig... - hebegi Járday bizonytalanul.

Ilma csak egy hideg „ahogy tetszik”-et felel s a kijáráshoz lép és kellemetlen biztonsággal érzi, hogy most ott ketten örülve, gúnyosan tekintenek utána.

Torbágyi siet az ajtót kinyitni. De úgy látszik, eltévesztették az utat, mert ime, nem a szabadban, hanem a panoptikum másik felében találják magukat.

- A tükörterem - magyarázza a tulajdonos dicsekvéssel. Ilma kérdő tekintettel néz körül. Tényleg lóg egy pár tükör a falon és egy polcon velencei üvegből néhány karos gyertyatartó is díszeleg, de - ennyi az egész?

Úgy látszik, a panorámás csak ezt a kérdést várta, mert legott, titokzatosan, sokat ígérő mosollyal vezeti őket egy emelvényhez, melyen függönnyel letakart nagy keretek állnak, s miután egy húzózsínort ad át Torbágyinak, diszkrétan távozik a szobából.

Ilma félig únott, félig kíváncsi mosollyal lép fel az állványra. Torbágyi pedig, aki nagyon kételkedik a multság értékében, közömbös vállvonítással rántja meg a zsineget. De legott sokat adna érte, ha ezt nem tette volna, hiszen alig hogy Ilma odanézett, máris elsápadva hátrál a kerettől.

- Iszonyú! - kiáltja, nevetés helyett igazi rémülettel, mert bár tudja jól, hogy egy ártatlan, ugynevezett jux-tükör előtt áll, mégis irtózatos az, amit benne meglát. Karcsú, fiatalos alakja helyett egy elhízott, vénhedő asszonyságot, aki sokkal inkább hasonlít Orlay Miklósnéra, mint saját magára. És ahogy önkénytelenül oltalmat keresve jobbra fordul, egy másik tükörben, abban, amely keskenyít, meglátja Torbágyit, véznán, satnyán, akárcsak Járday Mátét...

- Ugy-e, milyen mulatságos? - kérdezi Torbágyi erőltetett nevetéssel, mert ő is arra a másik kettőre gondolt.

De Ilma nem felel, mert ellenállhatatlan önkínzással mélyed eltorzult képmásának a nézésébe.

- Vajjon mire gondolhat ez a szép, finomruhás dáma, hogy nem nevet, mint a hogy mások szoktak, sőt inkább, lám, egyik könnycsepp a másik után pereg le szomorú arcáról? - tűnődik a panorámás, aki ismét visszasompolygott.

Torbágyi sem ért semmit e kedélyváltozásból.

- Ilma? - kérdi aggódva, gyöngéden, de nem mer többet szólni, mert Iktáryné olyan kétségbeesetten nézett rá, mint valaki, akit durva kéz keltett fel egy édes álomból.

Nemsokára ismét ott ülnek a csilingelő szánban. Fagyos némasággal száll rájuk az este és Iktáry Pálné tudja, hogy végéhez közeledik életének az az egyetlen napja, amelyet érdemes volt átélni, de tudja azt is, hogy ennek a napnak nincs holnapja, mert ha lenne?... Iszonyattal, keserűséggel néz a mellette ülő vénülő asszonyra, aki mit sem törődve szomszédaival, kacérkodik, parancsokat osztogat, féltékenységi jelenetet rögtönöz fiatal udvarlójával.

- Ilma! Ha már nem szól, legalább nézzen rám.

- Nem.

A férfi megremeg és újra kérni kezdi.

- Milyen hangon mondja! De hát miért büntet?

- Én bűnhődöm... Maga?... Oh maga, csak vezekelni fog... egy keveset.

- Én? Hogyan?

- Úgy, hogy elmegy és nem látjuk többé egymást - sohasem.

- Ilma!

- Akarom...

- De ez lehetetlen. Miért?...

- Oh, hát nem érti?... Mert maga az első férfi az életemben és mert én magát - örökre fogom szeretni... - jó rá a lehellétszerű felelet, csak hogy Torbágyi nem hallhatja, mert éppen akkor harsan fel újra az Orlayné éles nevetése.

GRISAILLE.

A fővárosban észre se vették távozását. Egyszer betegsége idején egypár ismerőse megkérdezte a kaszinó portásától, hogy „talán elutazott a gróf, hogy már oly rég nem láttuk?” - Egy piknik rendezésénél lett volna az aláírására szükségük. Azért keresték. De amikor azt a választ kapták, hogy hetek óta beteg, közömbösen belenyugodtak. - Végre is, - mondogatták, - maga kereste magának, mert aki olyan beteges, mint ő, annak nem tehet jót, ha nap-nap mellett este nyolckor kél és reggel ötkor fekszik. Aztán meg mi öröme is telhetett ez életmódban, amikor egyebet se tett, minthogy egyik teremből a másikba hurcolta az unalmát, nézte a mások kártyázását - és fizette a pezsgős orgiákat, amelyen ő maga Giesshüblit ivott?... S mindezt egykedvűen, fáradtan, életundorral, mintha nem is a maga kedvéért cselekedné azt, de megbizásból, mint ahogy a szűcs levegőre hordja a gondjaira bízott molyette bőröket.

Amikor aztán egy ködös novemberi napon kifüggesztették érte a lobogót, - legjobb ismerősei is egy-két bölcselkedő „Hja-já”-val tértek fölötte napirendre. A lapok meg éppen hogy két sorban végeztek vele: „Gróf Csákóczy Péter, a csákócfalvi és holdédi uradalmak tulajdonosa, folyó hó 20-án hosszas betegség után, élete negyvenedik évében elhunyt”. - Ennyi.

Pedig, valaha, mindenki azt hitte, hogy nagy jövő áll előtte. Neve, vagyona, tehetsége minden megvolt hozzá, csupán kettő hiányzott: erély és felelősségérzet. Az előbbi nem örökölte, az utóbbit elfeledték nevelési rendszerébe tenni, ő tehát soha nem ébredt öntudatára annak, hogy azokat a fényes lehetőségeket, amelyek benne szunnyadoztak, illenék nemzeti értékre átváltani. Nem. Erre igazán nem gondolt; és ezért egész természetesnek találta, hogy úgy rendezze be életét, ahogy ő azt a legkényelmesebbnek találta.

Így történt, hogy amikor meghalt, nem hagyott maga után nagyobb űrt, - még klubjában sem, - mint aminőt hagy egy osztriga, ha a sok osztriga közül egyszerre csak tova mossza a hullám.

Temetésére mégis megjelentek egynéhányan, sőt, mivel tekintélyes összeget hagyományozott különböző sportegyesületeknek, illőnek találták, hogy egypár küldöttség Csákócfalváig kísérje.

Kora reggel volt, amikor a pályaudvarra hajtottak. Budapest még alig-alig kezdett ébredezni. Falun ilyenkor, már harmadik portában jár a koldus; de a város lakója ösztönszerűleg halogatja az utcáralépés idejét. Hiszen oly kétségbeejtőn józan ilyenkor minden.

Későbbi órákban mégis szó az élet egy-két színes szálát az általános szürkeségbe. - De így, novemberben? a milímárik szállingozása idején? Rettenetes! Aki nap-nap mellett nézi, idővel színvakságba esik tőle. Ha nem is a szemével, - de a lelkével, biztosan.

- Igazán kiméletlenség ilyen hajnalok hajnalán kizavarni az embert. - Zsörtölődik Tóváry Árpád is, mialatt a különvonathoz siet. Csak amikor a többi úrral kezét szorít, akik egytől-egyig még álmosabbnak, zöldebbnek és gyűröttebbnek látszik, mint ő, - érez valami kárörömfélét.

Amikor pedig a mozdony süstörögve, kalapálós zökkenésekkel, kiindul a pályaudvarról, hogy legott rohanvást tűnjék el az őszi köd hangtalan végtelenébe, Tóváry lelkében teljesen megváltozik a hangulat.

- Egészen nagy stílus, - mormolja elégedetten.

Alkalmasint a nagy pompával ravatallá átalakított furgon megpillantása váltotta ki nála ezt az észrevételt. Mert az, hogy ők (a néma utasnak már is zajongó, nevető, kártyázó kísértői) milyen kényelmes vörösbársony pamlagokon fanyalognak, igazán elkerülte figyelmét. Hozzá volt az ilyesmihez szokva, amióta megszületett.

Természetesen sietett az elhunytára terelni a beszédet. Az összes jelenlévők között ő ismerte volt legjobban és így könnyen beleélhette magát a „legjobb barát” borús, de kellemesen parádés szerepébe.

- Alig félóránnyira laktunk egymástól, - magyarázta. - Egy iskola padján verekedtünk, s együtt mulattuk át a „tanulmány-évet” Londonban és Párisban.

- Milyen volt szegény jó Péter fiatalabb korában? - kérdezte Arisztid Arzén, az Atléta-Klub küldöttje.

- Pompás fiú, aki soha sem volt se féltékeny, se irigy...

- Szóval, akkor is olyan volt, mint utolsó évében: szürke hulló és semmi más. Mi?

Tóváry erélyesen tiltakozott.

- Éppen nem... Mondd inkább, hogy nagy idealista.

- Ó?... - jött a meglepett kérdés minden oldalról.

A báró önérzetesen kihúzta magát.

- Igenis ő. Bizonyításképpen elmondok róla egy históriát.

- Isten neki. Meghallgatjuk. Úgyis elfeledtünk újságokat venni, - mondta Ákos gróf el nem palástolt ásítással, de ez cseppet sem zavarta Tóváryt, mert miután kényelmesen elhelyezkedett, s egy pohár konyakot megivott, imigyen kezdte beszédét:

- Épen a tavasszal volt nyolc esztendeje, hogy egy csütörtöki... nem, pénteki... de mégis csüt... Ejh, de mindegy. Szóval egy kora májusi reggelen megnyergeltettem „Funny girl”-t és... Na, ni? Tudom, hogy valami fontos okom volt rá, de mi?... Á, - megvan: Meg akartam hívni Petyit az esküvőmre. Igen. Úgy van. Az esk... Hát igen. Elindulok, de alig érek feleútjára, oda, ahol egy gyönyörű - de igazán gyö-nyö-rű - nárcisszos rét kezdődik, - mikor csak szemtől-szembe találom magam az én Péter barátommal. Hát persze: „Szervusz”, „Szervusz.” „Honnan jössz?” „Hová mégy?” - „Én csak meg akartam neked mondani, - jelentette ki Péter, - hogy a Louisa ma éjjel ötöt kölykedzett.” - Notandum a Louisa volt az a híres ezerforintos szetter, tudjátok? - szúrta közbe Tóváry, - majd újra a párbeszéd kettős hangján folytatta: „A Louisa?” - „Igen. Kell egy pár kölyök?” - „Már hogyne kéne! De én meg azért jöttem, hogy az esküvőmre meghívjalak.” - „Az esküvődre? És mikor esküszöl te örült kucséber?” - Szegény Petyi mindig így nevezett! - Tóváry egy második pohár konnyakkal enyhített bánatán. - „Három hét múlva”, - feleltem. „Ott leszek.” És, mintha most is látnám, - nevetve szalutált a lovaglő-ostorral.

Gyönyörű reggel volt. „Funny girl” alig fért a bőrébe. „Tudod mit, - indítványozom Csákóczy-nak, - próbáljuk ki a két ló gyorsaságát.” „Helyes. A cél?” - „Az a gémes kút ott messze. Látod?” - „Látom.”

Erre aztán hajrá! keresztül a nárcisszos réten, hogy, - mintha lepkék kelnének nyomunkban, - csak úgy repült jobbra, balra a sok lefejezett fehér virág. Rögtön ott voltunk a gémes kútnál, ahol egy nyüzsgő malacnyáját ijesztettünk el az itatótól. Nagyon mulatságos volt, mert persze, iszonyú sivalkodással és fülek szapora lóbálásával gurultak, tülekedtek a kis mocskosok szerte-széjjel.

Én épen lehajoltam, hogy a kengyelen igazítsak valamit, amikor hallom, hogy Péter halk fütttyentéssel azt mondja, hogy: „Ejnye be szép!”...

Fölnézek, hát a szemközti kis erdőből egy kis paraszt leányt látok kilépni, akinél szebbet, bizony Isten, nem sokat láttam az életben.

Ő is meglátott minket, s mialatt zavarában egy virágzó galagonya-ágot tördelt apróra, sunyin, gyermekes kíváncsisággal sandított át hozzánk.

Valami ünnep lehetett, mert nagyon ki volt csipve. Egy olyan pirosvirágos sárga viganó volt rajta, amilyent a matyók-leányok viselnek. Bokáig érő, ezer ráncban hullámzó ingó-rengő szoknya az. Láttatok már olyant? Nem? - Na hát biz Isten, boszorkányos egy jószág! Nem is tudom, mihez hasonlítsam; orchideához? vagy azokhoz a ragyogó, félig virág, félig állat csudákhoz, amilyent az Adriában lelteni. Mondhatom, észbontó volt az a leány, amint minden lépésére ritmikus himbálódzással, simultak hozzá a legforróbb színek kigyóvonalai. „Ha azt mondanák, hogy ez egy indiai rajahnak a leánya, elhinném!” - lelkesedett Péter.

Én nem feleltem. Tudjátok, három hét választott el az esküvőmtől és ilyenkor az ember olyan... olyan ostoba, - mi?

Ráhagyták, Tóváry tehát mindinkább neki melegedve folytatta:

- Péter most már leszállott a lóról és átlépdelt a kis Veronkához, - mert persze, öt perc múlva tudtuk, hogy így hívják és azt is, hogy egyik uradalmi kondásnak a leánya. És amíg én a vőlegénység hátrányain tűnődtem, az én lobbanékony barátom már ott ült egy vadkörtefa árnyékában és javában nevetgélt a szépséggel. Mégis, volt valami a leány viselkedésében: tartózkodás? vagy tisztaság? vagy én nem is tudom minek nevezzem, - de tény, hogy az udvarlást nem engedte az illem határain túl menni.

Végre is megúntam ezt a koplalós pásztorjátékot nézni és ezért odaszóltam Petyinek: „Dél lesz öregem. Én megyek.” - Hát ő is jött. De milyen szomorúan és hányszor nézett vissza!... „Hallod-e, barátom, - kiáltottam méltatlankodva, - csak nem fogsz plátói szerelemre gyulladni egy kis kondásleány miatt?”

Kelletlenül vonogatta vállát: „Vőlegénye van”, - dörmögte bosszúsan, magyarázatképen.

Elnevettem magam: „Hát aztán?”

Reám nézett és valószínűleg agyába villámlott ez örök igazság, mert elmosolyodott. „Gondolod?” - kérdezte elmerengve.

Nekem pedig annyira mulatságosnak tűnt föl az a furcsaság, hogy Csakóc ura egy percre is habozhasson egy cselédleány meghódításában, - „mert vőlegénye van”, - hogy félig ugratási vágyból, félig fiatalos meggondolatlanságból, - kacagva böktém neki oda a tanácsot: „Mondok valamit, pajtás. Az én születendő fiamnak, mert biztosra veszem, hogy kilenc hónap és három hét múlva keresztelünk Tóvárott... mint ahogy kereszteltünk is! - szúrta közbe a báró önelégült nevetéssel. - De folytatom. Hát mondok, - az én születendő fiamnak épen egy ilyen dadára lesz majd szüksége, mint az az egészséges kis Veronka... Gondold meg...”

Péter hirtelen fölkapta fejét és - jól emlékszem, - a haja tövéig elvörösödött, - de nem felelt semmit. Én se folytattam. Így aztán némán köszöntöttük egymást és ki-ki ment a maga útjára.

A lakodalmunkról kimentette magát. Hónapokig nem is találkoztunk. Rég pesti lakos voltam már, amikor egy reggel, - csak úgy ni, - kopogtatás nélkül beállít hozzám az én jó Péterem. Mindjárt föltűnt nekem, hogy valami nyomja a lelkét, mert szórakozottan felelgetett, idegesen rágt a szivarja végét, - minden lépten változtatta helyét. Öt perc alatt végigülte az összes karszéket, kanapét és mégis azon végezte, hogy nyugtalanul le- s fölmérje a szobámat.

Már én is kezdtem türelmetlenkedni. Dolgom is volt a városban, - így tehát kereken rákérdeztem, hogy: „Nos, öregem, ki vele, mert látom, hogy valamilyen pácban vagy. Igaz-e?”

„Hát igen. Azért jöttem, hogy tanúnak kérjelek”, - nyögte ki ravaszul.

„Tanúnak?”

Erre ő idegesen nevetni kezdett, s habozva mondta: „Igen, igen... mert, - mit szólsz hozzá? feleségül akarom venni Veronkát”.

Megvallom, dühbe jöttem. „Megbolondultál? - kérdeztem.

Ő azonban csak vállat vont. „Ezt minden vőlegénytől épen ilyen joggal és épen ilyen jogtalanul kérdezheted, - felelte, - hiszen a választ csak évek hosszú során túl lehetne megadni.

„Ejh, ne filozofáljunk, - kiáltottam, - mondd el inkább, hogyan jutott eszedbe erre az örült házasságra még csak gondolni is?”

Rám nézett és nevetségesen komoly meghatottsággal motyogta:

„Veronkát elveszem, mert szeretem és... mert nemsokára anya lesz.”

Természetesen a legközelebbi karosszékbe vettem magam és úgy hahotáztam. És amikor végre szóhoz jutottam, ismét csak azt mondtam neki, amit pár hónappal azelőtt, ott a gémes kútnál, tudniillik, hogy: „Hát aztán?”

De, elhiszitek? ezúttal nem voltam képes e varázsszóval világosságot gyújtani az agyába. Sőt, nagy meglepetésemre, - elkezdett egész érzelmösen, elkeseredve, világmegvetéssel arról a nagy magányról, ridegségről, mindent eltompító szürkeségről panaszkodni, amiben évek óta tengődik, - ő, gróf Csákóczy Péter, két millió forint vagyonnak az ura, - hát mit szóltok ehhez? s amiből, szerinte, csupán és egyedül, az ő kis, örökké mosolygó, meglelelkű, melegvérű Veronkája tudná kimenteni.

„De hát ha házasodni akarsz, - rimánkodtam, - miért épen őt vennéd el, azt a butus kis parasztleányt, miért?”

És tudjátok mit felelt?

„Mert ő az első asszony, aki színt hozott az életembe.”

Na hát mondhatom, bolondul éreztem magam. Mikor aztán pláne! Tolsztojjal kezdett előhuzakodni, egyenesen rohantam a feleségemhez és megtanácskoztam vele a dolgot. Persze, hogy az asszony ismét fején találta a szegyet: „Ne ellenkezz vele, - súgta, amíg visszakisért a dolgozószobámba. - De hivasd meg magad és még egy pár urat Csákócra.”

- Sikerült?

- Persze. Erre rögtön tudtam, hogy nyert perem van.

- Hogyan?

- Mert harmadnap már Csákócon voltam és többé percre se eresztettem Petyit szem elől. Víg cimborákat invitáltam hozzá. Kártyapartikat rendeztem. A legszebb négy csikómat fogtam be s türtem, hogy kedve szerint tanítsa, páholja. Szóval, mulattattam.

Két hétig dolgoztam. De bizony Isten, robotoltam! Már annyira mentem, hogy kezdték a színésznők dolgai érdekelni, de még akkor sem biztos, hogy célt érek nála, - ha szerencsémre épen akkor nem csípi azt a kínos ichiast, amely rögtöni elutazást, Pöstyént, Rivierát jelentett neki. Ez azonban végleg háttérbe szorította a házassági terveit.

- Jól mondod, hogy végleg. Hiszen soha sem hallottuk, hogy szándékai lettek volna.

- Nem, mert többé soha sem gyógyult ki teljesen. Azután a híres kacsales után...

- Amelyet te rendeztél?...

- Amelyet én rendeztem. De ki gondolt ichiasra? - védekezett Tóváry türelmetlenül.

Arisztid Arzén kíváncsian szólott a vitába:

- De tulajdonképpen minek ellenezted annyira a Veronka ügyét? Végre is senkinek semmi köze, hogy ki miképpen boldogul.

- Semmi köze? - pattant föl a báró erélyesen. - Könnyű neked! aki száz mértföldnyire lakik Csákóctól. De én? De mi? a legközelebbi szomszédok? Szeretném tudni, melyikötök felesége örülne, ha a feleségem helyzetébe jutna, - aki kénytelen lett volna azt a pesztonkát fogadni. Na... úgy-e?... Aztán meg, az egész felelősség rám szakadhatott volna, hiszen énnekem jutott eszembe az az ostobaság, tudjátok, hogy... izé... hogy Veronkát dadának szánjam... anélkül pedig... ki tudj... Na? Ugy-e?...

- Igaz biz az! - nevettek a Pullman-car utasai.

- Kitűnő história! - ismerte el Ákos gróf. - Nos - és a vége?

Tóváry nem felelt rögtön, mert éppen azon volt, hogy mutató- és hüvelykujja segítségével egy kis dohányfoszlánytól szabadítsa meg a nyelve hegyét. De mivel többen ismétlék a kérdést, válaszképpen mégis odamorogta, hogy: - Nincs tovább.

- De hát, csak mégis törént valami, - okvetetlenkedik a bácskai úr. - Például Veronkával?

- Ja? - Veronkával? - Tóváry már láthatólag únja a dolgot, ezért csak félvállról felel: - Alig hogy elutaztunk Csákócról, a híres vőlegénye egy szép reggel csak megleste.

- Ne mondd? Hej, nagy „macher” vagy öregem! - nevetett Arisztid Arzén a térdére ütve. - Fogadjunk, hogy őt is te igazítottad útba, mi?...

Tóváry bosszankodva vonogatta vállát.

- Azt persze nem álmodhattam, hogy az az állat olyan kegyetlenül helybe fogja hagyni a szerencsétlent...

- Megverte?

- De meg ám. Más asszony talán bele is halt volna, - de ő, - egy egészséges fiúnak adott életet.

- Pompás!

- Hát ha úgy tetszik, pompás.

- S mi lett a gyerekekkel?

- Ma is él. Tegnap láttam.

- Ugyan? Hát ismered?

- Igen. A komornyikom figyelmeztetett rá. Remek egy eleven kölyök - és mégis, - csodálatos! - nevetségesen hasonlított a mi szegény jó Péterünkhöz.

- Igazán?

- Majd nézd meg. Mindennap ott szaladgál a Rákóczi-út sarkán. Újságot árul.

- De ha olyan sikerült kis poronty, hogy lehet, hogy Péter nem törődött vele?...

Tóváry föl húzta az orrát és balkezének mind az öt ujjával hárfázni kezdett a semmibe:

- Inkább nem! Ebben már óvatos volt a kis öreg. Hiszen olyan komplikációkra adott volna ez okot.

- De, ha Veronkát...

- Veronkát? - kiáltá a báró nevetve, - Veronkát? De hisz most már úgy félt tőle, mint a tűztől! A díszes vőlegénye ugyanis, amikor „helyben hagyta” - már nem emlékszem? hogy az orrát verte-e be? vagy a szemét ütötte ki, - elég az hozzá, hogy végképen elcsúfította...

- És Péter?

- Természetesen kerülte még az árnyékát is... de azért - és épen ez mutatja, hogy ideálista volt, sohasem volt szabad még a nevét sem említeni előtte. Egyszer megpróbáltam... és...

- És?

- És nagyon dühbe jött, - nevetett Tóváry. - Majdnem olyan dühbe, mint amikor az a buta Oláh Elemér elszólta magát előtte és az anyja öméltósága első szerelmi kalandjáról kezdett kotyogni...

- Pedig...

- Persze, hogy „pedig”. Ezt mindnyájan tudjuk. De Péter imádta az anyját, s ez mindent megmagyaráz. Na? Úgy-e? Különbön úgy látom, rögtön megérkezünk, - jelenté ki örömmel. - Majd nagyot nyújtózkodva: - Ha elgondolom, hogy nélkülem és a kacsales nélkül, ma nem volna címerfordítás a Csákóczyak családi kriptájában, hanem egy kis paraszt csemetének hajladoznának az uradalmi ispánok... Brrr!...

Senki sem felel, mert épen lassít a vonat és a még sűrűbbé vált ködben tompán, irányt tévesztőn hallatszik egy messze harang kongása.

Sáros gubákban, átnyirkosodott köpenyekben fázlódó alakok ácsorognak a sinek között.

Nagysokára, temérdek ide-oda suttogott parancs után, helyére csúsztatják a nehéz bronzkoporsót.

És megindul a menet. Elöl a hat lótól vont pompás gyászkocsi, amely minduntalan nagyokat zökken a süppedős sárban, utána tíz négy-négy lóval befogott üveges hintó, ezek közül azonban csak kettőben ülnek, a többi üresen himbálódzik magas féderein. Gyalogosan nem kíséri más, mint az Entreprise kirendeltjei.

Úgy látszik, az utolsó Csákóczy grófnak nem sok a siratója.

A kis vasúti őrházból néhányan érdeklődéssel nézik, hogy hogyan tűnnek föl, tűnnek el a fekete lángként lobogó gyászzászlók és hogyan vesznek el még a fáklyafények is, a mindent egyformán letakaró szürkességben, de mivel most már az eső is kezd permetezni, mindenki fedél alá siet.

Egy élelmes tudósító ezalatt nyugodt lélekkel foglal helyet a várószobácska piszkos asztalánál és képzeletből megfogalmazza sürgönyét lapjának. Leírja az egész temetést, és különösen kiemeli a címerfordítás megható jelenetét.

S mire ott fent a fővárosban színházba sietnek az emberek, az utca sok lármájába egy éles gyermekhang is vegyül, amely ott a Rákóczi-út tájékán harsányan, egykedvűen kiabálja:

- Rendkívüli kiadás!... Az utolsó Csákóczy gróf temetése. Egy krajcár!

IKER-LELKEK.

Peér Andor nagy garral lépett a Szalóky Pali hónapos szobájába.

- Képzeld, ma bolond eset történt velem, - mondta hahotázva.

- Nos? - kérdezte a fiatal szigorló-ügyvéd, fel se nézve írásairól.

- Ugyan, hagyd már abba azt a betűvetést, - kiáltott rá barátjára, - inkább hallgasd meg a bolond esetemet.

- Csupa fül vagyok.

- Tehát, im, légy nagyon meghatva. A Zoltánék szobaleánya így köszönt ma nekem, hogy: „Jó napot kívánok, Pali úrfi!”

- Nem értem.

- Pedig egyszerű; elnézett - helyetted.

- Nem először történik, hogy...

- Csak ennyi?... Azt hittem, kiugrasz a bőrdőből a megtiszteltetéstől. Pali, nézz ide. Mi?... - Peér tükör elé állt, s nagy gyönyörűséggel nézegette magát; aztán, ugyancsak a tükörből, Szalókyt vette szemügyre. - És biz' Isten, hasonlítunk egymásra! - határozta el félig bosszankodva, félig csodálkozva, de legott a szokott melegséggel tette kezét barátja vállára: - Hátha még a lelkünke láthatnánk, mi? - mondotta tréfás dicsekvéssel, miközben egyetértően hunyorgatott Szalókyra.

Most már Pali is belé ment az évődő hangulatba.

- Az ám, - hagyta rá. - Magam is azt hiszem, hogy az iker-lelkek teóriáját mi ketten fényesen beigazoljuk.

- Te?! Tegnap magyaráztam az iker-lelkek teóriáját Izidor bácsinak, de nem értette.

- Elhiszem. Én is elmagyaráztam valakinek, - mondotta Szalóky, a nagyon szerelmes ember átszellemült arkifejzésével, - és talán meg fogja érteni...

- Vagy úgy? - nevetett Peér. - De aztán mondd meg ám annak a szép valakinek, hogy én fedeztem fel e nagy metafizikai tételt.

Szalóky vállat vont.

- Te, vagy én?... Ki tudja, barátom! - kiáltott meggyőződéssel. - Tudod azt, hogyha angolok volnánk, szektát alapítanánk, s a népek ezrei vallanák velünk, hogy az emberi lélek nemcsak kvalitatív, de kvantitatív is evolvál. Mert arról szó sincs, hogy minden egyes ember egy egész, különálló, hogy úgy mondjam, unikum lelket kapna osztályrészül.

- Persze, hogy nem. Mentől primitivebb az ember, annál apróbb lélek-szilánkot hordoz magában. De mivel ezzel be nem éri, mivel ösztönszerűleg érzi, hogy többhöz is lehet joga, keres, sóvárog, szenved - és ezzel evolvál.

- Igen. És mikor újra születik, már nagyobb a lélek-szilánk, amely élete útját beragyogja, bár még mindig milliomszor kisebb, mint eszménye, és ő újra keres, sóvárog, szenved, de már juttat másnak is abból a fényességből, amely bensőjéből árad, és ezzel ismét jobban evolvál...

- Eltérünk a tárgyról... - vág közbe Peér.

- Cseppet sem. Most jövünk rá. Szerintem ez a lélek-szilánk teória magyarázza meg, hogy a tömeg miért egyesül oly könnyen a tömeggel. Hogy a tucat ember miért találja meg minden úton-útfélen a maga tucat-barátját, és hogy ezzel ellenkezően, az igazán nagy lelkek miért élnek oly magánosan az életüket.

- Helyes! és ez mind azért van így, mert csakis a teljesen egyforma nagyságú lélek-szilánkok keresik egymást, és illenek össze.

- Igen. És ezek a tulajdonképeni iker-lelkek.

- Mint te, meg én. Mi?

- Meg vagyok róla győződve, - vallott Szalóky, nevetéssel leplezve komolyságát.

Peér ismét tréfás önelégültséggel bólogatott igent; aztán felkacagott.

- Te! Ha az egyetemi körben sejtenék, hogy ilyesmivel foglalkozunk?...

- Valószínűleg kinéznének a kávéházból... Ott különben az se nagyon használnék nekünk, hogy a bimetalizmust tanulmányozzuk.

Szalóky ez utóbbi szavak után hirtelen elhallgatott, keresgélni kezdett íróasztalán, szivarra gyújtott, mindezt, hogy időt nyerjen, végre mégis leküzdte tétovázását, és tőle telhető közömbös hangon szólt oda barátjának:

- Mennyire vagy a pályázattal?

De Peér válasz helyett csak türelmetlenül vonogatta vállát, aztán kellenkénten vallotta be a rég megérezt elhatározását:

- Letettem róla.

- Le?...

- Ha mondom... Elhiheted... Miért nézesz reám olyan nagy örömmel?

- Mert mázsás követ gurítsz le az agyamról.

- Hogyan? Talán te is?

- Igen, barátom, én is!... - kiáltott Szalóky felugorva helyéről, s most már ő tette kezét Andor vállára. - Hallgass ide. Már rég megfogamzott bennem a gondolat, hogy azt, amit mi ketten annyiszor, és olyan szegről-végre megbeszéltünk együtt, papírra vetem... Eleinte csak úgy, ni, mulatságból, de lassan-lassan a pályázatról kezdtem álmadozni, amely egy csapásra ismertté tehetné nevemet... és akkor... Hanem ez nem tartozik ide. De aztán, valahányszor eszembe jutottál, mindig kétségbe eszem.

- Köszönöm.

- Ne ostobáskodj. Nagyon jól tudod, hogyan értem. Két oknál fogva kötöttem meg a kezemet. Először, mert ocsmányságnak találtam volna, ha esetleg én viszem el orrod elől a pályadíjat.

- Nevetséges! Azért pályázat, hogy...

- Legyen. De... és ez a fő: hogyan adhatok be egy pályázatot egyidejűleg veled, amikor becsületesemre mondom, nem tudom, mi ebben a dolgozatban az enyém és mi tiéd?

- Légy nyugodt. Minden a tiéd, mert én nem fogok konkurrálni... - jelentette ki Peér mosolyogva, de már korántsem oly őszintén, mint azelőtt, mert emlékeiben sorra ébredt az a sok tervezgetés, álmadozás, amit arra a soha meg nem írt dolgozatra költött. Tudta, hogy ezzel fényes pálya nyílnék meg előtte. Hogyne. Ki is ért mai napság a fiatalok táborában a bimetalizmushoz? Csak ő, és Szalóky. És mégis, amennyire szeretett róla beszélni, amennyire örült ha csillogtathatta elvont tudományát, s láthatta az értelmetlenség zavart mosolyát hallgatói arcára fagyni, éppen annyira irtózott a tolltól, tintától, és így történt, hogy az Akadé-

mia pályázatára még csak el se kezdte azt a munkát, amit titokban mindenki rég megírtnak s benyújtottak hitt részéről.

- Csak ne volnék olyan átkozottul rest! - mondotta hangosan.

Szalóky vigasztalóan, hálásan nyújtott neki kezét.

- Ez egyszer, áldjon meg az Isten érte, pajtás. - Gondold meg, ha megnyerem, egy csapásra enyém lesz a világ...

- A világ? - nevetett Peér. - A világ... más szóval az az ösmeretlen szépség, akit szeretnél Szalóky Pál feleségévé tenni. Mi?

Szalóky némán bólintott igent.

- És szóltál már neki? - faggatta barátja.

- Még nem.

- Miért nem?

- Bolond kérdés! Mert még nem tudnám eltartani. Ki merne ilyen szegény legény létére egy leányt lekötni?... De várj csak! - kiáltott felderülve. - Várj csak! Ha a pályázatot megnyerem...

Peér elgondolkozva fricskázta le a cigarettahamut kabátjáról; aztán halkkal kérdezte:

- Te Pali, nagyon szerelmes vagy?

Szalóky bosszankodva nézett reá, de Andor nem jött zavarba.

- Úgy értem, hogy nagyon komoly a dolog?

- Nagyon... - jött a válasz szenvedélyes határozottsággal. - Olyan komoly, hogy... - Szalóky türelmetlenül rántott egyet a vállán. - Ejh, erről kár beszélni is. Hát csak azt mondom én neked, hogy ha meg lehet, hát meglesz... Ha pedig nem lehet...

- Mily sápadt vagy! Hát akkor?...

- Hát akkor én nem leszek...

- Pali, az Istenért! Hogy lehet ilyen bolondokat beszélni!

- Jó, jó, - mormogta Szalóky fanatikus csökönyösséggel. - Majd meglátjuk...

Peér az íróasztalhoz lépett.

- Ez a remekmű? - kérdezte, hogy a beszédet elterelje.

- Igen. Ha akarod, el is olvashatod.

- Ha akarom-e?... Persze, hogy akarom.

- Na hát vidd el. De aztán, ez természetesen kettőnk között marad.

- Magától értetődik, - biztosította Andor, máris az írásokba pillantva. - Hej, ha ezt én írtam volna! - sóhajtott tréfás bűnbánattal. - Micsoda karriér nyílt volna meg előttem...

- És micsoda boldogság lesz az enyém, ha ezt a pályadíjat megnyerem, - felelt Szalóky kezét nyújtva.

- Szerencse fel! Szervusz! - mondta Peér, az iratokat zsebre vágva. - Holnap délután visszahozom. Jó?

- Jó. Szervusz! - és a távozó után nagy robajjal csapódott be az ajtó.

*

Peér Andor a szokottnál is később cseppetett a reggeliért. Rosszul aludt.

Egész éjjel a Szalóky pályamunkáját tanulmányozta; és mentől előbbre jutott az olvasással, annál elégedetlenebb lett - önmagával.

- Átkozottul jó, - határozta el hajnal felé, - és dühösen fűtta el a fölöslegessé vált gyertyákat.

Nagyon szerette barátját, de azért nem tagadhatta el, hogy őszintén irigykedett e percben reá.

- Ha elgondolom, - zsörtölődött, - hogy restségem nélkül épen így talán jobban megírhattam volna! Hozzáteszem, hogy ha a pályadíj a kezemben lenne, Izidor bácsi rögtön fizetési helyre tenné a bankjában. Megmondta. És mama? aki egyszerűen elvárja tőlem, hogy előbb-utóbb valami „extrával” lepjem meg a világot?... És nagyon lehet, hogy végre is rászántam volna magam, hogy megírjam azt a munkát, de persze, most már, hogy Pali...

De itt ketté szakadt gondolatainak fonala, mert az inas kopogtatás nélkül rohant a szobába.

- A Koltoványi doktor úrtól, - kiáltotta, egy levelet adva át.

Andor rosszat sejtve tépte fel a borítékot. Csak pár sor állt benne:

Pali ma éjjel szíven lőtte magát. Gyere rögtön.

Pista.

Ennyi, de Peér tízszer is átolvasta, mielőtt megérthette. Sőt, míg a bérkocsi vágatva vitte a Vámház-körútra, folyton azzal biztatta magát, hogy hátha csak a Pista rossz tréfái közé tartozik ez is.

Hanem a kapu alatti bábész csoportok másról győzték meg.

- De miért? mondjátok meg, hogy miért tette, - kérdezte sorra járva Koltoványit s az ágy körül ácsorgó rendőröket. De néma vállvonogatás volt minden felelet. Hanem egyszerre, mélyen lefátyolozott női alak lépett a szobába. Mindenki félreállt, hogy utat engedjen neki a halott-hoz. Az ösmeretlen pedig az ágy mellé térdelt, s fejét az élettelen kézre hajtva:

- Pali, - suttogta, kérőn, bűnbánóan, - miért nem mondta előbb, hogy szeret?... hogy ilyen nagyon szeret?... Aztán szava elfűlt a nagy zokogásban. A szobában lévők zajtalanul lopózkodtak ki a folyosóra, hogy ne zavarják ezt az utolsó kínos találkozást.

- Ime a válasz kérdésedre, - mondta az orvos Andornak. - Ha jól láttam, az a leány a szép Tölgyessy Ilka. Tegnap volt az eljegyzése Major Ernővel...

- Lásd barátom, - bölcselkedett, mikor egy órával később Peért hazakísérte a Vámház-körúttól. - Fogadom, hogy minden lap „szerencsétlen szerelemnek” fogja a szegény Pali esetét minősíteni...

- Hát nem az volt?

- Nem. Hanem igenis: gyávaság.

- Lehet eset...

- Nincs, - vágott szavába a doktor türelmetlenül. - Gyávaság, gyávaság marad, akár egy szép leányt nem merünk megkérni, akár a kínálkozó jó alkalmat nem merjük üstökön ragadni.

- De hátha... - kezdte Peér, hanem ezúttal ő nem fejezte be a mondatát.

*

- Ne izgasd magad, fiam, - könyörgött Peér Andrásné, az Andor forró kezét saját sírástól fáradt szemére téve. - Megmondta Koltoványi, hogy neked mostanság nagyon okosan kell viselkedned.

Andor lassan-lassan emlékezni kezdett. Csak az idővel nem volt még tisztában. Tudta, hogy régen fekszik ágyában, - de hogy hónapok, vagy csak napok óta? erről nem bírt tájékozódni. Arra is emlékezett, hogy egy erős, hideg márciusi délután a temetőben járt. Sokadmagával. Miért? Kit kísért oda? Nagyon szeretne volna ezt is megkérdezni, de nem merte, mert előre gyanította a választ:

„Szalóky Palit.”

Pedig ez nem igaz. Valami azt súgja neki, hogy az, aki meghalt, nem Szalóky Pali volt, hanem Peér Andor. Csakhogy ezt nem akarják elhinni. Különösen az anyja nem. Annyira nem, hogy ha fia erről kezd beszélni, rögtön előveszi a lázmérőt, altató porokat kever az italába, és sietve küld orvosok után.

De miért? Olyan nagy baj az, ha egy dologtalan asztfalttaposó helyett egy szorgalmas, okos fia maradt az élők között?

Pedig ahhoz, hogy neki van igaza, bizonyossággal is szolgálhat. A pályaművel.

- Mért, csak nem képzeled a mama, hogy ezt Peér Andor valaha megírta volna?

Ha-ha, de nem ám! Ahhoz a Szalóky nagy szorgalma kell, az a szorgalom, amelyet itt érzek az agyamban, a lelkemben, - határozza el titkos nagy gyönyörűséggel.

- Fiam... fiam! ne hánykolódj. Légy csendes. Tudod, annál hamarabb kimehetünk majd együtt a nyíló orgonafák alá... Érzed az illatát?

- Május van?

- Május bizony! S az én édes egyetlen fiam nemsokára felkél és... akkor megsúgok majd neki egy nagy, nagy ujságot...

- Mondd meg most, mamám.

- De felizgat.

- Nem. Igérem, hogy egész nyugodt leszek. Lásd, már egészen jól vagyok. Na, mondd meg hát anyám... te édes!

- Nos tehát... Eltaláltad?... Tegnap kaptad a hírt, hogy megnyerted...

- Folytasd, kérlek... Megnyertem, mit?... a pályázatot?

- Természetesen. Az Elekházy nagy díjat... De az Istenért, mi bajod van? Andor? Fiam? Andor?!

- Pali, anyám. Pali. Andor meghalt. Hát nem tudod, hogy meghalt?

Ismét csend. Hosszú, hetekig tartó csend; aztán a teljes felgyógyulás. Pezsgős poharakat nyitogatnak. Az egyik pohárköszöntőben üdvözik az új életre ébredt beteget, a másikban dicsőítik az akadémia koszorújával díszes ifjú homlokot. Rokonság, jó barát sorra jár örvendezni, gratulálni.

Az öreg Izidor bácsi is elhagyja börzsöllyéktől ékes igazgatói lakását, hogy ígéretét beváltva, elhozza öccsének a fényesen jövedelmező bizalmi állást.

Peér Andor pedig mind ezt mintegy fátyolon át hallja, látja. Egyáltalán, amióta abból a vámházkörúti bérkaszányából kifordult, minden olyan különös álomszerű előtte, benne.

A temetés. Az a lázas sietés, amivel hálósobájában asztalán szerte dobált írásokat összeszedi. Átolvassa. A végén újra ír egy-két mondatot, aztán elküldi az akadémia titkárának. Jelmonddal.

Aztán a végnélküli semmi, amiből csak egy folytonos zúgás, és tompa fájdalmak emléke maradt meg. És most? A felgyógyulással járó öröm.

A reggeltől estig tartó kényeztetés otthon. A fáradságnélküli hivatal a bankban, ahol máris képviselőségről, nagy politikai jövőről, mindig több vagyonról, mindig több hatalomról beszél a nagybácsi. „Mert, majd meglátod, - mondta tegnap is, - meglátod, hogy egyik dolog a másiktól fog adódni.”

- Enyém a siker, - mondogatja Andor önelégedetten, - belátja, hogy ez így van. Örül is neki. De tovább nem mer gondolkodni.

Mégis, egyszer, épen amint a kocsija hágsójára tette lábát, hogy hazahajtasson, sietve haladt el mellette egy karcsú női alak. Csak egy szempillantásig láthatta, s bár ezúttal nem fekete fátyol takarta az arcát, s járása sem volt olyan roskatag, mégis felismerte.

- Tölgyessy Ilka, - suttogetta elfehéredett szájszélekkel, és éles, fájdalmas, könnyörtelen világosság szakadt az agyára.

Attól a naptól kezdve nem volt nyugalma. Mert bár a józan ész folyton-folyvást arról biztosította, hogy az a leány feléje se nézett, sőt, hogy valószínűleg létezését se gyanítja, azért ő szüntelenül magán érzi tiszta tekintetének az irtózatát, látja amint reá mutat, és hallja vádló, megbélyegző kiáltását:

- Halottrabló!

Mily rettenetes erre gondolni. Pedig mióta a leány fehér ruhájának széle hozzáért az utca porában, nincs menekvés tőle. Ez a szó riasztja fel álmaiból, és ez üzi ki otthonából.

- Nem veszitek észre, hogy ez az Andor napról-napra különösebb? - suttogják a családban.

A távolabb állók azonban még több tisztelettel vannak iránta, mert megközelíthetetlennek érzik.

De mit törődik ő az emberekkel? Csak megválthatná magát. Csak élhetne úgy, mint hajdan. Ösmeretlenül, de nyugodt lelkiismerettel. Mert így... Minden nap csak újabb kinnal, kétségbeeséssel van tele...

Peér Andor fáradt lépteit a temetőnek veszi.

Már sötétedik. Nemsokára kapukat zárnak. De ő azért csak folytatja vándorlását. Mit akar ott? Ő maga sem tudja. Talán végezni ezzel a gyötrelmes élettel, vagy csupán orvosságot kérni azoktól, akik már kigyógyultak belőle.

A lemenő nap vörös tüzeket gyújt a síriratok arany betűjére, s már messziről tündöklök, fénylik a Szalóky Pál nagy bronz-koszorúja.

Peér Andor odalép a sírhoz. Eleinte a virágok közé ékelődött füveket gyomlálja, mintha semmi egyéb se érdekelné, vagy mintha helyet akarna magának tisztítani a puha, süppedős földben, de aztán mintha az egész lénye egy nagy fohászból olvadna fel, néma kérdéseket, engesztelő szokat intéz a halotthoz...

- Te mondtad, - suttogetja, - hogy közös volt a művünk, s ha úgy volt, miért ne vettem volna ki részem a sikerből?... Akkor, amikor már neked semmi sem kellett... Hát mondd: olyan nagy a bűnöm?... Nincs menekvés tőle?

Az esti szellő lágyan, hűsítően simogatja meg égő homlokát, mintha csak feleletet hozna. Mintha azt mondaná: - Nyugodj meg, nem haragszom.

És egyszerre, olyan különös! Peérnek eszébe jutnak rég elfeledett mondatfoszlányok.

- Iker-lelkek vagyunk, barátom, te, meg én... igen, iker-lelkek, ehhez nem fér kétség, - hallja Szalókyt, amint félig tréfásan, félig komolyan jelenti ki meggyőződését.

És Peér legott, el nem képzelte örömet érez a szívében.

- Miért ne lehetne? - biztatja önmagát. - És úgy is van az, hogy, miként az életben egymásra lelünk, úgy most, mióta Pali elköltözött, az ő lélekszilánkja... Igen. De hisz ez egész logikus!... Az ő lélekszilánkja, egyszerűn: végleg azonosította magát a bennem lakozó lélekszilánkkal... És akkor? Ő és én teljesen egyek vagyunk... (Hogy nem jutott ez nekem hamarabb eszembe! Ez érthetetlen, - jegyzi meg és kedve volna hangosan felnevetni.) Annyira egyek, - fűzi tovább jól eső gondolatait, - hogy az enyém és a tied fogalma, mi kettőnk között már rég megszűnt, ha egyáltalán létezett...

Most már könnyű léptekkel siet vissza a város felé. Úgy érzi, hogy az egész világ szebb lett körülötte és hogy ő újra felemelt fejjel járhat az emberek között.

Ez időtől kezdve használt olyan névjegyeket, amelyekre nem Peér Andor, hanem „Peér Andor Pál” volt írva. Sőt, amikor Izidor bácsi nemességet kapott, - öccse kijárta, hogy „szalóki” legyen az előnevük.

Milyen boldogan írta oda a könyvalakban megjelenő pályamunkára azt, hogy: „Szalóki Peér Andor Pál”. Úgyszólván egész lénye átváltozott, amióta ezt megcselekedte.

- Ki hitte volna, hogy ilyen hiú, - mondogatták az ismerősök. De ő csak vállát vonogatta, és örült az életnek. Szorgalmas lett. Dolgozott.

- Olyan tintaszagú vagy már, amilyen az a szegény jó Szalóky Pali volt! - mondta egyszer Koltoványi megvetéssel. És Peér láthatólag megörült e tréfának, bár hetykén csak annyit felelt, hogy: - Miért ne lennék?... - Szóval felfrissült. Megifjodott. Anyja boldogan fizette szabó-számláit és sajátkezüleg tűzte a Malmaison-szekfűket a gomblyukába. Egy Andrassy-úti palotában aztán összetalálkozott Vele...

De most már nem ijedt meg a látástól. Sőt ellenkezőleg. Úgy érezte, hogy mind e napig folyton-folyvást csak őt kereste. És mikor bemutatták, a leány is rajta feledte tekintetét.

- Különös, - mondta inkább saját magának. - Lehetséges, hogy már találkoztunk volna?...

- Igen. Kétszer. De annál mi sokkal, sokkal régebben ismerjük egymást, - felelt Peér titokzatosan.

- Hogyan, régebben?

- Nem tudom. De úgy érzem...

A leány fürkészve nézett reá:

- Most már értem, - súgta összeborzadva. - Ön bámulatosan hasonlít valakire, aki...

- Tudom. Szalóky Palira.

Ilka elsápadt a meglepetéstől.

- Hogy tudja? Ismerte?

- Mint saját magamat, - adta meg Andor a választ, mosolygott is hozzá, bár minden ízében megremegett, amikor ezt kimondta. De a szép leány ezt észre se vette, annyira elfoglalták a fiatal ember szavai.

- Ismerte? - kiáltá mohó örömmel, - ismerte? Oh, akkor beszéljen, beszéljen nekem róla.

- Mit beszéljek?

- Mindent. Életéről, gondolkodásáról, szokásairól, mindenről, mindenről.

- Annyira érdekli?

- Nagyon. Mert lássa, mi leányok, olyan különös teremtések vagyunk. Minden érzelmünk csupán a képzeletünkből táplálkozhatik. De ez nem ám a mi hibánk, hanem erre vagyunk utalva. Mert szabad-e igazán tudnunk valamit? Szabad-e nekünk igazán ösmerni valakit? Különösen ez, ez a borzasztó, hogy senkit sem ismerhetünk. Mert ez nem szabad. Ez nem illik. Ez tabu. Bálba visznek, színházba visznek, ahol láthatnak, ahol bemutatják nekünk azokat, akikre a mamák mint vőkre vágyakoznak. Meg is súgják okos nagynénik, évdő nagybácsik, hogy nézd meg jól és bolondulj bele, ha teheted. Ha nem, - igyekezz legalább megszeretni úgy ahogy, mert akkor mégis kevésbé fogsz vergődni a házassági kötelékek „lasso”-jában. Mindezt megsúgják, de azzal aztán vége. Mint az összeesküdtek vigyáznak, őrködnék, hogy mindkettőnk igazi énje rejtve maradjon a bókók, a virágok, a cukorkák görgetegjei alatt... és így történik, hogy...

- Jegyet váltanak egy érdemtelenül, és nem is sejtik hogy ezalatt, az a másik, az igazi, kétségbeesetten vívódik a halállal, - magukért, - fejezte be a mondatot Peér, lassan, minden szót hangsúlyozva, mert úgy érezte, hogy ő most követségben van ideküldve.

Tölgyessy Ilka felriadva bámult reá.

- Hogyan tudja mindezt?... És miért beszélek én önnel (akit egy órával ezelőtt nem is ösmertem) úgy, és olyan dolgokról, amikről még eddig soha senkivel se beszéltem?

- Mert már mondtam az előbb, mi nagyon régen ösmerjük egymást, - felelte Andor.

Ez első találkozás után gyakran jöttek össze. Tölgyessyék szívesen hívták a nagyreményű fiatalembert házukba. A szép Ilka pedig nem győzte várni, kérni és beszélteni - meghalt barátjáról.

És ő szót fogadott. Legalább úgy hitte. Minden alkalommal egész őszintén kezdte a Szalóky Pál lelki világát föltárni, analizálni, de legott, bár anélkül, hogy az átmenetet észrevette volna, a saját lelkét tárta föl a leány előtt. És míg a Szalóky szerelméről beszélt, a saját szíve dobozott minden szónál szenvedélyesebben. De ő ezt nem tudta, Ilka pedig nem érdeklődött érte. Neki a Peér Andor társasága napról-napra becsesebb lett ugyan, de csak azért, mert ő volt az egyetlen, aki neki arról az emberről beszélni tudott. Akit, fájdalom, csak későn ösmert meg, akinek nagy szerelme csupán a síron túlról jött az életébe (és aki miatt visszaküldte a gyűrűt az apja által választott vőlegénynek). Egy üzenetet látott benne attól, akit nem volt alkalma meghallgatni. Egy letéteményesét mindazon mély gondolatoknak, amelyek egykor csak mint távoli melódiák érintették, de amelyek után azóta, mélyebb tudásra, szélesebb látkörre éhes lelke oly végtelenül sóvárgott.

- Óh, beszéljen kérem, - unszolta Andort behizelgő hangon, meleg tekintettel, - beszéljen. Mintha szárnyaim nőnének, amikor hallgatom.

Peér most már csak azokat az órákat számította, amelyeket a szép leány társaságában töltött. És mégis, valahányszor szemtől-szembe találta magát vele, valami kínos, megmagyarázhatatlan gyötrelme fogta el a lelkét.

Olyanforma érzés volt az, mint amikor álomban el akarunk érni valamit, és hogy ezt tehessük, küzködünk, úszunk, repülünk, sárkányokat győzünk le, mindig azzal a hittel, hogy most... most... De azért az a valami csak olyan távol marad, mint annakelőtte... Peér folyton ilyesmit érzett, és még valamit: hogy, míg egyrészt kimondhatatlanul szenvedett emiatt, addig mintha egy másik énje lett volna, amely kedvteléssel, diadalmasan szemléli vergődését.

- Ejh, ez mindenkinél így szokott lenni, - biztatja magát. - El sem képzelhető modern ember kettős én nélkül.

De azért nyugtalansága napról-napra jobban tudta, hogy az ő énei közül az egyik nem él - és mégis létezik.

De milyen következetes kegyetlenséggel létezik!

Peér Andor nagyon jól tudja, hogy ezt a kísérteties ént saját maga erőszakolta magára, hajdan, régen, amikor iszonyú önvádtól hajszott lelkiösmerete ehhez a gyáva kibúvóhoz kényszeregett. Azt nem tagadta el önmaga elől, hogy azóta minden igyekezetével annak az énnak a szellemében akart gondolkozni, cselekedni. Ezt szolgálta. Ehhez sietett egész lényét átformálni. És hogy örült, Istenem, hogy örült, ha egy-egy megjegyzésből, tekintetből arra következtetett, hogy nagy célját elérte. Azt is kénytelen volt beösmerni, hogy az a létező én vezette Tölgyessy Ilkához, és az gyújtotta fel szívében a leány iránt érzett kiolthatatlan nagy szerelmét. De most már? de azóta? - az igazi, az élő énje sóvárog viszontszerelemért! az szenved, az vergődik... és azt némítja el, folyton-folyvást azt kiabálja túl, az a rémes kísértet-én, amelytől nem bír szabadulni...

Mily jól látja, hogy a szép leány egyetlen egyszer se vette őt magát tudomásul. Pedig már rég nem idegenkedett tőle. Sőt ellenkezőleg. Talán már hiszi is, hogy szintén szereti. Keze bizalommal nyugszik az övében, s hogy szerelmes szóval keblére vonja, szemében szintén lángol a szerelem. És mégis, óh, milyen dermesztőn érzi, hogy ez a csók, amit forró ajkáról forró ajkára koldult, nem neki volt szánva.

Azért mégis remél.

- Ha majd az enyém lesz! - biztatja magát fájdalomcsitító önámítással. - Ha majd az enyém lesz...

Már csak egy nap választja el őket az esküvőtől.

Peér Andor türelmetlenül siet menyasszonyához. Oly végtelen boldog... (Most, még most, az utcán, végtelen boldog.) Az álmkép-leány egészen az övé. De majd két perc múlva, amikor a szobában szemtől-szemben fognak állani ők ketten, amikor szerelmes szavára szerelmes suttogást hall, vajjon akkor nem ver-e a szíve szörnyű kételyek közt?

De hátha mégsem?... Hiszen lám, van egy hete, több is, hogy Ilka a Szalóky Pali nevét nem is említette...

Mikor belép hozzá, valami ékszer-féle ragyog a kezében.

- Nézze, édes, mily szép, - és szeme örömmel nyugszik a csillogó semmin.

- Remek. De... egy kérdésem volna, - (Andor otthonukról szeretne beszélni).

- Nekem is van, száz is, - nevet a leány.

- Megmondjam?

- Meg. De előbb én...

- Nem. Előbb én. - És Ilka vőlegénye nyakát átkarolva, boldog mosolygással, hízolgően kérdi:

- Mondja, Pali...

De tovább nem szól, mert Peér szenvedélyesen csaknem durván szakítja ki magát öleléséből.

- Miért nevez Palinak?... - kiáltja, - eddig soha...

- De ezután mindig... - felel a leány félig nevetve, félig sértődötten.

- Megtiltom, - hörgi Andor, - megtiltom... - aztán összeroskad és soká marad némán, rémeket látó merev tekintettel. Egy világot érez rombadőlni, de azért még mindig reméli, hogy nagy szerelmének hatalmával felépíti újra.

- Ilka, - súgja alázattal, kérőn. - Nem. Csak te ne szólíts azon a néven... Találj ki mást, hisz oly könnyű az annak, aki szeret... Óh, hát nem érted?... Csak azon az egy neven ne... csak te nem... soha!...

Érteti? Nem. A leány cseppet sem érti. Sőt talán még kissé ő érzi magát megsértve, hogy vőlegénye őt nem értette, őt, aki oly magasztosan igyekszik kárpótolni a halottat - az élő iránti odaadással...

De mivel meghatja az az alázat, amivel Andor megkérlelte, szelid jósággal teszi kezét vőlegénye lüktető homlokára.

- Jól van, ha nem akarja, hát nem fogom Palinak hívni... - súgja olyan hangon, mint ahogy anya síró gyermekét vigasztalja. - Mert hiszen... nem mindegy az? Azért maga mégis csak ő marad nekem...

És Andor most már nem is ellenkezik. Agyában összekuszálódnak a képek, mint ahogy elválaszthatatlanul összeforrott a két én vergődő lelkében.

- Igazad van, - nevet, messze hallható éles nevetéssel. - Ő meg én, az egy. - Majd felriad, és arca eltorzul, mintha dulakodnék. - Ő meg én, az egy... - ismétli bosszúállón, gyöngyöző homlokkal, hanem legott lecsendesedik és legyőzötten, sírva panaszolja: - Ő meg én, az egy...

Csak amikor anyját magához intette, súgta oda bizalmaskodón, titokzatosan:

- Ugy-e, mondtam neked, réges-régen mondtam, hogy nem Pál a halott, de a fiad, - Andor.

KÉSŐN.

- Csodaszép asszony volt, - kezdte Verédy, mialatt félszeggel a lámpa elé tartott likőrös poharában gyönyörködött.
 - Minden asszony, akiről kalandot mesélünk, csodaszép. Menjünk tovább, - szólt közbe a báró szárazon.
 - De ez igazán az volt, - sóhajtott Verédy. Bizonyosság reá, hogy harminchét esztendejét egész nyugodtan be merte vallani.
 - Ez már beszéd, - hagyták rá tisztelettel.
 - Igen. Vannak ilyen asszonyok a világon - bölcsekedett Poprády. - Ezeknél nem az arcon vannak a ráncok, hanem a szívben.
 - Szó sincs róla. Annak az asszonynak, akiről én beszélek, a szíve is bájosan fiatal maradt.
 - Szóval: fülig szerelmes voltál belé, öregem.
 - Nem tagadom. Szerettem fiatalságom minden lelkesedésével, minden ideáлизmusával. Szerettem úgy, ahogy csak huszonnégy éven aluli korban szeret az ember.
 - Te szerencsés kópé...
 - Dehogyan is. Hiszen éppen itt kezdődik az én szomorú históriám.
 - Micsoda? Ő szép és kegyetlen vala?
 - Ejh, ha sohasem engedtek szóhoz jutni!
 - Halljuk, halljuk!
 - Keresztfia voltam a férjnek, s mint ilyen, sokszor hónapokig időztem kastélyukban. Az ismerősök az Adeline grófnő „szerelmes apródjának” csúfoltak. És én erre nagyon büszke voltam; csak attól rettegettem, hogy Gramszi előbb-utóbb spektakulumot csinál miatta.
 - Gramszi? Ki az a Gramszi?
 - Csak volt. Valami Dunántúlról szakadt szegény rokon. Egy rém-alak, nevét úgy hiszem, a német Gram és Grampusz fogalmak összetételeiből kapta, legalább is: megfelelt mind a kettőnek. Örökké sápított és senkinek sem hagyott békét. Életét különben abban koptatta, hogy az Adeline egészségére és lépteire vigyázott.
 - Ej ha?!... Sokszor oda kívánhattad, ahol a bors terem, mi?
 - De hányszor!... Annál inkább, mivel tudnotok kell, hogy a férj botrányosan elhanyagolta Adelinet.
 - És ő?
 - Ő szegény, sorsába beletörődve, derűs egyformaságban éldegélt...
 - Brrr! Uram fia! Még a hűtlenkedésnek is elvenné varázsát, ha tudnám, hogy mialatt én mással mulatgatók, a feleségem otthon derűs egyformaságban éldegél.
- Verédy dühösen rágta kialudt szivarját.

- Mennyi ostobaságot beszéltek itt össze-vissza, - mondta megvetéssel. - Pedig ugyancsak messze jártok a valótól. Mert a valóság az, hogy Adeline végtelenül szenvedett a férje miatt, csakhogy, - és itt a magyarázat: mivel szülei ellenére ment volt hozzá, csupa büszkeségből, daczból, önámításból, magára erőszakolta a derűs egyformaság álarcát.

- Így már más, - bólogatott Parády. - És te, persze, nagyon hamar kitaláltad lelkének vergődését, árvaságát, mi?

- Igen, és csak még jobban imádtam érte, - felelt Verédy s volt valami a hangjában, amitől mindenki, még ő maga is, egészen megilletődött.

- Folytatom én, - kiáltotta Parády, aki nem kívánt megilletődve lenni. - Folytatom én. A mi Verédy Józsink egy darabig tétovázott, küzdött, - veszekedett önmagával, - s ekkor felajánlotta szerelmét kárpótlásul... mi?

- Nem egészen így történt.

- Hát hogy?

- Másképen. Budapesten voltam. Az első szigorlatra készültem. Adelinét már három hónap óta nem láttam és ez valamicskét csendesített szerelmemen.

- Ohó, te kis csapodár...

- Szerettelek volna az én helyzetemben látni. Messze tőlem egy asszony, akit imádok mint egy istennőt, de akiről tudom, hogy olyan megközelíthetetlen, mint egy istennő, míg itt Budapesten... De hagyjuk ezt, hiszen bármit tettem is, - szívem legeslegmélyén mégis csak hű maradtam Adelinehez. És akkor mi történt? Az, hogy egy gyászkeretes „szomorú jelentés” a Gramszi haláláról értesít s hogy mielőtt még jóformán átérthetném, hogy ez milyen kellemes változás, meghallom, hogy az Adeline férje Cseppkövi Birinek ajándékozta a felesége legszebb gyémántjait.

- Hihetetlen!

- Még hozzá oly ügyetlenül, hogy anyósa hamarabb megtudta, mint a felesége. Nos, képzelhetitek.

- Képzeljük!... - nevetett Poprády.

- Na, most ebből mi lesz? - Kérdeztem magamtól. - Ezután csak lehetetlen, hogy Adeline továbbra is álarcul használja a derűs egyformaságot?... Elválik?... Nem válik? S ha nem válik, hogy fogja ezt a megaláztatást elviselni? Szó nélkül? Nyílt lázadással? Titkos megtorlással?

Őrülden vágytam hozzá. Szerettem volna szemeiből a könnyeket felcsókolni, ezer vigasztaló szót a fülébe súgni, kis, átlátszó, fehér kezeit a kezemben tartani. Szóval szerettem volna mindama bölcs örültségeket elkövetni, amelyeket egy szerelmes huszonkét éves ember ilyen esetben elkövet. De nem mertem. Hisz tudjátok úgy-e, hogy a huszonnégy éven aluli ember asszonnyal szemben néha vakmerő, de mindég gyáva? Attól féltem, hogy még be sem ereszt házába most, amikor teljes elhagyatottságban keresi a módot, mellyel a rászakadt események ellen védekezzék. És ekkor... egy levelet hoz a posta. Nagyon rövid levél volt, de mire elolvastam, máris feledve volt félelem, szigorlat, budapesti szerelmek, minden. Csak egyet tudtam, hogy Adeline vár engem, mert Adeline szeret.

Elhihetitek, hogy nem soká tartott a csomagolás, s én még az nap Tisza-Vadasra repültem. Megérkezem, de az állomásnál nem vár senki. Elkésve kapta sürgönyömet, gondoltam s mivel a kastély alig volt két kilométernyire, elindultam gyalog.

Úgy uzsonna tájra érkeztem oda. Késő augusztusi nap volt; az egész kert telve kábító illattal. Érett gyümölcs, erjedő szilva, kaszálatlanul maradt here-táblák, viola, heliotrop, s száz más nyíló virág részegítette meg szerelmes lelkemet.

Hogy fogom őt viszontlátni? Mit mondunk egymásnak? Hogy zárom karjaimba?... Mind ezt kérdezgettem, mind ezt elképzeltem, és csaknem futva igyekeztem az előttem fehérülő ház felé.

Belépek az előszobába. Senki. A pipázóba. Senki. A nagy szalonba. Senki. Végre az asszony boudoirjának függönyét húzom nagy vigyázva széjjel, s mit látok? - a férjet, - aki hálálkodva, bűnbánólag csókolgatja az Adeline kezét.

Mintha kígyók sziszegnének rám azokról a zöld selyem függönyökről, olyan irtózáttal hátráltam mellőlük. Hogyan? Adeline máris elfelejtett, máris megbocsájtott?

Vérlázító, undorító viselkedés, nemde? Akkor legalább úgy éreztem és kétségbeesve menekültem a házból; s míg egy épen Budapestre induló vonatba vettem magam, lázongva átkoztam a nők álnok kiszámíthatatlanságát.

Verédy nagyot sóhajtva elhallgatott.

- Nézzétek, - nevetgélt Parády, - hát nem úgy nekibúsulja magát, mintha még most is az Adeline szerelmét sajnálná?...

A báró is jónak látta a poharát az övéhez koccintani.

- Adósunk maradtál a históriád „pointe”-jével, öregem.

- Hogyan? a „pointe”-jével? De hiszen nincs tovább. - Volt valami a hangjában, ami a további faggatásnak elejét vette.

De mikor vendégei távoztával magában maradt a báróval, mégis előkeresgélt egy levelet íróasztalának számos fiókjaiból, s maga elé tette a dolgozó lámpa szűk határú fénye alá:

- Akarod hallani? - kérdezte.

- Hogyne. Sokszor igen mulatságosak az ilyen ásatások.

- Bevezetésül megjegyzem, - mondta Verédy, mialatt cigarettere gyújtott, - hogy ezt a levelet Tisza-Vadáról való menekülésem utáni reggelen kaptam Adelinétől.

- Józsi! - olvasta Verédy s igyekezett hangját színtelenné tenni. - Láttam, mikor a függönyöket széjjel vonta, s láttam, amint a kerten át sietve távozott, de ha maga kinézett volna a kupé ablakából, meglátott volna engem nevetségesen kihevülve, amint kétségbeesve integettem, hogy elérjem a lehetetlent, más szóval, hogy megállítsak egy elindult gyorsvonatot! Ha tudná, mennyire egészen hozzám illő jelenet volt ez, mennyire illusztrálta életemet, ma talán nem átkozna olyan nagyon. - Mert hogy átkoz, azt érzem, tudom s végtelen szerencsétlen vagyok miatta...

Szeretném magával megértetni, hogy mi ment végbe tegnap reggel óta a lelkemben, de félek, nem fog megérteni, legalább egyelőre nem. Ezért csak azt kérdelem magától, hogy van-e magának fogalma arról, mi az, ha valakinek mindig, minden későn érkezik? Látta, engem azzal az átokkal vertek meg az istenek, mert én mindig, mindent elkésve kaptam. Az eszemet, - miután életemet bolond módra lekötöttem. A szépségemet - amikor fiatalságom már múlt félben volt, - mert kérdezzem meg bárkit, s meg fogja tudni, hogy én harminc éves koromig számba sem jöttem mint „szép asszony”, - annyira nem, hogy addig senki rám se nézett, - azután pedig? már észre se vettem, ha reám néztek...

S a szerelem?... Lássa, az késett legtovább, és az bosszulja meg magát rajtam legkegyetlenebbül.

Természetesen, amikor férjhez mentem, meg voltam arról győződve, hogy szerelmes vagyok az uramba. Sőt ez a hit annyira mély gyökeret vert a szívemben, hogy életem tíz legszebb évét az ő utána való bánkódással, sóvárgással töltöttem. Ez alatt tünt, futott mellőlem az élet, minden örömeivel, minden kárpótlásával, és én meg se láttam. De egyszer, úgy öt év előtt, mikor férjem nevét egy kártya-üggyel összeköttetésben nagyon is hangosan emlegették, felnyíltak szemeim, és végtelen ürt konstatáltam magamban, és magam körül. Abban az időben kezdtem is azon gondolkodni, hogy részt kérek magamnak azokból az örömeiből, melyek - úgy hallottam, - oly könnyen elérhetők. - De a nevelés, a szokás, s az olyan asszony bizonytalansága, aki megvénült anélkül, hogy valaki szerelmet vallott volna neki, mind, mind utamat állták: s ezért én ezután is, csak úgy mint azelőtt, folytattam elhagyott napjaim egyhangú pergetését.

Ekkor jött maga az életembe. Először csak mint egy pelyhes állú, ártatlan kacagású, lelkesült túlzással beszélő, titkolt, vagy talán: öntudatlan szerelemmel, imádatlaltal, csodálattal eltelt édes gyermek. Az „Adeline grófné szerelmes apródja”, akiben én anyai szeretettel vegyes művészi kedvteléssel gyönyörködtem. Így mentek az évek anélkül, hogy észrevettük volna a maga fejlődésében s az én hervadásomban a változást.

És ekkor, - emlékszik? - három hónap előtt történt... Gramszi már betegeskedni kezdett s a házban maradt, mi pedig ketten a nyíló májusfa alá ültünk s maga Henry Esmonde-ot olvasta fel nekem. Egy szó sem volt közöttünk. Egy pillantást se váltottunk, s mégis, amikor abbahagyta az olvasást, éreztem, hogy maga másképp szeret mint eddig... s hogy én...

Emlékszik? Másnap elutaztam. Azt mondtam, az anyámhoz megyek. Hát nem volt igaz, mert csak saját magam elől menekültem. De mikor megírták, hogy maga elutazott, hazasiettem újra, hogy legalább ott lehessenek, ahol maga is járt, ahol visszavarázsolhattam emlékét, ahol minden magáról beszél.

És mégse írtam magának, és mégse hívtam vissza, és mégis gyáva maradtam. Pedig vágyakoztam maga után! De vártam és reméltem, mert sejtelmem azt súgta, hogy valami fog történni, ami összes bilincseimet megoldja.

És valóban egyszer csak arra ébredek, hogy hűséges, de zsarnok őrzőm meghalt: férjem pedig...

De hiszen tudja, hogy ő mit tett.

Más asszony talán sírt volna, megszegyenült volna. Én csak azt éreztem, hogy szabad vagyok.

S mégis, - hiszi-e? - napokig küzdöttem magammal, amíg végre elküldtem magához hívó leveletem.

Újra: későn! De azért ne átkozzon, hanem nevéssen, nevéssen, mint ahogy én nevetek, mert ami ezután következett, az olyan nevetséges, hogy szinte kiapasztotta könnyeimet mindörökre. Hisz amíg én a percek számolgatva vártam magára, íme kinyílt az ajtó, s belépett rajta a férj! Igen. Az évekig síratott, évek óta megvetett férj. S hogy tért meg, Uram fia! hogy tért meg. Megundorodva, büntudatosan, bünbánóan, vagyoni-lag tönkre menve. Csak egy kis zúgért könyörög a tűzhely mellett, - csak egy darab kenyérért - de az én kezemből.

Hát mit tegyek vele!? Elhagyjam? Kidobjam? Érzem, egyikre sem vagyok képes. Talán azért, mert tíz évig sírattam, de még öt sem telt el egészen, amióta örülök, hogy nem háborgat. De nem szeretem, és írtózat fog el arra a gondolatra, hogy ő szerethet. Óh, hiszen tudja jól, hogy szívem minden dobbanása egyedül a magáé.

Mégis, Isten vele, Józsi!... Még vissza sem hívom, mert ezután szerelmét csakis millió kis apró fondorkodások, hazugságok árán bírnám megszerezni, - ehez pedig nem értek, - s most már késő volna nekem ilyesmit megtanulni. Késő, késő, - nevetségesen, kétségbeejtőn késő, mint minden az életemben...

Verédy elgondolkozva hajtogatta össze az elsárgult levelet, aztán félig barátjához fordulva, mégis inkább csak magának mormolta:

- Alig két hónapra e levél után a férj sürgönyét kaptam, mely az Adeline betegágyához hívott.
- Hogyan?
- Igen. Lóról esett le. Később meghallottam, hogy elképzelhetetlen vakmerőséggel kereste a veszélyt. Férje zokogva adta tudtomra, hogy önkivületében mindig a nevemet suttogta.
- És mikor meglátott, felismert?
- Nem. Későn érkeztem. Már akkor halva volt.

AZ ŐSÖK.

„Méltóságos likas-bezdéti Bezdéti Aladár cs. és kir. kamarás úrnak, Likas-Bezdéten” - olvasta a címzett látható gyönyörűséggel; mert bár hat hét óta csaknem mindennap hozott a posta valamelyes levelet, csomagot, melyen előkelő mivolta ekként vala bizonyítva, ő még mindig - az épen asztalhoz ült éhes ember mohóságával „ette” e sokat jelentő betűket.

„Szép dolog is az, - hiába!”... mormolta most is, mialatt a vaskos boríték felnyitásához kezdett. - „Na már ennek igazán örvendek. Ejnye de jó, hogy haza küldték!” - folytatta aztán magánbeszédét, mikor a küldeményből a kamarási próbához szükséges címerrajz szín pompás táblája ragyogott feléje.

De nem is volt az mindennapi látvány. Hatvankét szabályszerűen megrajzolt, művészileg kipingált nemesi címer. Balról a mindig ismétlődő bezdéti oroszlán, - torkán átlótt nyíllal - jobbról a kakutyi Kolompárok vértől csepegő török feje, melyet vaskeztűs kéz tart három láng felett. Hát még a többi - a beházasodottak gögös jelvényei!...

A jávorfai Peékh-ek galambot fojtogató kígyója, a setéti Bán-ok pallosra fűzött kettős szíve és a többi és a többi!...

„Szép dolog ez mégis”, - ismételte Bezdéti Aladár áhitattal s olyan gyöngéden s olyan szeretettel símogatta a papírlap gyűrődéseit, mintha azon nem is csupa vér, csupa csuda és csupa borzalom-képecskék lettek volna, hanem legalább is egy valóságos asszony meleg delejes bőre. „Mennyi ő! Pedig milyen kevés ahhoz képest, amivel előállhattam volna” - nevetgált a büszke unoka és szeme gögös öntudattal nézett a falon függő elsötétült képekre.

Igen. Ott sorakoztak ők, a hős Bezdétiak az óriás ebédlő padmalyától le, egészen a székek támlájáig.

De nem csupán képek, hanem tisztesen merev kőszobrok is hirdették ott a nemzetség örök dicsőségét. Rossz nyelvek tudni vélik, hogy Bezdéti Ádám, kamarásunk apja, amikor meghallotta, hogy Goldmann Izidor egész családjával kikeresztelkedett, éjnek idején egyenkint kilopdosta őseinek síremlékét a templomból s ideállította fel sorba az örökké petróleumszagú, de óriás arányú ebédlőbe. Így történt, hogy mikor Bezdéti Aladár duzzadozó kebelével körülnézett, édes apjától ük-ük-ük nagyapjáig, és édes anyjától ük-ük-ük nagyanyjáig csaknem valamennyi őst vizionálta. A vizionálást ma különösen aktuálissá tette az előtte fekvő címeres táblázat; és valahogy, mintha megelevenedtek volna; mintha festett tekintetükkel minden mozdulatát ébren kísérnék. Bezdéti Aladár szinte összeborzong tőle.

- Ejh, nevetséges! korholja önmagát, - s hogy a pillanatnyi gyávaságot örökre száműzze, legott megnyomja a villanyos csengő gombját s ime rövidesen ott áll előtte egy üveg jól behűtött Pomery Grenault, s ő, nekipajzánodva nevet a komor képekre.

- Szervusz öreg! - köszön oda a legmerevebb sírkőnek, s egy percre eszébe jut, hogyha ez most, úgy hirtelen megszorítaná a feléje nyújtott kezét, milyen bizonyosága lenne az annak, hogy ő egy Don Juan. De aztán nevetve vallja be magának, hogy ez mégse volna igazság, mert bizony ő azt „csak úgy mondja”.

„Tehát soh'se pacsizz velem kis öreg, mert megbánnád, biz Isten, hogy megbánnád!”... Most már igen harciasnak érezi magát. Hogyne. Ennyi kardos, buzogányos, talpig vértess levente közt.

- De szó, ami szó, nagy urak lehettetek egytől-egyig, - intézi hozzájuk beszédét, s az elnehezdedt szempillák alól kedvteléssel nézi a sok hősi felszerelést. Majd a nők felé fordul. Gyönyörűséges, fehérbe, bíborba öltözött komoly asszonyságok. Mentől régibb a kép, annál

több rajta a csillogó aranylánc, gyűrű, násfa és kösöntyű. Tisztán látszik, hogy századról-századra visszafelé menve, több és több lehetett a kincs és nagyobb az előkelőség a Bezdéti családban.

De nini, mi történt? Lám a kamarás úr arca a kiterített címer-képre borul, - s nem törődve a piros és kék, zöld és arany ákom-bákumokkal, - sír - sír keservesen. Hogyan? ő, aki olyan büszke blazirt mivoltára mint őseire, - elérzékenykedik? Hát lehetséges ez? s ha igen, ugyan mi az ok?

Az ok bizony fura. Neve: Katang Esztike. Az öreg Katang Wencel nyugalmazott adótárnok leánya. Gyönyörű kis baba. Napsugár mosolygással, pacsirta lélekkel. Igen ám, de csak Katang Esztike - tout court. S bár méltó millió lelkesült jelzőre, de nincs egy akkora nemesi előneve sem, hogy la. - És ez nagy baj. Irtózatos nagy baj. S még annál is százszorta nagyobb szomorúság, mert megtörtént az elképzelhetetlen: Bezdéti Aladár, a tűzmentesen elkaszinósodott nagy úr nemcsak úgy - ahogy illett volna: örülten, - hanem egész polgárian: őszintén és igazán belészeretett a kicsikébe.

Ősök, ősök, büszke ősök, mit szóltok késő unokátok e szörnyű eltévelyedéséhez?

Bezdéti Aladár büntudatos meghunyászkodással sandít egyik szigorú arcképről a másikra.

De mi ez? Farsangi tréfa, vagy éjféli káprázat? Lám a képek, mintha meg-megmozdulnának. Mi több, egyszer csak valahol az ebédlő falában felpattan egy rejtekajtó, s rajta hosszú, beláthatatlan sorban különös alakok raja tódul, tódul, folyton tódul a terembe. Nesztelen jönnek, el-elfoszladoznak, aztán újra lépnek, újra közlekednek, s valami megmagyarázhatatlan elmultság jellemzi őket. Bezdéti Aladár rögtön tisztában is van vele, hogy ez megannyi kísértet.

De hát miért jönnek? Kicsodák, micsodák? s vajjon mit csinálnak? A kamarás úr növekvő elfogódással szemlélgeti őket.

Érdekes?! Hisz ez csupa asszony, s bár akadt közöttük egy-két nagyúri dáma, azért a legtöbb mezitlábos, pruszlikos jobbágy-leánynak látszik. De akár suhogó selyemből, akár szöttesből legyen is fonnyadt öltözkük, ők azért szorosan egymás mellé sorakozva foglalnak állást egy-egy buzogányos, cifra kardos férfi-arckép előtt. Egyiknél öten, másiknál tízen, ötvenen vagy százan. Van olyan nyalka bajuszos, hosszú fürtű, parókás úri kép is, amely alatt már el sem férnek, mert annyian tolongnak. Itt aztán a képkeretre kúsznak, ülnek, tapadnak, mint pókháló szállnak a vadrózsa bokrára.

- Kik vagytok? Mit kerestek itt? - kiált rájuk Bezdéti, ha ugyan kiáltásnak lehet nevezni ijedt makogását.

Az a merev kőszobor-ős azonban mégis megértette, mert harsányan felnevet:

- Hát kik legyenek?... a szeretőink. Mindazok, akiket nagyúri kedvünkben kínoztunk, becéz-tünk, szerencsétlenné s mégis boldoggá tettünk. Lásd mily hűségesek, hogy feljárnak hozzánk még ma is, annyi száz év múlva!... - s mintegy bizonyságul, kardján nyugvó kezét kissé felemelte s legott egy madárkönnyű patyolat-alak símulat alázatos gyöngédséggel kopott keblére.

- Hallatlan! - szörnyűködék Bezdéti Aladár. - Hallatlan! És ti, szegény, megcsalt, megalázott fenkölt, ősanyáim, ti mit szóltok ehhez?

De amit feléjük fordulva megpillant, az felülmúl minden eddigi iszonyatot, mert íme, a komor, méltóságos ük-ük-ük nagyanyák képei alatt (igaz, hogy legtöbbször csak egy-egy, legfeljebb két és csupán egy esetben tíz, de mégis, mégis!...) bizony ott, mi tagadás benne?

férfi-kísértetek gubbaszkodtak. S még hozzá micsoda gyanús obskurus alakok?! Hegedősök. Apródok. Sőt olyan furcsa, átmeneti jelleggel bíró vándor-lovagok vagy effélék...

Nem, nem. Bezdéti látni se, hinni se akarja őket. Igen. Agyrém az egész. Hiszen csak lehetetlen, hogy az ő ősanyái, akikre a hetedhét országra híres, neves és előkelő likas-bezdéti Bezdétiék becsülete volt bízva, már akkor is... és annyszor...

- Ugy-e, nem igaz? - kérdezte felugorva, s most már sorra járt a képek, szobrok között, s kiméletlenül dobta félre az útjába akadó jobbágyleányokat és spinette-tanárokat, mit sem törődve azzal, hogy ilyenkor kezén az az érzés támadt, mintha mézbe esett hajszálak tapadnának hozzá. - Ugy-e nem igaz? A Bezdétiék vérébe sohasem vegyült plebejus elem?... - De kérdésére csak azt éri el, hogy az ük-ük-ük nagyapák képei felől részben fogak csikorgatása, részben tehetetlen nyöszörgés hallszik, s hogy itt-ott egy-egy buzogányos kéz a férfi kísértetek felé suhint bőszen, könyörtelenül, de csak az üres levegőt éri s hogy a komor, méltóságos ük-ük-ük nagyanyák, szemlesütve fordítják el fejüket, hogy a felháborodott unoka vallató pillantását elkerüljék...

- Úgy?... Hát így vagyunk? kacag Bezdéti Aladár gúnyos keserűséggel. Így vagyunk? Szégyeljétek magatokat!

- Különösen te, Kakutyi Kolompár Borbála, a kenyérmezei hős Bezdéti István özvegye, - te, aki előtt ha jól látom, épen tíz mindenféle jött-ment kuncsorog... Nesze neked pezsgő. Vidítsd fel az udvarlóidat! -

Ezt mondva a Pomeri-palackot egy ornnélküli köemlékhez vágta.

Péter a hűségés komornyik ész nélkül törtetett a szobába.

- Mi a baj nagyságos uram? - kiáltá midőn gazdáját igen kényelmetlen - félig ülő, félig fekvő - helyzetben találta a nagy karosszékekben.

- Semmi, semmi - dadogta Bezdéti kábult fejét símogatva. - Úgy látszik elaludtam.

- Bizony el, hiszen réges-régen megvirradt! - felelt Péter, aki ekkorra már ott térdelt a terem másik végén és megjegyzés nélkül gyűjtögette markába az itt is ott is felcsillanó üvegszilánkokat, aztán szolgálatkészen felugorva: - Parancsolja a reggelit Nagyságos uram? - kérdezte.

De erre Bezdéti komolyan dühbe gurult.

- Mikor fogod már végre megszokni te számár, hogy Méltóságosnak szólíts. Hát még mindig nem tudod, hogy kamarás lettem?... Mi? Most azonban rohanj és fogass. - Mához két hónapra, - tette hozzá, jókedvre derülve: asszony lesz a háznál Péter!... Eltaláltad vén kópé... mi? Esztikének hívják öregem, igen, Esztikének...

AZ ERDŐ.

Rosenspitz Mózsinak írták be a városnál, de egy kis jóakarattal sokkal szebb nevet is adhattak volna neki. T. i. ez a kérdés egészen ki volt szolgáltatva a képzelet csapongásainak, mert azt, hogy milyen név illette meg jogosan, a világon senki se tudta. Egyáltalán nyílt kérdés maradt az is, hogy van-e joga valamihez. Sokan azt állították, hogy nincs. Hogy még az élethez sincs. Hiszen csak egy nyűg lesz a társadalmon ha felnőtt; - hát még ameddig apró!...

De a város atyák annyi engedményt mégis tettek vele szemben, hogy élni hagyták (a törvénykönyvekben, úgy látszik, ilyen eseteknél sincs a cyankali előírva).

Mivel pedig a kis emberkének vörös haja és lefelé hajló orra volt, elhatározták, hogy mégis legjobb lesz azon a néven beírni, amit Miss Rosy Rose, dohánygyári munkásné korábban használt. Igaz, hogy Miss Rosy Rose is csak azért vette volt azt fel, mert őt Rózának, a dohánygyári felügyelőt azonban Spitznek hívták, de ez már régi história s ezért felesleges a föllevenítése.

A tény az, hogy Róza kisasszony nagyon rövid ideig sodorgatta a finom cigarettákat, mert mintha csak valami varázsszereket csempészett volna beléjük, valamit, amivel a férfiakat megbabonázta, elbűvölte... Egyszerre csak iszonyú háborúság támadt a munkások között, miért is az udvariatlan főigazgató (hetven éven túli irigy vénség) egyszerűen kiutasította őt a gyárból.

Róza kisasszony azonban, nem igen töprengett azon, hogy az ő sorsa mennyire hasonlít a Carmenéhez, hanem, egy jó barátja pártfogásával bekéredzkodott egy vidéki orpheum társasághoz.

Fellépése kitűnően sikerült. Két nap alatt minden nyolcadéves gymnazista az ő nótáit füttyűrészte (amiért számos kiutasítás is történt az ottani iskolákból). S a Róza (most már Miss Rosy Rose) csillaga, szédületes gyorsasággal haladt fel, fel - egészen a fővárosi mulatók belső Király-utcai régiójáig...

Egyszer azonban egy kis hiba esett... Amit különben igen is hangos sivítással adott a világ tudtára - Mózsi. Miss Rosy Rose kétségbe volt esve. Micsoda hallatlan szemtelenség? Ki kérte? Ki hívta? Ki várta? Mi joga tolaakszik egy ilyen kis emberi féreg a világba? Neki telik ebben öröme? Vagy talán azt várja, hogy ő benne teljék öröme másnak... Na hát, ha így gondolkodik, akkor ugyancsak sokat fog csalódni ezen a világon!... És Miss Rosy Rose rögtön el is határozta, hogy dajkaságba adja.

De ez nem mindig megy könnyen. - Egyszer egy új program betanulása gátolja a keresésben, máskor meg a farsang követelményei vonják el a figyelmét, de meg mai napság már annyi a „hivatalos közeg”, amelynek joga van nehézségeket gördíteni mindenféle üdvös cselekedet elé: Hogy hát „ide nem szabad”. Hogy hát „az angyalcsináló” meg, hogy „ott járvány dühög” stb. stb. Míg végre is Miss Rosy Rose azon vette magát észre, hogy a gyermek már javában szaladgál, de ő még mindig nem birt tőle szabadulni.

Körülbelül három éves lett már Mózsi. Szeplős, kis csunyaság volt bíz az; csak a két nagy szeme volt szép, hanem azoknak a nézésében volt valami fájó, kérdő, szemrehányó, amiért Rosy Rose nem igen szerette, ha feléje fordította.

De mikor a kis fiú aludt, sokszor mégis órákig nézegette s eltűnődött azon, hogy tulajdonképpen kire is hasonlít?... Hanem bizony soha sem tudott erre reá jönni.

Egyszer még Johankát is faggatta e végből, de annak se jutott eszébe senki.

Johanka t. i. szintén dohánygyári munkásné volt hajdan, ma azonban egy kapu alatti kis virág-árús bolt büszke tulajdonosnője. A két barátné egy külső Kerepesi-uti kávéházban szokott találkozni s ilyenkor, a második pohár „anizette” után Johanka rendesen igen közlékeny lett.

- Természetesen, nekem is van gyermekem, még pedig kettő - mondotta egy ilyen őszinteségi rohamában. - De, - tette hozzá vállatvonva - egy cseppet sincsenek terhemre. Az egyik már rikkancs, a másik meg épen semmi gondot sem okoz: nyomorék.

- Hát az jó? - Kérdezte Miss Rose csodálkozva.

- A lehető legjobb, mert azt eltartja a társadalom, - mint ahogy az ügyvéd ur megmagyarázta. - Különben is, mind a kettőnél megnyertem az apasági keresetemet.

- Maga... Kereste a gyermekei apját?...

- Már miért ne kerestem volna?... És fizettek is mint a pinty...

- Igazán?... Sokat?...

- Na hát, nem épen sokat, de mégis - felmegy tíz-tíz forintra egynek-egynek a havi kötelezettsége.

Miss Rose sokáig nem felelt egy szót sem, végre megszólalt.

- Aztán... hogy jött rá, hogy ki az igazi?

Johanka lassan kiegyenesedett, a fejét gögösen hátravágva:

- Kedvesem, - mondá, egy jó hírben megtámadott színpadi királynő méltóságával, - kedvesem, mondja meg nekem, mikor hallotta, hogy nekem valaha az életben, két kedvesem lett volna egyszerre?...

Miss Rose megsemmisülve tekintett reá: Micsoda fölény! és milyen jogosult dicsekvés!

Ha ő ugyanezt mondhatná!...

Ha ő ugyanezt mondhatná, akkor Mózsival se volna neki semmi gondja... Pedig van. Annál inkább, mert íme már hatodik hónapja koptatja a mulató helyek küszöbét, minden szerződési kilátás nélkül. Odahaza pedig folyton-folyvást vajas kenyérért sír az a kis vörös haju sáska.

- Mondja csak Johanka, hogy kezdi az ember az apát keresni?

Johankát láthatólag meghatotta ez az alázatos kérdés.

- Hát jó. Megmondom. De, nem fogja elfelejteni a jóságomat, ugy-e?

- Nem, nem. Csak mondja.

- Tehát, ide hallgasson. - És Johanka komolyan, egy szakavatott részletességével sokáig magyarázott.

Miss Rosy Rose meg is hallgatta, be is tanulta, meg is fogadta a sok jó tanácsot.

Egy hét leforgása előtt már be is volt adva az apasági kereset, még pedig - négy ösmertnevű gavallér ellen...

De mikor Johankát erről a sokat ígérő bekezdésről értesítette, az egyszerűen ajtót nyitott neki. Sőt még olyasmit is kiáltott utána, hogy: „Dumme Gans”. S ezzel vége szakadt, egy tíz esztendő megihitt barátságnak.

Mindennek dacára, Miss Rosy Rose kezdte Mózsit afféle kis takarékpénztári betétkönyvecskének tekinteni. De már csakugyan itt az ideje, hogy a fiút dajkaságba adjam, határozta el. Sápadt is, vánnyadt is, a mult héten láza is volt. Még csak az kellene, hogy most essék valami baja, amikor szükség lehet reá. Miss Rosy tehát kezdett körültekinteni.

És íme, egy reggel Mózsi maga vezette nyomra.

Igen, mikor anyja a konyhába lépett, ő éppen ott ült a tejesasszony terjedelmes ölében és jóízűen szürcsölgetett egy nagy pohár tejet.

- Mi jut eszedbe! - förmedt reá az anyja, de a sváb asszony csak közelebb húzta magához a kis mosdatlan jószágot.

- Schon gut, schon gut!... nyugtatta meg Miss Roset. - Ezt ingyen adom.

És az anyának egyszerre nagy gondolata támadt „hátha ez ujmutatás a végzettől?” - már hogy az ő könnyebbítésére. Ezért rögtön beszédbe ereszkedett a jóképű milimárral. Félóra mulva aztán szerencsésen meg is kötötték az alkat.

Hét forint havonként. Pontosan.

Nagyon pontosan.

- Ezért teljes ellátást kap. Jó dolgod lesz kis fiam, - mondta Mózsinak egy czuppantós csókot előlegezve neki.

Rosy Rose teljesen elérzékenyedett:

- Ugy-e fogja szeretni?

- Mint a magamét... azaz majdnem úgy mint a magamét - igazította ki magát a becsületes asszony. - Mert - folytatta kissé zavartan - egyet kikötök magamnak, azt; hogy legkésőbb holnapután kihozza a gyereket.

- Holnapután? Miért?...

- Mert... szeretném, ha már bele volna szokva a ház tájékába, amire a... hát igen, - amire a golya nálam megérkezik... Igenis... a jövő hónapban. Tetszik tudni, ha éppen akkor jönne Mózsi, senki se ügyelhetne reá...

- Értem, persze, hogy értem. - Helyeselt Rosy.

- Na hát holnapután. Grüß dich Kleiner! - nevetett a kis fiúra. - Majd meglátod milyen jó dolgod lesz. Van nálam minden: kutya, macska, ló, tehén és tej... amennyi csak beléd fér...

Mózszi szemei felragyogtak. Nem egészen értette a dolgot, de a kutya, macska, ló, tehén említése egy ösmeretlen messze világot nyitott meg képzeletének. Hát még a tej!... Az pedig valóság, mert íme amint nyelvét végig huzza kis halvány ajakán, még mindig érezni véli azt az édes jó ízt, ami olyan nagyon jól esett.

Rosy Rose is nagyon meg volt nyugodva, de azért két nap alatt még se tudott Palotára jutni. (Azt, hogy miért is kellene oda sietni, meg már éppen régen elfeledte.) Nem is csuda, hiszen annyi baja került a bíróságokkal. Három héten keresztül nap-nap mellett zaklatták. - De ekkor valami történt, ami menetelét haladéktalanná tette: Ugyanis egy új ösmerőse, aki igen bőkezűnek ígérkezett, utazni kívánt vele, még pedig Monte-Carlóba és rögtön. Kapóra jött az eset, mert - keresetével mind a négy esetben, s talán éppen mert négyes volt az eset - egyszerűen elutasították.

Miss Rosy Rose tehát még aznap délután villanyosra ült a fiával s kiindult Palotára.

Odakint épen tavaszodott. A vetések friss zöldjében madarak csicseregtek, az út szélén pedig mindenütt apró sárga virágok integettek, bólingattak. Mózsi bábész kíváncsisággal nézett körül. Mennyi gyönyörűség! A városi udvar szürkése után micsoda soha nem álmodott csodák. De Rosy Rose alig méltatta mindezt figyelmére; inkább teljesen szokatlan becézzéssel beszélt a fiához. Még kétszer meg is csókolta, amin Mózsi szerfelett csodálkozott ugyan, de legott boldogan viszonzta.

Most már az erdő felé közeledtek, de Mózsi hirtelen támadt iszonyú félelemmel egyszerre csak megállott.

- Nem, nem megyek arra!... - súgta fejét rázva és a suhogó selyem szoknyát teljes erejéből a falu irányába kezdte húzni. Anyja csodálkozva nézett reá.

- Miért nem? Hiszen az csak erdő... - mondá biztatólag.

Erdő? Mit tudta Mózsi, hogy mi az? Ő csak azt érezte, hogy arra jobbra, csupa csupa ösmert valamik vannak: házak, kémények, tornyok, - míg itt, - előttük, egy soha nem látott, teljesen ösmeretlen borzalom: Az a temérdek, a végtelenséget egészen betöltő egymás mellett meredező lombtalan fa, amely mind hadonáz, fenyeget, mintha mind-mind kergetni, verni, üldözni akarná suttogó, zörgő, nyöszörgő karjaival.

- Nem. Nem megyek. - Ismételte Mózsi, és most már összehúzta magát mint egy megtámadott kis töviskes kutya.

Mit kezdjek vele? tűnődött Rosy, sietnem kell, hiszen egy óra múlva indul a vonat! Megverjem?... Végre is nem volna az első eset. - De mégis letett szándékáról, valahogy érezte, hogy képtelen lenne megtenni, ma, épen most, amikor már kezében szorongatja azt az útlevelet, melynek segítségével, most rögtön, el fog menekülni ettől a kis nyúgtól örökre.

- Gyere no. Az ölembe veszek, - biztatja a kis fiút, és csodálatos! egy darabig határozottan jól esett neki is azt a kis pihegő meleg fejet a vállán érezni.

Mózsi pedig teljesen megnyugodva vitette magát. Szemeit is zárva tartá, - ez mindég jó orvossága volt a félelemnek - csak azt nem szeretete, hogy a száraz ágak zörgését még így is folyvást kénytelen hallani. Hanem egyszer csak azon veszi magát észre, hogy újra a földre tették.

- Látod azt a házat? kérdi anyja, mialatt egy lépést hátrább húzódik.

- Látom, feleli a kis fiú gyanutlanul.

- Na hát, eregyj, szaladj oda, és mondd meg a tejes néninek, hogy megérkeztünk... Siess... siess!... hadd látom, hogyan tudsz szaladni?...

- Maga is jön?

- Én is megyek!... - válaszol Miss Rosy Rose és ajkába harap, hogy egy hivatlan, meglepő zokogást vissza kényszerítsen. A kis fiú pedig futva indul a ház felé. De alig haladt tíz lépést, midőn a szokatlan talajon megbotlik, s menten el is vágódik a földön.

- Mama... mama!... kiáltja panaszosan és félig kinyitott szemekkel szepegve néz körül. De közelében senki...

- Mama, mama! ismétli most már hangosabban, de csak a puszták akácfák rémes zörgését hallja válaszképen... Mózsi alig mer egy lépést tenni előre, egy helyt maradni meg épen nincsen bátorsága. Szerencsére messziről, messziről, a kis fehér ház ablakában egy lámpa fénye gyúl ki. Az is eléggé ijesztően néz ki, mint egy meredező nagy veres szem, de mégis jobb, - minden jobb! - az erdő ismeretlenségénél. És Mózsi nekibátorodva igyekszik a

fényhez. Most már csak néhány lépés választja el a háztól, ezért előbb csak suttogva, aztán mind jobban jobban kiáltva:

- Tejes néni?!... Kedves tejes néni... eresszen be!... mondogatja. De semmi felelet.

És Mózsini újra végig borzong az erdő félelme. Már erősen alkonyodik. Hideg is kezd lenni és a fák, oh rémület! nőnek, egyre nőnek körülötte... Meztelen karjaik hajladoznak, kapkodnak utána... és ő bármerre fordítja is tekintetét, mindenütt csak őket látja jönni, közeledni.

Csak legalább a kilincset elérné... De szó sem lehet róla!... Végre is bátorságot vesz magának és apró ökleivel döngetni kezdi az ajtót... de, bár az így keletkező zaj minden csepp vérének szívébe kergeti, a házból még se jó reá felelet.

- Tejes néni... kedves tejes néni... Mamám... édes mamám... nem vagyok rossz, eresszenek be... Tejes néni... - És Mózsi tizedszer, századszor újra előlről kezdi kérő monológját...

De ha?!... Mintha mégis lenne fogantatja?! Lám belülről gyors léptek közelednek. Igen. Most már valami különös vinyogó, sivákoló hang is vegyül emberi suttogás közé... A léptek épen az ajtón belül megszűnnek egy percre... Tejes néni!... Mamám... kiáltá Mózsi, kis véres öklét még egyszer teljes erejéből a fához nyomkodva.

... Odabenn pedig épen ekkor egy diadalmas férfi hang ujjongása hangzik:

- Fiú! bizony Isten fiú!... aztán a léptek ismét eltávolodnak...

És a kis Rosenspitz Mózsi továbbra is egyes egyedül marad künt az éjszakában - a csúfolódó, fenyegető, rengeteg erdőben...

PÉNZ.

I.

A Péteri-palotából kisugárzó fények, mintha ragyogó arany szőnyeget dobtak volna a bejárattól egészen a fasor járdájáig, de különben a ház körüli kert annál sötétebb, elhagyottabb.

Késő novemberi est van; fekete felhőkkel, feketére ázott földdel, feketén meredő, lombnélküli fákkal. De, bár hideg szél lobogtatja az útszéli gázlángokat, a járókelők mégis sűrű tömegbe verődve ácsorognak a kapu előtt.

- Mit jelenthet ez a nagy kivilágítás - kérdezzetik egymástól, mire irigységtől túlhevített képzelettel adogatják meg innen is, onnan is a választ:

- Valószínűleg báró lett az öreg Pétery, - jegyzi meg egy kopottas alak végtelen megvetéssel.

- Azt mondják, a múlt héten egy újabb milliót nyert a börzén, - panaszkodik egy másik, de legott mintegy vigasztalásképen teszi hozzá: Na, lesz az még másképp is - és tettetett könnyel hagyja el a még irigyebbé vált csoportot. Helyébe két előkelő kinézésű egyén lépett.

- Mi jutott Péteryéknek eszébe? - kérdi a hölgy prémes bundába burkolt kísérelőjétől. - Muzsika? Az öregnél? Hallatlan!...

- Hát nem tudja? - felel az úr a jólétesültség fölényével nézve maga körül. - Ma vacsorál itt az egész Kratovszky familia legeslegelőször.

- Ah?... Na hála Istennek! Tehát mégis!

- Mit „mégis?”

- Hát csak. Úgy örülök, de úgy örülök, hogy szegény Kratovszky Poldi végre-valahára megszabadulhat az anyagi gondoktól.

- Még ne nagyon örüljön.

- Miért?

- Mert ez még nem eljegyzés ám.

- Hát mi?

- Csak olyan leánynézés-féle vagy micsoda.

- Mondja inkább: a sróf első alkalmazása.

- Sróf?

- Igen. A Pétery papa hüvelyk-ujjára...

- Amellyel a pénzes láda kulcsát szorongatja? Magam is azt hiszem; és az is bizonyos, hogy Adelaïd grófné jól ért az ilyesmihez... De mondja, úgy-e a kis Pétery Klára csúnyácska szegény?

- Azt nem lehet épen mondani, csak a...

De szava elvész a tömeg morgásában.

- Persze, aki gazdag, az még a boldogságot is megveheti magának, - mormolja egy végképen elcsigázott, sápadt asszony, s keze önkénytelenül ökölre zárul.

- Csakhogy nem mindig sikerül ám a vásár, hugám! - nevetgél mellette egy beretvált képű ember. - Mert tudja-e, hogy mi az: Zsákban macskát venni? - Nem? Na hát: a pénzen vett boldogság az a zsákba vett macska... én mondom magának.

De még mielőtt választ kaphatna átérzett kijelentésére, egy újabb szélroham süvít végig a fason, és a vékony kabátok és kopott nagykendők viselői zúgolódva rebbennek széjjel s tűnnek el az éjszakában.

Bent persze, a jól elzárt palotában mindebből mit sem gyanítanak. Ott délszaki meleget terjeszt a központi fűtés szövevényes erezete; nappali fényt a temérdek villanykörte, és tavaszt a mindenfelé pompázó virágok sokasága.

És mégis! Különös!... Hiába vannak az asszonyok párisi ruhákban, s az urak kifogástalan estélyi öltözetben, amit ott egymásnak sugdosnak, az lényegében alig-alig különbözik a kapu előtt ellesett megjegyzésektől.

- Úgy érzem magam, mint egy iparművészeti kiállításon, - nevetgél Kratowszky Juliette; gúnyosan nézve körül a gazdagon bútorozott szobában.

- Igen; de olyan kiállításon, - felel unokafivére, a kamarás, - amelyet jury beleszólása nélkül nyitottak meg.

A kamarás úr nagyon meg van magával elégedve e feleletért; hogyne, hiszen ő szakértő, az ő lakása tele van mindenféle örökölt műtárggyal és művészekről ingyen elcigánykodott szebbnél-szebb vázlatokkal, szobrokkal. Neki tehát teljesen jogában áll egy ilyen „pénzszagú” lakást lekritizálni. Teszi is, jobb célra érdemes buzgósággal. És így cselekesznek egytől-egyig mindannyian, - Poldy bárót is beleszámítva. De egy valaki mégis van a vendégek között, aki mindent szemügyre vesz ugyan, csak úgy, mint a többi, de hallgat. Ez Kratowszky Adelaïd grófnő. Poldy báró édes mamája.

Ő ma nem töltheti idejét holmi aprólékos firtatással, élcélődéssel. Majd kerül arra még alkalom máskor, teszem fel: a Poldy gyerek esküvője után. De ma? Ejh, ma az anyai ösztön összes elraktározott furfangját elő kell szedni, hogy az öreg Pétery akadékoskodásait eloszlassa velök.

Mert hihetetlen!... Ez a vén Pétery, ez az árendás ivadék, aki talán még ma is náthás a nyakába zúdított keresztvíz hidegétől, - alkudozni mer a Kratowszky címerre! Valóban nevetni kellene, ha nem lenne olyan szomorú a dolog, ha nem világítana úgy be a jelen idők sivárságába. Igen, nevetni kellene, hogy Pétery Ármin kifogásokat talál a báró Kratowszky Poldi előéletében. - De persze hogy ez csak ürügy, hogy talán ebből kiindulva egészen megváltoztassa az öreg Girgl Dávid által tett ajánlatát.

- Évi járadékot adok, - de tőkét nem, - ismételteti csökönyösen.

De hála Istennek, mégis puhul már az öreg. Lám, két és fél óra előtt még tízezer forintról beszélt, s most már a negyven ezernél tartunk, - de hol áll ez a törzsvagyonhoz!... Adelaïd grófné aggódva pillant a nagy bronz órára, mely tizenegyet mutat, s öntudatában van annak, hogy hatvan percen belül meg kell nyernie a csatát. (Poldynak ugyanis azt rendelte, hogy pont éjfélkor valljon szerelmet, de csakis, ha azt látja, hogy anyja a structoll legyezőjét nyitva tartja a kezében...)

S mit tett ezalatt a boldog menyasszony-jelölt? Óh, valóban, egy egészen megengedhetetlen ügyetlenséget, azt, hogy megszökve az előkelő vendégek mézédés kedveskedéseitől, a leggyéribben kivilágított szobába vonszolta barátnőjét, a kis Beregi Stefikét és kezeit idegesen szorongatva, a kétely és reménység kínos vergődésével kérdezgette:

- Mit gondolsz, szeret?

Beregi Stefike pedig alig mer rá nézni. Két hó óta figyeli a Kratowszkyak háló-vetését - el is lesett egyet-mást apja és az öreg Pétery beszélgetéseiből s így tudja, hogy itt ma közönséges alku folyik. De tudja azt is, hogy barátnője lelke egész odaadásával szereti báró Kratowszky Leopoldot. - Mit tegyen tehát? Lebeszélje? Biztassa? Egyikhez sem érez hivatást.

Mert hiszen ki meri a sors kerekének küllői közé dugni az ujját? - Legjobbnek véli tehát a remegő kis kezét meg-meg cirógatni, s hagyni, hogy inkább a másik beszéljen.

S teszi is szegényke el-el fuló hangon:

- Látod, - suttogja - néha azt hiszem, hogy ő nem közömbös irántam, de aztán máskor... Óh, az a pénz, az az átkozott pénz! - jajdul fel minden átmenet nélkül. - Miatta, egyedül miatta nem leszek sohasem igazán boldog...

II.

Künt a palota előtti kis térségen, mely a házat az utcától elválasztja, egy fehérkötényes törékeny kis alak surran át.

- Itt vagy? - kérdezi halkán, mikor már túlhaladta a kivilágított ablakok fénykörét.

- Itt! - jó a felelet s ugyanekkor egy kar öleli át derekát.

Hanem a leány megrebbenve lép vissza az útra.

- Nem. Ne most. Nincs időm. Tenger a vendég minálunk. Azt mondják, a Klára kisasszony férjhez fog menni... Be boldog... Istenem, be boldog, akinek pénze van...

- Ejh, ki tudja, az-é, - felel a férfi türelmetlenül, - de aztán csaknem zokogással teszi hozzá: - Hej, Mariskám, ha mi ketten egymáséi lehettünk volna...

- Hogy mondd? - sikolt a leány, s önkéntelenül mintegy támaszt keresve, a széles vállakra teszi kezeit, de legott rémülve támoledik hátra, mert érintése, bármennyire gyöngéd volt is, mégis fájdalmas nyögést csalt ki az egymásra szorított ajkából; de aztán:

- Ne gondold vele, - biztatja a férfi erőt véve magán. - Ma reggel a gyárban - magyarázza - a kerék kissé meg talált simítani...

Mari most már apróra körülnézte a jobb kart takaró óriás kötést:

- És most mi lesz? - kérdezi félénken, iszonyú sejtelmektől gyötrődve.

De nem rögtön jó a válasz, - s akkor sem az egész valóság. Mert a férfi is épen olyan ösztönszerűleg irtózott az elnyomorodott embertől, mint a leány, s mint körük minden egyes tagja. Hogy adja tehát tudtára, hogy munkaképtelenné vált egész életére? Hogy vallja be, hogy tegnap még ép karja ma már egy idomtalan tömb csupán, amelynek gyógyulásához hónapok kellenek... Igen. Hónapok. És mi jó azután? A munkátalanság. A nyomor. Talán koldulás, talán - ami majdnem nagyobb, - kegyelem-kenyér a gyár hátsó udvarában végzett alantas munkákért. Nem, ezt nem bírja kinyögni, ezért inkább csak azt mondja, hogy mivel sebe egyelőre úgy sem engedi dolgozni, ma délből ő is beállt a streikolók közé.

Mari pedig hallgatja, hol ökölre szorított kezekkel, hol zokogva. Végre is bátorságot vesz magának, s alig hallhatóan kérdezi:

- De ugy-e, Pali, - lesz még jól is ezen a világon? Várok, Isten bizony várok reád hűségesen, - és majd ha a karod meggyógyul, majd ha...

De Pali csüggedten csóválja a fejét:

- Felejts el Mari! - kérleli ép kezét feléje nyújtva.

De a leány csak még jobban símult hozzá:

- Nem. Soha, - kiáltja kétségbeesett makacssággal. Mire Pali szeliden néz a szemébe:

- De ha muszáj, - angyalom.

- Mi a muszáj Pali? - kérdi dacosan.

Hanem az szomorú mosollyal adja meg a választ:

- Rossz tréfa a muszáj, mert tulajdonképpen azt teszi, hogy „Nem lehet”. - Most már érted?

- Értem... És... most már mi lesz?

- Hát ez tőlünk függ, - s a Pali hangja egyszerre határozott lett, mint a kalapács ütés. - Együtt nem élhetünk, ennyi bizonyos, - de együtt...

S a kimondott szó helyett egy pisztoly csőve csillan meg magyarázólag.

Mari összeborzongva mereszti rá szemeit, majd öklével megfenyegetve a cigányzenétől hangos palotát:

- Hát hol az igazság? - suttogja gyűlölettel panaszosan. - Lám, Klára kisasszony boldog lehet, mert gazdag. Óh az a pénz, az az átkozott pénz!... nyögi, mialatt a ruhaderék gombjait nyitja, hogy szíve tájékát jobban meglelhesse.

Ugyanekkor fent egy rózsaszín selyem leányszobában, kifogástalan eleganciával hajlik báró Kratowszky Leopold a kis Pétery Klára remegő kezére:

- Esküszöm, hogy szeretem magát jobban az életemnél, - suttogja behizelgő őszintességgel hangjában, tekintetében.

Kint pedig a sötét éjszakában két útra kész vándor suttogja egymásnak:

- Szeretlek, szeretlek...

MARGIT.

1883.

(Elfogadó szoba Forraynénál. Vörös selyem butorok. Sok félhomály. Erős Ess-bouquet illat.
20 fok R.)

(Forray Margit 38 éves, még mindig nagyon szép asszony, de már igyekszik háttal ülni a világosságnak. Jelenleg egy kibontott levelet tart a kezében, és össze-összeborzongva bámul maga elé.) „Hihetetlen! Juliának már jogász fia volna? Hiszen csak most volt, amikor a fejedelemasszony párnái alá cserebogarakat csempésztünk... Irtózat, hogy fut az idő! De végre is, Julia legalább is egy esztendővel... sőt valószínűleg két esztendő és pár hónappal idősebb mint én... Persze. Az nem is lehet másképen (a tükör elé áll). Na hát, én belőlem ugyan senki se nézne ki jogász fiakat. Hála Istennek nincs is... Csak a kis Margó. (Kiált.) Margó, gyere csak!

Margó (beszalad): Tessék? (megperdül) Szép vagyok? Úgy-e jól áll ez a kék szalag? (Panaszosan.) De az a Mari azt mondja, hogy most már ne játszak főzőcskét...

Margit: Tökéletesen igaza van. Vigyázni kell, mert mit mondana Pisti meg Jenőke, ha gyűrött vagy épen foltos ruhával fogadnád őket? Bizony, egy tíz éves kis kisasszonynak már gondolni kell az ilyesmire... Na, most, adj egy csókot. - Nem, - nem öleléssel, - csak úgy. (Ő is leánya is lehetőleg kinyújtják a nyakukat s szájukat csucsorítva - hogy valahogy ruhájuk össze ne érjen - megcsókolják egymás. Margó el. Margit megkönnyebbült sóhajtással néz utána.)

- Még nagyon kicsi. - Bátran eltagadhatok nyolc esztendőt a koromból. (Újra a levelet olvassa.) Az intézetben töltött boldog napok emlékére kérlek, vedd fiamat szárnyaid alá! - Nagy szüksége van erre, - mert lásd, úgy igyekeztem nevelni, hogy mindenképpen kiválják a mindennapi emberek sorából, - de ezt csak úgy hiszem elérhetőnek, ha majdan egy magához méltó feleséget talál... De az még messze van! És addig, mennyi, de mennyi veszedelem érheti. Ki óvja meg a rossz barátoktól? Ki vonja el a méltatlan társaságtól?... Úgy-e te édes Margitom? Te nem fogsz engem kinevetni, ha arra kérlek: légy Védangyala... Igaz, rég elszakított tőled az élet, - de azért tudom, hogy jó kezekre bízom kincsemet, - hiszen fenkölt szellemről tanuskodó leveleid, melyekkel csendes magányomban olykor-olykor fölkerestél, - eléggé tanuskodnak arany szívedről, minden jóért lángoló szellemedről!...” (Margit türelmetlenül dobja félre a levelet.) „Kincsemet!”, „jobb kezekbe!” „lángoló szellem!” Micsoda ósdi, lelkesült stylus!... De ilyen volt mindig. Már az intézetben is a Karthausi volt kedvenc olvasmány. „Julia! Tekints az égre!...” Hányszor mondtuk neki. Mi nevtünk; de ő komolyan vette... Ő mindent komolyan vett. Úgy látszik leveleimet is. Ha elgondolom, - mennyi unalmas órámba kerültek!... És, - már réges rég befagyasztottam volna őket, ha nem a Julia kertjében nőnek a legpompásabb - spárgák...

De hát, tehetek én arról, hogy a spárgát mindenki szereti?... (írásztalának egy rejtett fiókjából arcképeket szed elő.). Ez is szerette... Ez is... Hát még ez a szegény Porlaky Gyurka! (az arcképhez) téged jó fiú, talán még én is szerettelek... ezért, - kár volt, olyan hamar föbe löni magadat!... (Visszadobja az arcképet.) Ejh, ostobaság! Ezek már mind elhantolt esetek!...

Tulajdonképpen miért is nem udvarol most nekem senki?... Van hat hete. - Igen. Amióta Zágonyi Lórándot a 16-osokhoz áttették... azóta nem hallottam szerelmi vallomást; és, valahogy, eddig nem is bántam. Jól esett a pihenés. Az az utolsó dolog rengeteg „heccel” járt: Féltékeny táncosné, még féltékenyebb karmester, aki mindent besúg. Névtelen leveleket ír, jó tanácsokkal és vitriolos üvegcsékkal kedveskedik, brr!... Nem nekem való. - Hanem most már elég lesz a felvonásközből. Jó lesz egy új vígjátékot vagy drámát, - csak nem tragédiát, mert

abban rendesen mind a ketten meghalnak, - erre pedig semmi kedvem. - Igen, - jó lesz valami újat kezdeni, különben azok a kedves jóbarátnék még azt találják hinni, hogy kényszerűségből tértem az erény útjára... Amin - mellesleg mondva, - többször megmaradtam, mint gondolnák. Szegény Porlaky Gyurka tanúm lehetne erre, - ha élne... De ki tudja, - kérdés, hogy ha élne, tanúm lehetne-e?...

Ejh! micsoda filozófikus kedvemben vagyok ma... (A pamlagra fekszik: únottan.) De úgy illik. Ha majd belép Halmágyi Endre, olyan bölcs jóakarattal fogom fogadni, de olyan bölcs jóakarattal... Különben is mit tehetnék egyebet egy húsz esztendő kis jogással?... még hozzá, - a Várnay Julia fiával... (ásít).

Szobaleány (jelent): Nagyságos asszonyom?!... Halmágyi Endre úr.

Margit (felkönyököl mintha emlékében keresgélne): Halmágyi?... Ki az?... Mit akar?... (A szobalány karját megragadja, mohón.) - Hogy néz ki?

Szobaleány (fölényes csodálkozással von vállat): Úgy látom, nagyon csinos.

Margit: Ah? (A tükörbe néz.) Igen, igen, - már emlékszem. Halmágyi. Úgy-e úgy mondta, hogy Halmágyinak hívják?... Csak eressze be. (Szobaleány el. Margit felugrik, két lépést tesz az ajtó felé, aztán megáll félig nyújtózkodva kiegyenesedik, álmatagon lehúnyja szemeit, piros ajkait fogaival beszívja és vár. Amint Endre belép, egészen átváltozik. Csupa egyszerűség és jóakarát. Mind a két kezét elébe tartja).

Margit: Isten hozta édes Halmágyi. Már nagyon vártam. Anyja két nappal előbbre ígerte e látogatást...

Endre (feltűnően szép fiú. Gyermekes szabású lehajló gallért visel. Ajka pelyhes. Mozdulatai kissé szegletesek, de tekintete nyílt, megnyerő. Lelkesült melegséggel siet Margit felé és a kinyújtott két kezét megragadva): Mily jó ön Margit néni! (a kezeket mohón, többszörösen megcsókolja. Margitban a néni szóra elakad a lélekzet, de gyorsan magához tér, egyik kezét kiszabadítja, mosolyog, és előbb csak tettetett anyáskodásból, de aztán fokozódó kedvteléssel símogatja az Endre haját.)

Margit: Édes gyermekem!... (Izgatottsággal küzdve.) Ma épen egy kissé ideges vagyok... de ez nem baj... majd elmúlik... és... (Kezét akaraterővel elvonja az Endre fejéről.) Igen... és mondja csak... hogy van az a kedves jó mama?

Endre: A mama?... Milyen jól esik ezt a kérdést hallani. Látta Margit néni... Vagy talán, nem illik így...

Margit: De csak mondja. És... igen... én, majd, te-nek szólítalak, jó? akkor nem lesz benne semmi különös.

Endre: Köszönöm!... Így még inkább azt fogom hinni, hogy egy darab otthon várt reám e falak között.

Margit: Úgy?! Hát már előre azt hitted?

Endre (bizalmasan): Hogyne. Hiszen mama mindig azt mondta...

Margit: Kedves!... ez már igazán kedves!... Tehát édes Endre, most én is azt mondom: Isten hozott: itthon!...

(Endre újra megragadja a Margit kezét és csókolni akarja, de a szép asszony elvonja őket.)

Margit: Nem. Most már nem adom többé.

Endre: Miért?... Megbántottam?...

Margit: Oh dehogy. Ellenkezőleg... De... Próbáltad-e valaha mi az, mikor az ember a tavaszi levegőtől megrészegezik?

Endre: A tavaszi levegőtől? megré... Nem én Margit néni, - soha!

Margit: Légy nyugodt, - majd fogsz...

Endre: De nem értem az összefüggést.

Margit: Majd megmagyarázom... majd egyszer.

Endre (örömmel): Tudom már! Mikor a kezére hajlottam, biztosan eszébe jutott a mama... mondják nagyon hasonlítok reá, - és az ő emlékével - az intézetben töltött évek... a tavasz... életük tavasza?... Kitaláltam?

Margit (szárazon): Nem egészen... De beszéljünk másról. Még mindig nem mondta, hogy van a mama.

Endre: Mondta? - hát már újra magáz?

Margit: Ahogy jön. Ne ügyelj reá. Nos? a felelet?

Endre: Hogy hogyan van a mama? Nagyon jól, nagyon nagyon jól. De hiszen el se jöttem volna, ha ez nem így lenne.

Margit: És... szép még?

Endre: Nekem nagyon szép. De: ősz. Egészen ősz. Csaknem fehér.

Margit (Önkénytelenül végig simítja tenyerét a haján. Könnyelműen): Miért nem festi?

Endre (felkél mellőle és neheztelve elvonul): Festeni a haját, - az anyám?!

Margit (aki észrevette hibáját, felkacag): Na jó, - kedves kis anyám asszony katonája, - többé soha nem beszélünk ilyen vétkes dolgokról, - de egy ilyen öreg néni, mint én, - szereti kitapogatni, hogy milyen mélyen fészkelnek a dicséretre méltó „jó érzések” az ilyen kis első éves jogászok lelkében...

Endre (gyanakodva): Kipuhatolni? hát mire jó az?

Margit (vállat von): - ?... Valószínűleg, hogy az imádott mamának beszámolhassunk a tényálladékról...

Endre: Mama azt úgyis tudja... De Margit néni megengedi, hogy valamit megvalljak? -

Margit: Nos?

Endre: Mondtam már, nemde, hogy úgy jöttem ide Margit nénihez - mint haza... Mintha csak anyámhoz jöttem volna. - Hiszen otthon, annyit, de annyit emlegettük. De most... mentől tovább nézem...

Margit (mohón): Igen?...

Endre (lesüti szemeit zavarodottan): Mentől tovább nézem, annál nehezebben tudom elhinni, hogy... hogy... Margit néni... a mamámmal egy idős.

Margit (felpattanva): Mert hát ez nem is igaz. Julia nálam sokkal, de sokkal idősebb.

Endre (elszomorodva): De hát akkor mama miért mondta?

Margit: Miért? Mert már ez így szokás. Ebben a kérdésben minden asszony egyforma. (Szemeit hunyorgatja, bizalmasan): Az ilyet el kell a mamának nézni...

Endre (felháborodva): Soha!... Épen azért nem, mert máig azt hittem, hogy ha minden asszony egyforma is... de...

Margit (nevetgél): de, az anyád kivétel, ugye?... Nyugtasd meg magad: mindnyájan ezzel a hiedelemmel kezdjük az életet...

Endre: És, - mennyi csalódás van a hangjában!... Mondja, mindnyájunknak meg kell győződni az ellenkezőről? De hiszen ez rettenetes lenne!

Margit: Dehogy! Miért? - Az „egyetlen kivétel” mindig az, akit legjobban szeretünk. De mivel nem mindig az anyánkat szeretjük legjobban...

Endre: Kérem ne! ne folytassa... iszonyatos!...

Margit (csendesesen megfogja kezét és észrevétlen magához vonja a pamlagra): Hát, mondd csak, - még sohase érezted úgy, hogy valaki mást jobban szeretsz az anyádnál?

(Endre tagadólag int.)

Margit: Igazán? Soha? Egy percre sem?

(Endre zavarodottan játszadozik a Margit nyakán lévő hosszú fehér marabout boával.)

Margit: Endre?! Soha?

Endre: Nos hát igen. Egyszer a nyáron...

Margit: Ah? Hogy hívták?

Endre: Zsuzsikának.

Margit: És, még most is úgy érzed, hogy őt szereted legjobban?

Endre (elfogulatlan nyíltsággal): Dehogy. Már régen nem.

Margit: Mondd el. Kíváncsi vagyok.

Endre: Nem érdekes. Annyi az egész, hogy egy meleg délután a szilvásban heverésztem: egyszer csak felnézek és előttem áll Zsuzsika - a tisztartó leánya. - Nem szólt egy szót se, csak reám nevetett, és egy négylevelű fűvet felém kínálva mellém ült.

Margit: És?

Endre: És, én nem is tudom, hogy történt, de mikor a tekintetünk találkozott, én egyszerűen magamhoz öleltem és megcsókoltam. Igen. És abban a percben úgy éreztem, hogy csak mi ketten vagyunk az egész világon. És én senki mást se szeretek, csak egyedül Zsuzsikát... Ennyit.

Margit (idegesen): Ma is hiszed?

Endre (felkacag): Szó sincs róla!... Különben, még jóformán vissza se adhatta a csókomat, amikor - ég tudja honnét, de legott reánk tört az öreg Dani bácsi, - az apja, - és Zsuzsikát még az nap átküldték a külső majorba. Azóta nem is láttam.

Margit: Elfelejtetted?

Endre (vállat von): Ne... em... Csak azt az érzést nem éreztem soha többé, amit akkor...

Margit: Hiszed hogy az szerelem volt?

Endre (tagadólag int): Nem. A szerelmet egész másként képzelem.

Margit: Hogyan?

Endre (álmodozva, elbűvölve néz reá): Először is nem hiszem, hogy a szerelem korhoz legyen kötve...

Margit (meggyőződéssel és meggyőzőleg): Nincs is. Mert a szerelem, egy darab az örökkévalóságból!... Biztosan tudom, hogy akik egymást szeretik, azok újjá születnek, azon a napon, amikor az első csókot váltják, - így tehát: mindig egykorúak...

Endre (a Margit kezét, majd ujjait egyenként csókolgatja. Szórakozottan): Milyen igaz amit most mond... és, - milyen szép keze van!...

Margit: Az anyádé szebb. Nemde?

Endre: Az anyámé?... nem tudom,... nem emlékszem... De igen: Nincs ilyen bársonyos fogása...

Margit (magához vonja, homlokon csókolja): És csókja? Van ilyen?

Endre: Nem tudom... (ajkát önkénytelenül a Margit szájához emeli. Margit behunyt szemekkel csókolja. Csengetés. Margit, Endre szétrebbenek.)

A Margó hangja: Mama, mama, milyen nagyszerű (beszalad). Épen most állt meg a kocsí a kapuban. Itt vannak Pistáék, meg... (Tapsolva, táncolva a bejárat felé el.)

Endre (megkövülve néz utána): Leánya van? Ez a gyermek a magáé?...

Margit: Igen. Hát aztán?...

Endre: Gyermek van. Anya... És én - mégis!...

Margit: Endre... hallgasson ide... Megmagyarázom...

Endre: Nem. Nem lehet... Nincs mit. Tudom, hogy ön nagyon jó... és nemes... és én, nyomorult... visszaéltem jószágával... De egyet ígérek. Sohasem lát többet... elbújosok innen messzire... messzire. Óh Istenem... Bocsásson meg! (Elrohan.)

Margit (zokogva egy pamlagra borul, tehetetlen haragjában ököllel üti a selyem párnákat): Hogy lehet valaki ennyire fiatal?

MARGÓ.

1893.

(„Rout” az olasz főkonzulnál. Hatszáznál több vendég. Az egész budapesti elite társadalom.

Forray István, miniszteri tanácsos, neje Margit és leányuk Margó épen most érkeznek - és még felöltőiket leszedik, Margit tanácsokkal, igazában: szigorú parancsokkal - látja el lányát.)

Forray Margit (48 éves. Kissé hízásnak indult, de erősen küzd ellene. Haja aranyszőke. Arcának minden kifesthető része festve van. Még szemei is, amennyiben csillogásuk atropin becseppentésével van fokozva. Leányához súgva.): Ma aztán légy ügyesebb. Nevetséges! Hús esztendő multál és még nem volt egy számbavehető kérőd.

Margó. (Gyönyörű leány. Öltözéke valóságos műremek. A mélyen kivágott derékból halhúsra emlékeztető, szinte kékesen fehér nyaka leányos finomsággal válik ki. Haja puha, vöröses szőke.)

Margó (durcásan kapja hátra a fejét): Tehetek én róla? Te nem vittél eddig sehova. (Amíg a félrecsúszott apró fürtöket a tükör előtt helyreigazgatja, gondolatban:) Oh mama, sohse féljen! Én is alig várom, hogy megmenekedjem az „édes otthonból”... Mennyi hazugság is van a világon! „Édes otthon”, „Legszebb kor”, „Leányévek”... Kérdezzék meg csak tőlem, majd elmondom én, hogy mi az az „édes otthon!” - Egy ház, ahol folyton civakodnak, apa mamával, mama én velem. - Minden héten háromszor cseléd-felmondás, vagy elkergetés. Szabók és fűszeresek fenyegetődzése, hogy árvereztetnek, - de azért reggeltől estig vendégek, gyűlések, értekezletek. Jótékony cél, Misszionárius-egylet, - Samaritánus-egylet... Folyton varrunk, gyűjtünk, ajándékozunk, - s mindez miért? Mert három év óta mama egyébre se gondol, mint a lelke üdvösségére. De bocsánat!... még valamire; arra, hogy engem kifiatalítson „legszebb éveimből”... Épen négy évig voltam tizenhat esztendő. Ami azt jelenti, hogy se nagy leány, se gyerek. A gyermekszobából kikopva, a szalonból kitiltva... Sacre Coeur-ruha. Készen vett cipők. Vizes kefével hátra fésült görcsbe kötött hajviselet... ez a „legszebb kor” - külsőségeiben. De ma... (Megelégedve pillant a tükörbe.)

Margit (aki eddig egy püspökkel társalgott, türelmetlenül): Nos Margó, meddig várjak?

Margó (katonásan): Készen!...

(Belépnek a túlszűfolt terembe. Margit a háziúrral kedveskedik. Forray egy klubismerőst fogja gomblyukon. Margót a néparadat messze sodorja anyjától.)

Margó (a harmadik szoba küszöbén megáll és kíváncsian, kissé elfogódva, de alapjában kevés örömmel néz közül): Ez hát a „nagy világ!” - és ezzel a belépésemmel, - ime, - megkezdődnek számomra a sokat megénekelt ábrándos „leányévek” korszaka... Csak ne tartanának sokáig, mert mama zárdával fenyeget.

Zsoltkay Zsezsé (elvált asszony, bár még alig van huszonkét esztendő. Margónak gyermekkori legjobb barátja. Nincsenek titkaik egymással szemben. Örömmel siet Margóhoz): Nini! Kit látok! Alig ismerlek meg hosszú ruhában!... De jól áll!... Hogy mulatsz?

Margó (vállat von): Senkit se ösmerek. Senki sem érdekel.

Zsezsé: Ugyan, dehogy nem! De ha nem csalódom, Margit néni ismét kedveskedett valamiképen. Mi?

Margó: Csak ahogy szokott. (Keserű mosollyal.) Tudod, úgy jöttem ide, mint egy spanyol „desperados”.

Zsezsé: Értem. A két szemedet rá akarod szegezni egy szerencsétlen védtelenre és azt fogod neki mondani: „erszényedet és életedet”.

Margó: Még annyit se, - csak azt, hogy „erszényedet és nevedet”. -

Zsezsé: Ez bizony kétségbeesett elhatározás. Mi visz reá?

Margó: Még kérde?! - A kényszerűség. Hisz tudod mi vár reám, ha nem megyek férjhez.

Zsezsé (tréfás tragikummal): Az „otthon”, mi?

Margó (ugyanígy): Vagy a zárda... Más szóval, - a börtön, vagy a sír!... De tréfán kívül, Zsezsé, mondd meg, te hogy szereztél magadnak egy férjet tizenhét éves korodban?

Zsezsé: Azt a módot nem ajánlom. Nincs meg hozzá az alakod. Ha rám hallgatsz, - semmiféle leányos sületlenségekkel se fogsz előállni, - hanem annak mutatod magadat, aki vagy. Mellesleg légy csalódottan reményteli, megundorodott az emberektől, de sóvárgó az „egyetlen egy” kegyére! Hitesd el vele, hogy „ő nem olyan, mint a többi”... és akkor ő sem fog késni ezt rólad konstatálni.

Margó: Ez mind igen kitűnő tanács, de hát az az ő?!... hol van?

Zsezsé (egy magányos urra mutat, aki nem messze áll tőlük): Ha nem csalódom, ott ni... De ott jó Miliczky Tivadar, - őt megkérheted, hogy hozza ide... én azonban elpárologok, mert erre sántikál ex-férjem. Semmi kedvem vele találkozni. Tehát: pá!... (Egy csókot int keztyűs ujjja leghegyéről, - el.)

Miliczky Tódor (Margó mellé áll): Akar ösmerkedni?

Margó: Csak módjával. Valahogy azt képzelem, hogy mindazt és mindenkit, akiket itt látok, már régtől fogva ösmerném és unnám.

Miliczky: Ne mondja?! De nézze, vette észre, hogy ott a pálma alatt áll valaki, aki folyton ide pislog?

Margó: Látom. Ki az?

Miliczky: Egy úgynevezett „nagyon érdekes ember”.

Margó: Miért? Mert nagyon gazdag?

Miliczky: Tényleg nagyon gazdag, - de a jelzőt másért kapta; úgy mondják: kerüli a nőket.

Margó: Ah! Tehát nem házas?

Miliczky: Hogy Halmágyi házas-e? Na ez jó vicc!... Ha az volna, mindjárt nem neveznék érdekes embernek.

Margó: Lehet hogy így sem az. De hívja ide, - tudjuk ki belőle.

Miliczky: Hova gondol? Csak nem fogja tőle megkérdezni?

Margó: Miért ne?

Miliczky: Maga enfant terrible! - De jó, nem bánom. Ide hívom. (A pálmához támaszkodó úrnak int, majd miután az sietve közeledett, bemutatólag): Halmágyi Endre. Jó barátom. Különben főkonzul Teheránban.

Endre: Tokióban.

Miliczky: Ugyan kérlek!... az olyan mindegy!...

Margó (Miliczkyhez): Megkérdjem? (Miliczky vállat von. Margó Endréhez): Mondja csak kérem, miért nevezik önt érdekes embernek?

Endre (kissé kopasz, de igen elegáns megjelenés, fellépése biztos, de most mégis meglepetve, sőt megütődve néz Margóra): Megvallom, kétségbeejtőn váratlan kérdés... Hogy lehessen az ilyenre felelni?...

Miliczky (tettetett szörnyűködéssel): Ezek a kis leányok! Még csak a múlt héten láttam rövid ruhában, kezében egy ormótlan szögletes táskát szorongatva...

Margó: Amire illően ez volt írva „Musik” - ugye bár?

Miliczky: Igen. És ma?

Margó: Amint látja - legyezőt tartok a kezemben...

Endre: Mikor pedig egy kis leány először vesz legyezőt a kezébe, ez olyanforma folyamat, mint mikor a cseresznyefa egy tavaszi éjjlen át egyszerre csak kivirágzik?...

Margó: Körülbelül. (Miliczkyhez jelentőséggel, keserűen.) Az én életem cseresznyefája különben kissé északi oldalra jutott... ezért - nagyon későn virágzott ki.

Miliczky: Annál tökéletesebben. De bocsánat, nekem rendezői kötelességeim vannak. (Meghajtja magát és eltávozik.)

Margó (Endréhez): Halmágyi úr kérem, - ön adósom maradt egy felelettel. Nos?

Endre: A kérdés tárgyaltan, tekintve, hogy én nem vagyok „érdekes ember”.

Margó (tréfás tudakossággal, mint egy Molière doktor): Az még megvállik! - Mindez attól függ, hogy ön miért kerüli a nőket.

Endre: Rágalom kérem...

Margó (mint fent): Ha azért lakik ön sátorban, mert egyszer valamikor a feje felett kigyulladt a ház... ez arab mesék bölcsességével szólva: okosság öntől... de ha ön csak azért lakik sátorban, mert fél, hogy esetleg véletlenül, úgy történhetnék, hogy egy zsindegy meglazulván valamely ház tetején, önre eshetnék... akkor kérem... ön nem okos... akarom mondani, nem: „érdekes ember”.

Endre (nevetve, bár némi keserűséggel hangjában): Úgy történt hogy azt a házat kisasszony, amelyet én otthonomnak hittem, földrengés pusztította el. Azóta nem bízom az alapkövekben... (Magában.) Vajjon ki ez a leány? Micsoda ostoba szokás, hogy a hölgyek nevét nem említik bemutatáskor! Nem sablon alak, ennyi bizonyos! Vajjon kicsoda?...

Margó (érzéssel): Elhallgatott! Ugy-e azért, mert sületlen tréfámmal sebeket téptem fel a lelkében?

Endre: Oh dehogy!...

Margó: De igen. Érzem! - De bocsásson meg - kérem!... soha sem teszem többet...

Endre: De édes kisasszony, hogy merésznél én önre haragudni. - De honnan veszi ön, az ön korában ezt a sok életbölcseséget?

Margó: Hja tudja! minket, lányokat olyan csendes, nyugodalmas osztriga-életre kárhoztatnak mamáink - hogy az ilyen kis megfigyeléseket, a saját elkeseredésünk drágagyöngyeként váltjuk ki tétlen eszecskenkből...

Endre (melegen): Most már én kérek bocsánatot, hogy fájó sebeket érintettem. (Félre.) Sokért nem adnám, ha lelkébe láthatnék!...

Margó (megadással): Soh'se bánja. (Vígágot erőltetve, kacérkodva.) De mondja csak tisztelt sátorlakó úr, - mondja! - Soha sem vágott ön állandóan megtelepedni?

Endre: Dehogy nem. Például most is. De sorsom a vándorlás. Ma itt, holnap ott.

Margó: Persze „a földrengés óta”... ugy-e?

Endre: Ahogy vesszük. Eleinte azért, - most pedig már megszoktam.

Margó: Nem lehetne leszoktatni róla?... Ha például találkozna valakivel, aki... (érzéssel, csaknem érzélgően), aki éppen olyan árva, mint ön. Mert önnek ugy-e senkije sincsen?... Igazán megmondhatja, mert nem kíváncsiságból kérdelem.

Endre: Nincs...

Margó: Éreztem. (Kezet nyújt.) Lehet másként nyilvánul a sorsunk, de alapjában egyforma. (Hosszan néznek egymás szemébe. Szünet. Végre is Margó összeborzong, mint aki álomból ébred.)

Margó: De én most nem magamról akartam beszélni, - hanem azt kérdelem, ha például találkozna valakivel, aki azt mondaná: megyek veled... Mit felelné?...

Endre (nyugtalan, de jól eső zsibbadtságot érez, félre): Ennek a leánynak lehet hinni! Ez más mint azok, akiket ez ideig ösmertem. Csípős, éles a szava, de bódító, mint a márciusi szellő! - Csak tudnám, kicsoda... Bolond állapot! Itt állunk egymás mellett, csaknem szerelmet vallok neki, - és még mindig nem tudom a nevét... De végre is, - olyan nagy baj az? A szívét önkénytelenül kitérte előttem és ez a fődolog. Határozottan, ez a lány más, mint a többi. (Fenn.) Azt kérdezi, édes kisasszony, hogy mit felelnék? Nem tudom. Valószínűleg semmit, csak megfognám a kezét és - elvezetném innen... messzire...

Margó (Önkénytelenül feléje nyújtja kezét, de ijedve vonja vissza. Erőltetve nevet.): Lássam milyen hatalmas a képzelet, - egészen beleéltem magam annak a más valakinek az érzéseibe...

Endre: És - mit érzett... annak a más valakinek az érzéseivel?

Margó (átszellemülve, halkán): Boldogságot...

Endre: És mit érez most, - a saját érzéseivel!

Margó (kiegyenesedik, gőgösen): Nekem nincsenek érzéseim (halkabban, megtörve, panaszosan), mert kiölte őket belőlem az élet...

Endre: Mondja... bántotta valaha valaki?...

Margó (alig hallhatóan, mint egy sebzett madár): Hogy bántott-e? De mennyien! Mind, mind... Ugy-e tudja: Azért vagyok itt, azért hoztak ide, hogy vevőre találjak... Mert eladó vagyok... én is, mint - nézzem körül: az is... az is... meg az is (fiatal leányokra mutat). Szép ruhába öltöztettek, megtanítottak mosolyogni, táncolni, - és mostan hajrá! versenyt mosolygunk, versenyt táncolunk a „kérők” csalogatására... Hát nem iszonyú ez?

Endre (nevet): Ugyan kérem! Nem kell azt olyan tragikusan venni. Mulasson gondtalanul. Felejtse el azt a csúf „vásár” fogalmat.

Margó: De nem tehetem, hiszen mióta ide jöttem, mindenkiről azt gondolom, hogy illetéken elmélkedik: Persze, Margó kisasszony is férjhalászásán töri az esztét.

Endre: Dehogyan gondolja.

Margó: Ön nem? oh mondja, hogy nem!...

Endre: Mondom is.

Margó: Mily boldoggá tesz! Lássam, én nem tudom, hogy van az, de első perctől fogva éreztem, hogy ön más, mint más... különb... sokkal különb... Bocsásson meg, hogy ezt így a szemébe mondom, de olyan jól esik... Olyan árván éltem eddig, nem volt soha egy igaz jó

barátom, - de valahogy, amikor megpillantottam önt ott a pálma alatt, - valami azt sugallta: ez lesz a te legjobb barátod...

Endre: Igazán kisasszony...

Margó: Ne köszönjön semmit. Én vagyok végtelen hálás. De lássa, a másik gondolat, - rögtön nyomon követte az elsőt, - és az a másik azt huhogta: Igen ám, de hátha félre ért ő is? - már mint ön...

Endre (félre): Milyen édes naivitás lappang ez alatt a „szecessziós leány” poseok alatt! Fogadom, hogy csak egy kis jóságra, egy kis szeretetre, egy kis odaadásra volna szüksége, hogy teljesen átváltozzék a világ legodaadóbb feleségévé. Isten ugyse! Komolyan fogok e kérdésről gondolkozni.

Margó: Újra hallgat!... (Kétségbeesett rémüléssel.) Talán mégis félre értett?

Endre (meggyőzőleg): Oh, a világért sem. Csak azon tűnődöm, hogy lehet valaki, aki olyan szép, olyan kedves, - és érzem: olyan jó, mint ön, - hogy lehet az olyan, amint maga mondta: olyan „árva”?

Margó: Ha tudná, milyen szerencsétlen vagyok (alig hallhatón, inkább magának) - otthon!...

Endre (megindulva): Szegény gyermek!

Margó: Oh... ha nem hiszi... Jőjjön el győződjen meg...

Endre (mohón): Megengedi?!... Nagyon boldoggá tesz!... De... még nem is tudom...

Margó: Hogy hol lakunk?... Igaz. Honnét is tudná. Megmondom, de nem felejtí el?

Endre (lelkesülten, ünnepélyesen, mint egy esküt): Nem!... Arról biztos lehet, hogy nem.

Margó: Tehát: Váci-utca százkettyő...

Endre (ijedve néz rá): Százkettyő?

Margó: Nos természetes. Forray-ház.

Endre (félre): Nem, az nem lehet! Ez a megközelíthetetlen tiszta gyermek... az ő leánya...

(Fenn): Forray Istvánné ő nagyságát valaha ösmertem... ő is?...

Margó: Hogy ő is ott lakik-e? Természetesen, hiszen ő az anyám... Különben ott jön épen... a híres cukorkirály karjába akaszkodva...

Endre (szótlanul néz hol Margóra, hol anyjára, félre, kétségbeesve): Hasonlít rá!... (Fenn): Bocsánatát kérem édes kisasszony (óráját nézi), de most el kell búcsúznom. Miliczky Tivadar vár rá a kaszinóban...

Margó (ámulva): De kérem, - be fogom mutatni az anyámnak.

Endre: Oh, ne fáradjon kérem, ő méltósága és én már régóta ösmerjük egymást... (Sietve köszön és elrohan.)

Margó összeszorított fogakkal néz utána: Elment. És valami azt súgja, hogy: örökre. És... különös! Határozottan rosszul esik ez a gondolat. Úgy érzem, hogy nagyon tudtam volna szeretni... Ejh bolondság... Holnap se ő, se én nem emlékezünk többé semmire... És ne is emlékezzünk... ez a legokosabb... (Egy hivatlan könyvet hirtelen elmorzsol apró csipke zseb-kendőjével és mosolyogva tesz egy lépést anyja és a vele közeledő cukorkirály elé.)

RITA.

1900.

Forray Margó: huszonhétéves. Egy év előtt elhalt anyjáért gyászt visel, de már csak úgy-nevezett csillogó gyászt, amely leginkább csipkeszövetekből és zizegő, símuló fekete pikkelyek sokaságából van összealkotva. Vöröses szőke hajának és hófehér bőre szépségének nem is lehetne diadalmasabb keretet képzelni, mint azt a szomjas virágként lankadó puha öltözetet, amely minden mozdulatnál oda tapad a kerevetre, mintha ezzel figyelmeztetni akarná gazdáját; maradj így, mert így vagy a legcsábosabb. Künn rekenő meleg. Zivatar előtti nyomott levegő. Bent a szobában fényűzés, kényelem, bódító virágillat, félhomály. Hely és idő: Augusztus végén egy tátrai nyaralóhely.

Margó (félleg fölemelkedik fekvő helyzetéből, hogy a kandallón ketyegő rokokó órára nézzen): Vajjon ma sem fog eljönni? Ime, már harmadik napja, hogy hiába várom. Hihetetlen!... Minek is hozta ide a fergeteg azt a kis angyalarcú Érdy Ritát?... Amíg nem tolakodott az utamba, olyan zavartalanul élveztem a bosszú összes gyönyörét. Hat hétig kínozhattam azt a gögös urat, úgy, ahogy megérdemli és úgy, ahogy csak Forray Margit kínozhathat valakit, akit valaha viszonzatlanul szeretett... Mert szerettem. Óh édes szép leányálmaim! Hét esztendeje, épen hét, hogy azon a konzuli bálon először találkoztunk. Hogy sietett mellém, mintha titkos erők kergetnék a közelembbe, a hatalmamba... S amikor már azt hittem, hogy az enyém, - egyszerre kisiklott a kezeim közül... Elment... Emlékszem, mama, szegény jó mama! - keserű szemrehányással illetett ügyetlenségemért s csak akkor vigasztalódott meg, amikor elfogadtam Wenigstein Alfréd báró kezét... jobban mondvá: a markát, mert abban szorongatta millióit. Persze; hiszen az a fontos... Elfogadtam és most?... Gyönyörű karriér! Örülök annak, hogy abból a milliókból egynéhány százezret elpörölhettem s hogy újra Forray Margónak hívnak s nem báró Wenigsteinnénak... S mindennek miért kellett így történnie? Azért, mert Halmágyi Endre megismertette velem egy fölösleges fogalom vágyát - a boldogságét... És azóta?... Tehetek róla, ha mindig azt hajszolom?... De amióta újra találkoztunk, csaknem megtaláltam, - Halmágyi Endre vergődését látva... Hahá, kedves úr! fordult a kocka, - most én kínozzom önt. És jól van ez így... Vágyakozzék, epedjen... Könnyörögjön!... S én? hitegetem... játszom a szívével s mulatok... igen... igen... mulatok a szenvedésén... De vajjon igazán mulatok-e?... és - van min mulatni?... Az a kis Érdy-leány... valahogy mintha rontaná a játékomat... Három hét óta sok különös történt. Halmágyi nem egészen az a rabszolgám többé, ami volt... és ez - fáj. (Dühösen gyűr a dereka alá néhány pehellyel töltött selyempárnát s idegesen fészkelődik.) Fáj... mert mintha mégis szeretném. Mi? Igaz volna ez, Margó? te - és szeretsz?... Ejh, miért is nem jön, - hiszen ha az ember vár valakit, önkénytelenül szentimentálissá válik. Úgy hiszem, érzelműség az a vatta, amibe az istenek a vágyakat csomagolják, - mielőtt hozzánk küldik... mert hiszen, reményilem, hogy nálam mindez csak érzelműség lehet és nem érzelem... Vagy tévedek?... (Csengetés.) Végre!... (Fölugrik, egypár lépést tesz előre, de csalódottan bigyeszti el ajkait, mert asszonyi hangok hatolnak be a folyosóról. „Érdy Gáborné és a leánya!” súgja a meghitt komorna, mialatt betanult alázattal tárja föl az ajtót a belépőknek.)

Érdy Gáborné (eltéveszthetetlenül az „eladóleány mamája”, tehát: korán vénült, elhízott, előítéletes, hizelgő, pletyka, bizalmaskodó, panasszal teli): Ime, itt hozom neked Ritát, aki már nagyon vágyott hozzád - de nekem mennem kell, majd érette jövök.

Rita (húszéves, bájos, közvetlen, nyílt. Erősen el van határozva, hogy semmi földi hatalom sem fogja olyan emberhez kényszeríteni, akit nem szeret. Más szóval, hogy vagy Halmágyi Endre felesége lesz, vagy senkié. Margóhoz a fiatal lányok ellenállhatatlan nagy lelkesedésével vonzódik.

Margó (miután ujongó örömmel fogadta őket): Csakhogy végre-valahára látlak!... Micsoda eljárás két nap óta felém se nézni?

Érdyné: Nem voltunk itthon. Késmárkon jártunk... és Podolinban...

Margó: Csak nem Halmágyinál?

Érdyné: De igen, mi és egy egész nagy társaság, akikkel véletlenül összetalálkoztunk a Tököly-várban.

Margó (félre): És én ezalatt hiába vártam reá. (Fenn.) Nos, és?...

Érdyné (bizalmasan): Úgy hiszem, nagyon jó úton vagyunk... nagyon jó úton, de majd elmondom holnap. Pá. (Elsiet.)

Rita (utánaszól): Ugyan, mama!... (Halkan.) Margó, édes, ne higgy neki. Ha mama nagyon vágyik valamire, rögtön el is hiszi, hogy már úgy is van.

Margó (elfordul, hogy véresre harapott ajkait ne mutassa): És te... szintén úgy vélekedel, mint... anyád?...

Rita: Óh, én?... (Zavarában Margó kezeit csókolgatja, majd megsímogatja.) Honnan érdemel-ném én meg azt, hogy egy olyan ember, mint ő... (Mondata vége egy fohással, lelkesedéssel, reménységgel teli sóhajba vész.)

Margó (szárazon, csaknem durván): Nevetséges! A legjobb férfi se érdemli meg, hogy a legeslegrosszabb asszony a cipője sarát hozzátörölje... Halmágyi pedig éppen nem tartozik a legjobb férfi típusához... ezt elhiheted nekem.

Rita (sértődötten): Úgy hittem, hogy te Halmágyinak jóbarátja vagy.

Margó (vállat von): Vagyok is... de ösmerem őket...

Rita (hirtelen átkarolja a derekát): Óh, Margó, most valami nagyon csunyát fogok mondani, - de bocsáss meg! Fáj, hogy Halmágyiról így nyilatkozol és mégis jólesik, mert... örültem féltékeny voltam reád... Ugy-e, ez ocsmányság tőlem? de lásd... Ha tudnád, hogy milyen nagyon, nagyon szeretem...

Margó (göggösen kiegyenesedik és kihívóan viszonozza a leány esedező tekintetét): Mióta ösmered?

Rita (elhalványodva, tágranyílt szemekkel bámul reá): Három hete...

Margó (nevet): Nos, kicsikém, ha éppen tudni akarod, én éppen hét esztendeje, hogy - szeretem.

Rita (Margó karját megragadja): És ő?... (Szünet)

Margó (lüktető orrcimpákkal, félig lehunytt szemekkel áll a szoba közepén s nem is érzi, hogy a leány körmei a csipkeszöveten át mélyen belevágódtak karjába. Csak azt tudja, hogy neki most hazudnia kell és büntetni irtózatosan és könyörtelenül, különben hiúsága, izgalomvágya s ami fő, az, amit pedig be sem akar magának vallani, hogy létezik: szerelme is mind-mind elvesztik a csatát; s ezért lassan, nesztelenül egészen közel húzódik a leányhoz, hogy szemét szemébe mélyesztve, lehelje az arcába): És ő? kérdezed? - Valóban kíváncsi vagy, angyalom. Megelégszel azzal, ha bevallom, hogy három hét óta a szeretője vagyok?...

Rita (kábultan néz maga elé s elhalványuló ajaka gépiesen ismétli): Három hét óta, éppen három hét óta.

Margó (egy az egerészéstől fáradt macska tunyaságával helyezkedik vissza a kerevetre s szóotalan érdeklődéssel figyeli meg áldozatát. Künt a folyosón léptek zaja hangzik).

Margó (kiszól): Suzanne? (Komorna kinyitja az ajtót. „Parancsol?” Rita rémülten szedi össze keztyűjét, napernyőjét és a kerten keresztül menekül az erdő felőli kijáráthoz; de itt szemtől-szembe találja magát Halmágyival.)

Halmágyi (harminchétéves, feltűnően elegáns megjelenés. Fekete hajában egy-két ősz szál kezd mutatkozni. Nevetve, gyanutlanul): Ezt nevezem aztán „jó sors”-nak. Így utamba vezetni önt édes Rita kisasszony! (Széttárt karokkal állja el az utat.)

Rita (kétségbeesve néz reá): Oh hagyjon engemet... és - Isten önnel. (Nehezen küzd könnyeivel, kikerüli Halmágyit és sietve távozik.)

Halmágyi: Mit jelent ez? (Utána indul): Rita kisasszony... Rita! (A szobából Margó nevetése hangzik. Halmágyi megáll.) Hogy nevet. Pedig fogadok, hogy valamivel ő bántotta meg ezt a gyermeket. Vajjon mivel? Meg fogom tudni... kell hogy meg tudjam... Oh az a szívtelen asszony... csak soha se került volna az utamba. Különben most már mit bánom? Hiszen tegnap óta tudom, hogy egyedül csak Ritát szeretem... (A leány után néz): Nini, milyen messze, milyen magasan jár a hegytetőn... Micsoda fiatalság! Hogy tud fölfelé menni!... (Egypár lépést tesz nyomában, aztán fulladozva, boszankodva áll meg.) Soha sem érem utól! De végre is, az nem lényeges. A fő, hogy még ma megkérjem a kezét. Ez pedig meglesz... És miért ne? Harminchét év alatt az élet épen elég szívárványszínekben gyönyörködtetett már arra, hogy vágyjam egy édes, tiszta hófehér kis lelket magamévá tenni... Különben is, mire várnék még? Talán Margó asszony elérhetetlen kegyeire? Nevetséges... És most már hiába is adná... hi-á-ba. Oh te üldözöttként menekülő szép kis Rita, ott fent a virágos réten... milyen boldoggá is tesznek én nemsokára... Igen... megyek is. S mire előjössz magányos sétádból, már ott foglak várni anyádnál - igen én - a vőlegényed... (Elgondolkozva lassan az országútra nyíló kapuhoz indul.

Margó (az erkélyről): Halmágyi?! (Halmágyi jobbnak látja nem szólani. Margó leszalad a lépcsőn.) Halmágyi... (mikor utól éri kérőn) Endre?...

Halmágyi (megáll és hideg udvariassággal köszön): Bocsásson meg, hogy a „magántulajdon” tilalmát átléptem, de...

Margó (szemébe néz, halkán): És ha nem bánom?...

Halmágyi (újra megemeli kalapját s menni akar).

Margó: Olyan nagyon siet? De hisz Érdyéknél senki sincs otthon.

Halmágyi (zavartan, boszankodva): Miért hiszi, hogy oda...

Margó (vállat von, lemondón): Ha nem oda menne - itt maradna nálam.

Halmágyi (félre): Ha úgy sincsenek otthon, félperc nem tesz különbséget (fenn): Ha megengedi... (A ház felé tart Margóval. Szünet.) Az imént láttam Érdy Ritát innen eltávozni. Ha nem csalódom...

Margó: Ki voltak sírva szemei... Meglehet.

Halmágyi: Miért mondja ezt ilyen kárörvendőn?

Margó (megáll, hosszan, némán a szemébe néz, aztán bűnbánóan, mintegy gyónva): Megmondtam neki az igazat... (Kitörő szenvedéllyel): Hát tehetek én róla, hogy - hogy nem bírok nélküled élni?!

Halmágyi (teljesen megrészegetülve az asszony szépségétől, vallomásától): Margó, igaz ez?

Margó (csak némán, mintegy legyőzve int igent s mivel fejük felett nagy cseppekben kezd esni az eső, sietve menekülnek a rájuk szakadó zivatar elől a házba).

PERECZ.

- Hogy hívhatnak valakit Percz Alfrédnek?! - kérdezte a miniszter úr ő excellenciája indulatosan.

- És hogy feledkezhetik meg valaki annyira magáról, hogy egy ilyen nevű emberhez akarjon feleségül menni? - egészítette ki a kérdést Sajó Tekla ő nagyméltósága az atyai szidást, egy anyai szemrehányással tetézve.

Szegény kis Elluci, most már igazán nem tudta, hogy melyikre nézzon kettőjük közül, - ezért legjobbnak látta, ha szomorúan bevonul az ablakmélyedésbe, és csendes szipogással ott nyelegeti keserű könnyeit.

De a kegyelmes asszony oda is utána ment:

- Hát igazán olyan nagyon szereted? - förmedt leányára szigorún.

Ella csak vállat vont és zsebkendőjébe temette arcát.

- Szörnyűség!

- Jobban mint a bárót? - vetette közbe az apja valamivel szelidebben.

- Sokkal jobban. - zokogta Elluci.

- Na hát ez mégis sok! - pattogott a kegyelmes asszony.

- Ugyan hagyj már neki békét! - csitította haragvó élete párját Sajó Bódog, akinek rettenetes töprengést okozott leánya az ő szívbeli bánatával. Mert nagyon szerette a kicsikét. Tulajdonképpen ő miatta küzdött, fáradt az életen át. - Ő legalább így hitte. A szülők mindég azt hiszik, hogy a gyermekeikért küzdenek, azokért takarékoskodnak, azokért szerzik a vagyont, - pedig tulajdonképpen egytől-egyig a saját természetök sugallatát követik, amikor így cselekszenek. Példa reá az a sok gyermektelen házaspár, sőt agglegény és vén leány, aki mind küzd, ha becsvágy van benne, takarékoskodik és vagyont szerez, ha ezzel a tulajdonsággal felfegyverkezve születik e világra. De Sajó Bódog talán még se lett volna olyan kitartó az ugorkafa megmászásában, ha nem ösztönzi az a tudat, hogy leányának fényes pozíciót kell biztosítani a finnyás magyar társadalomban. - Nélküle, valószínűleg már régebben beéri valamely kis, alantabb álló ággal is.

Mert könnyű annak, aki ott folytathatja a mászást, ahol az apja abbahagyta. De Sajó Bódog nem tartozott e szerencsés levelibékák legfelső tíezréhez. Ő neki bizony legalulról kellett a kúszást kezdeni, mint a csigabiganak. De hát addig vezércikkezett, addig börcézett, addig rágalmozott és addig barátkozott, míg végre felküzdötte magát annak a csodafának arra a magaslatára, ahol már csak kilenc gerezd hajlong a politikai légáramlatok forgatagában.

Miniszter lett. - És ez, természetsszerűen azt eredményezte, hogy e nagy naptól kezdve feleségét is „excellenciás asszony”-nak szólították (nem is hallgatott más megszólításra azontúl, még ha véletlenségből történt is).

Most tehát már csak az hiányzott a teljes boldogságból, hogy egyetlen leányukat, a kis Ellucit, rangjához méltón adhassák férjhez. Ezért nagy volt az öröm a Sajóék házában, amikor báró Berecz Tihamér kopogtatott náluk. Mert hogy komoly szándékai voltak, már mindjárt megjelenéséből kitetszett. Londoni szabótól volt a szalon kabátja (olyan: csipőben szűk, alján csaknem fodorrá kibővülő elegancia) gomblyukában pedig egy óriás lilaszínű orchidea (amely kertészek között is megért öt forintot).

- Báró Berecz!... - álmodozott Sajó Bódog most is, mialatt lopvást még mindég sírdogáló leányára sandított. - Ha elgondolom, hogy unokáim azt a történelmi nagy nevet viselve jöhetnének a világra! Az én unokáim!... az öreg Sajó Péter kántortanító dédunokái!... De mégis, ha az anyjuk, akarom mondani Elluci nem akar a báróhoz menni?... Mit csináljak? Kényszerítsem? - Tulajdonképpen miért is nem szereted a bárót? - Támadt a leányára bosszúsan.

- Nem tudom... - súgta Ella nagyon halkán, nagyon szomorún. - Hiszen én volnék a legboldogabb, ha szeretném, mert belátom... igen én is belátom, hogy egy miniszter kisasszonynak bajos olyan valakihez menni, akit csak Perecznek hívnak.

- Egyszerűen nem is mehet egy olyan valakihez. - Határozta el az excellenciás asszony.

- De ha őtet szeretem papa! - kiáltá Elluci a miniszter keblére vetve magát.

- Na... kis leányom, naa... - biztatta Sajó meghatottan. - Majd elfelejtetd.

- Soha, papa!

- Ugyan! Dehogy nem.

- Soha, papa. De hogy is tehetném, hiszen olyan más, mint más... Igen, sokkal különb... aztán meg... Óh papa! nem is képzeled, hogy micsoda boszton táncos az az Alfréd.

- Perecz Alfréd, - javította ki a mama idegesen.

- Hát a báró?

- Lehet hogy az is, - de annak soha se figyeltem meg a táncát...

- Itt gyors intézkedés szükséges, - dörögte a miniszter úr, és legott sürgős állami ügyeket emlegetve, átment minisztériumába.

Igen rövid volt az út magánlakásából a hivatalokhoz, - mindössze egy puha szőnyeggel bevont folyosó, - mégis elég hosszú arra, hogy amíg áthaladt rajta, Sajó Bódog teljesen átváltozzék. A szerető apa minden érzelme és aggodalma végképpen visszahúzódott szíve legrejtettebb zugába és aki a hajlongó szolga köszöntését nem is fogadva a dolgozó szoba küszöbét átlépte, az már nem látszott egyébnek, mint az állami gépezet valamelyes hatalmas srófjának vagy kapcsának, ha nem: pörölyének.

Csupa szigor, csupa erő, - csupa kérlelhetlen zsarnokság nézett ki rideg szemeiből.

- Baj van! - súgtak össze a hivatalnokok, akik az nap megpillantották, és legott kombinálni kezdtek, hogy ha a minisztérium megbukik - mert ilyesminek kell a levegőben lenni - akkor vajjon ki is lesz a Sajó Bódog utódja?...

Ezalatt a kegyelmes úr, e beszédekből mit sem gyanítva - még kevésbé törődve velük - erősen megnyomta a villanyos csengő gombját:

- Mondja csak kérem, - intézte szavait a besiető tanácsoshoz. - Van itt a minisztériumban valami Perecz Alfréd nevű számfeletti segéd fogalmazó, - nemde?

- Igen, kegyelmes uram. Nagyon jóra való, ügyes fiú...

- Örvendek.

- Én is kegyelmes uram, - mert keresztfiam a gyerek, és így kicsi kora óta figyelemmel kísérem. Ha nem csalódom, sokra fogja vinni.

... Hála a boston táncának - gondolta a miniszter keserűen, - hangosan pedig azt mondta, hogy:

- Legyen szíves Percz urat hozzám küldeni.

Öt perc múlva már ott is állt a nevezett fiatal ember. De mintha feleslegesen sietett volna, - mert lám a szigorú nagyúr még azután is legalább tíz percig nem vette tudomásul jelenlétét. Lehet hogy nagyon elfoglalták a fontos államügyek, de tény, hogy úgy nézett el a vegyes érzelmeivel némán viaskodó Percz Alfréd felett, mintha az nem is ember, csak valami rég elintézett akta csomó lenne.

Végre mégis rászánta magát, hogy Perczet megszólítsa:

- Úgy hallom, főnökei meg vannak önnel elégedve? - kérdezte.

- Azt reményelem, kegyelmes uram, - felelt az neki bátorodva, mert jóllehet az a kérdés olyan hangon volt mondva, mint egy vezényszó a vesztőhelyen, mégis hallatára legott holmi soronkívüli előléptetés és lakodalmi vigasság délibábos képei kezdtek túlhevült agyában rezgésbe jönni.

A miniszter úr azonban egészen másra gondolhatott, mert most már a kielégített bosszú mosolyával ajkán, csaknem szívélyesen folytatta:

- Nos, épen azért, úgy vélem, nagy hasznára lesz önnek, ha tapasztalatokat gyűjteni, - néhány évre vidékre küldöm...

- De bocsánatot kérek!... - dadogta a megrémült fiatalember, - én azt hiszem itt is... itt... igen... itt is gyűjthetek én tapasztalatokat, amennyire nekem előmenetelemhez szükségem van...

- Annak megítélését bízza amice másra. - Utasította rendre Sajó, aki az audienciát ezennel befejezettnek tekintette. De Percz Alfréd nem vonult vissza, sőt ellenkezőleg még néhány lépéssel közelebb is jött.

- Kegyelmes uram, - kezdte, de most már hadarva, mert mondandói úgy tolongtak a nyelvére mint égő ház lakói a mentőlétrára. - Nem tudom tetszik-e tudni, de én tudom, és ő is tudja, hogy mi ketten szeretjük egymást.

- Ki az az „ő” - és mi közöm hozzá? - förmedt rá Sajó gögösen. De Percz miután egy mély lélekzetet vett, elszántan, ünnepélyesen állt meg előtte:

- Kegyelmes uram!... Ezennel van szerencsém az Elluci, akarom mondani Ella kisasszony kezét megkérni... - rebegte. No most, tette hozzá gondolatban - ha rám szakad is a ház, - kimondtam.

De nem szakadt rá a ház. Még a miniszter úr is olyan nyugodtan maradt, mint egy fürdőkádban, csak a szája széle látszott valamelyest keskenyebbnek, amikor azt kérdezte, hogy:

- Édes barátom, tudja, hogy magának láza van? - Ennek pedig egyetlen orvossága a levegő-változás... Ezért ismétlem: ön nyolc napon belül el fog utazni!... És most elmehet... Még egy szót: - kiáltá utána kérlelhetlenül: Figyelmeztetem, hogy ha nem akarja hivatalát „egészségi okokból” örökre elveszíteni, igyekezzék azon, hogy láza ne fokozódjék és hogy se szóval, se írásban holmi félrebeszélést ne inscenáljon... - Megértett?...

- Meg kegyelmes uram... - hebegte a fiatal ember, de azért máris azon töprengett, hogyan beszélhetne elutazása előtt Ellucival. És a szerencse kedvezett neki, mert íme még az nap találkozott vele egy elite bálon, ahol a miniszter leánya „hivatalból” volt jelen. Egy darabig ugyan hiába ólálkodott az emelvény körül, mert Sajó Tekla őexcellenciája mindig úgy intézte, hogy jól kifejlett háta úgyszólván védbástyaként tömörüljön leánya és az epedő lovag között, - de egyszer mégis, - épen amikor ő fensége érkezésére felhangzott a Gotterhalte, - Percz Alfréd egy ángolna fürgeségével siklott Ellucihoz, - és mire a kegyelmes asszony a

legfelsőbb kézszorítás mámorából némileg magához tért, - a fiatalok már ott repültek messze, messze, a terem másik végén.

- Tudja milyen rettenetes szerencsétlenség ért ma engem? - kezdte a szerelmes ifjú valamivel közelebb vonva magához táncosnőjét, mint ahogy feltétlen szükség lett volna.

- Hogyne tudnám! - sóhajtott a leány. - Ugy-e borzasztó?

- Nekem csak egy borzasztó lehet a világon: magát elveszíteni, - súgta Percz áhitattal.

- Nekem meg magát, - vallotta Elluci alig hallhatóan.

- Édes!... De hát akkor nincs elveszve semmi. Végre is, a maga szülei sem lehetnek fából, ha meg olyan nagy urak is.

- De hiszen nem nálunk van a legnagyobb akadály, hanem magánál.

- Nálam? - Csak nem kételkedik bennem?

- Nem, de... Óh, Alfréd! - tört ki most az őszinte kétségbeesés a szánalomra méltó kis leányból. - Miért is nem maga az a báró Berecz Tihamér, vagy legalább: miért nem hívják magát báró Percznek.

Erre a kijelentésre aztán megtörtént az a csoda, hogy Magyarország leghíresebb boszton táncosa a saját lábára lépett ámulatában, de aztán vállatvonva elnevette magát.

- Na hát ha az a legnagyobb baj, - akkor nincs okunk sírni, ugy-e édes, édes kis leány?

- De van. Bizony van, - suttogta Elluci, félve tekintgetve a bálányák emelvénye felé.

- Értem. Az excellenciás mamája valóságos „cázus”-t csinál belőle, nemde? Hanem arra ne adjon maga semmit, de semmit... Másba mindenbe. Természetesen. De ebbe ne hallgasson senkire másra, mint a szívére, meg az enyévre... ami különben egyre megy, tekintve, hogy már a magát is nekem adta. Igaz-e?

Elluci csak bólintott a fejével és kis fehér atlasz cipője leghegyét nézegette.

- No lássa, - ujjongott a fiatalember, aki teljesen beérte ezzel a válasszal. - Na lássa! Ha pedig én még arra is esküszöm, hogy életem minden percében azon fogok igyekezni, hogy az én imádott kis feleségemet nagyon nagyon boldoggá tegyem... Aztán milyen szorgalmas leszek a hivatalban, hogy gyors előmenetelem legyen!... Főnökeim eddig is meg voltak velem elégedve, - hát még ezután!... És még valami. Igaz, hogy az a név: Percz... nem gyönyörűen hangzik, - de higgye el, hogy az apám, meg a nagyapám holtig tisztességgel viselték... És - talán ez is javít valamelyest a hangzásán, - a takarékpénztárban néhány ezer forint ára részvényt őriznek azon a néven számomra...

Mégis, - Percz csak Percz marad!... töprengett Elluci kétségbeesetten. Istenem, miért is nem gondolt erre rögtön. Akkor mennyivel könnyebb lett volna Alfrédnak hátat fordítani, mint ma, mert most, amikor tudják mind a ketten, hogy olyan nagyon szeretik egymást... Ejh végre is, miért ne legyen boldog? Hát alapjában nem mindegy az, hogy valakinek mi az a neve, amit a világ ösmer, ha a felesége lelke legmélyéből Aranyomnak - Mindenemnek nevezheti? - Ebben az esetben pedig úgy lenne... Sajó Elluci egészen biztosan tudja, hogy úgy lenne... Ezért végső elhatározással már-már elnémította a nagyravágyás, hiúság és társadalmi kapaszkodás ördögeit a fejében, - ajka már-már kimondta azt, hogy: „várni fogok reád, ha kell, tíz évig is”, midőn tekintete újra az emelvény felé tévedt, és ott íme, Ruprecht ő fenségét pillantotta meg, aki éppen Sajó Bódoggal és kedves nejével látszott élénk és nagyon barátságos beszélgetésbe elmerülve lenni...

És erre a látásra Sajó Elluci, - vagy talán nem is ő, nem az igazi Elluci, hanem az a másik éneke: a Sajó Tekla ő excellenciája leánya, - egyszerre úgy érezte, hogy azt az ígéretet nem szabad kimondania, mert az végtelen szégyent hozna az ő fényes állásu, az ő előkelő szüleire. Ezért remegő szájszélekkel, de mindinkább szilárduló hangon azt felelte a mellette álló fiatalembernek:

- Mégis, azt hiszem, helytelen lenne tőlem szüleim engedelme nélkül eljegyezni magam...

Percz Alfréd azonban valószínűleg nem látta ezt be, - legalább nem most, rögtön, mert ön-érzetének, sértett hiúságának, és szívbeli csalódásának hármass csúcsáról csak annyit kiáltott, hogy:

- Vagy úgy? - és egyszerűen, jóllehet igen nevetlenül, elrohant megsemmisített táncosnéja mellől.

- Még ezer szerencse, hogy báró Berecz Tihamér, únot ógyelgése közben éppen arra tévedt, és így Elluci minden nagyobb feltűnés nélkül visszaérhetett anyjához, a nagynevű kis ember szolgálatkész vezetése mellett.

II. PERECZ HÍRES EMBER LETT.

Sajó Elluci azonban mégse lett báróné.

Úgy történt, hogy körülbelül azon a napon mikor Percz Alfréd száműzetési helyére - Kátyúj helyre - érkezett, egy politikai fergeteg indult meg Bécsből, mely hamarosan elsöpörte azt a magyar felelős minisztériumot, melyet éppen útjában talált. Ha nem az lett volna, de egy másik, - azt is szakasztott úgy elseperte volna. - Ez már a bécsi politikai fergetegek szokása. Sajó Bódog a kísérletügyi miniszter e szomorú valóságban lelte minden vigasztalását. De volt is reá szüksége, mert ügyes ember legyen, aki az ugorkafa tetejéről úgy tud leesni, hogy minden íze ép maradjon. Sajó Bódog, fájdalom, nem volt ilyen ügyes ember, és a bukás reggelén, bevallotta magának (s ami még százszor kínosabb volt: a feleségének is), hogy kezdheti az életet előlről. Mert egyelőre: se pénz, se posztó.

Félévi miniszterség éppen elég arra, hogy az emberi szem megszokja a háta görbülését sokkal szebbnek látni, mint a mereven egyenes derekak önérzetes tartását. A számozatlan bérkocsi is kellemesebb mint a túlszűfolt villanyos. De, hat hónap nem elég a penzió kiérdemelésére. Anélkül pedig mi lesz?

Szegény Sajó Bódog addig kérdezgette ezt magától és közelállótól, míg egyszer csak - hogy hogynem - báró Berecz is meghallotta. Mivel pedig báró Berecz nem kedvelte az olyan kérdéseket, melyekre nehezen lehetett őszintén felelni (azt meg éppen ki nem állhatta, ha ő hozzá intézték azokat), így tehát rövidesen elmaradt a Sajó-háztól. Még ráadásul olyasmit is hangoztatott róluk, hogy „egyszerűen szédelgő, swindler népség! Akik mikor a miniszteri polcon ültek, „úgy adták”, mintha legalább egy millió pihenne a láda fiába, - most meg kisül, hogy semmijük sincs”.

Lassan, lassan mások is követték példáját, úgy annyira, hogy Sajó Tekla ő excellenciája (már csak így hivatta magát, ha nem is mint titkos tanácsosné vonult a magánéletbe. Olyan bajos a cselédségnek az ilyes árnyalatokat megmagyarázni!) tehát mint mondtam, Sajó Tekla ő excellenciája beszüntette a kiskugleres jourokat. Annak az egy-két jó ösmerősnek, aki péntek délutánokon még el-elnézett hozzájuk, jó volt az otthon készült pogácsa is.

És multak az évek.

A Sajó Bódog neve most már alig került egyszer-kétszer az újságba. Pedig, el nem mulasztott volna egy szobor-leleplezést, vagy egy temetést a világért. Mindegy! Mégse vették többé „jelenvolt” számba.

Ellenben egyszer egy ilyen temetési raut-nál valami nagyon szomorú dolog történt: Csúnya hideg idő volt; bent pedig a feketével bevont termekben annál nagyobb a hőség.

Másnap a félváros notabilitásain kiütött az influenza. Sajó Bódog meg épen úgy átfázott, hogy hat napi önkívületi vergődés után őseihez tért. Ha ugyan voltak ősei. A legenda ugyanis azt tartotta, hogy Sajó Bódog apját, az öreg Péter bácsit egy jólelkű kántor-tanító találta sívító pólyásbaba korában a kis templom sarkánál. Most ugyan aranyos szerszámú hat ló vontatta ki utolsó nyughelyére, de azért nem sokkal több maradt utána, ama bizonyos, - ereklyeként őrzött - de nagy gonddal rejtegetett, vörös és kék kockás „csinvatt” dunnácskánál.

Özvegye legalább folyton ilyesmiről panaszkodott - természetesen a dunna megemlézése nélkül.

Azt találta, hogy az a nyomorúságos nyolcvanezer forint, amit Elluci anyai nagybátyától örökölt, semmiesetre se biztosított méltó évjáradékot egy volt miniszter családjának.

Sajóné már azon kezdett gondolkozni, hogy vajjon ki által is lehetne ama bizonyos „nemzeti ajándékot” kiprotezsáltatni maguknak, amely, úgy hallotta minden nagy ember özvegyének ki szokott járni ez országban. De mégis elállt szándékától, mert Elluci hallani se akart róla.

Jaj az a leány! Csak menne már férjhez! - zokogta az „exciás” asszony (mint ahogy a hajdani hízolgők elnevezték). De kihez? Istenem kihez menjen, mikor öt év óta a macska sem nyávgog utána?

Öt év. - Épen annyi idő óta üldögélt Percz Alfréd Kátyújhelyen.

Mert természetesen ott felejtették. Az ilyesmi megesik néha; és ha van olyan ember, aki reménykedik a főnyereményben, olyannak is kell lenni, aki az ilyesmibe belenyugszik.

Percz Alfréd most már, ezek közé tartozott. Igaz, sok idő kellett, amíg ezt a bölcseséget magáévá tette. Az első félesztendőben még öngyilkosságra is gondolt. Később megelégedett azzal, hogy került a kátyújhelyi társadalmat. Utóbb ezzel is kibékült. Csak épen a Sajó Elluci emléke sajgott a szíve mélyén. Lassanként azonban az az érzés is átváltozott, s míg eleinte elvesztett boldogságát síratta benne, - most már az is leginkább csak azért zsibongott, mert a büszkeségen ejtett sebek leglassabban hegednek. - „Nem akart a feleségem lenni, mert nem vagyok báró? mondogatta magának Percz Alfréd mogorván. Na jó. Hát meg fogom én mutatni, hogy ki vagyok én báróság nélkül is.”

Percz Alfréd ilyenkor valószínűleg arra gondolt, hogy ő majd annyira kiválik hivatalnok-társai közül, hogy holmi soronkívüli előléptetéssel ejti csodálkozásba a világot, - és mi fő: ezzel szégyeníti meg azt a gőgös leányt, aki őt egyszerű neve miatt mellőzte.

De nem egészen így történt. Igaz, hogy feljebbvalói Kátyújhelyen is nagyon meg voltak vele elégedve, és „nagy jövőt” jósoltak neki (kivált leányaik előtt), de mégse e dicsérekelt keltették fel iránta a közérdeklődést, hanem a Véletlen.

Úgy történt a dolog, hogy Pitypalatty Ferike Kátyújhelyen vendégszerepelt. Percz Alfréd pedig, aki annak idején rá se nézett a kis kezdő színésznőre, most egyszerre mégis úgy érezte, hogy az a szép pesti leány, aki azt a nyelvet érti, amit hajdan ő beszélt, azokat az embereket ösmeri, akikkel ő pajtáskodott, - ott nőtt nagyra, ahol kora fiatalságának boldog éveit töltötte, az a szép leány mindennél fogva neki földije. Egy földit pedig illik megünnepelni. Ezért Percz Alfréd gondolt egyet, és a búcsú-előadáson olyan virágosöt hullatott a kis soubrette formás lábaihoz, amilyen virágoső még nem esett Madridtól Bukarestig se Patti Adelinára, se

a Barisson nővérekre. Azt beszélik, hogy többrendbeli négyökrös szekér szállította Kátyúj-helyre a pipacs garmadákat. Annyi tény, hogy amikor azok a ragyogó, tapadó, selyem érintésű piros szirmok százezrei szállingózni kezdtek, az egész színház közönsége megbabonázva csendesedett el, de csak azért, hogy a következő percben annál lelkesedettebben tomboljon. Mikor pedig Pitypalatty Ferikét már térden felül lepte el a virág, de azért még mindig hullott, mindig hullott, „mintha megannyi lágoló szív sietne a diva lábainál kiszervenadni”, akkor már épen félni lehetett, hogy a meghatottságtól nemcsak a kis primadonna pityeredik el (mint ahogy tényleg el is pityeredett), de még a t. c. publikum is. Szinte megkönnyebbülten lélekzett fel az egész színház, amikor végre megszűnt ez a „szimbolikus zuhatag” (n. b. a macskakörömmel jelzett mondatokat mind a „Kátyújhelyi Ébresztő”-ből idézem).

Nos, ettől az estétől kezdve a hír, szárnyaira kapta a Percz Alfréd nevét. Kivált mikor Gerezdý grófné kérésére egy jótékony célú bazár rendezését is elvállalta és ez is fényesen sikerült.

Ezután még a sajtó is szívesen foglalkozott vele. És épen egy ilyen karcolat jutott a Tekla exciás kezébe, amelynek olvasása legott megbánással, keserőséggel, megalkuvással töltötte el anyai kebelét.

- Hja Percz! - álmodozott s félig lezárt szempillák alól Ellucit figyelte, aki bizony cseppet se szépült meg az utóbbi, bánattal, gonddal töltött öt esztendő alatt. - Hja Percz! Ha még egyszer vissza lehetne csalogatni. De persze, ilyesmihez alkalom kell... Alkalom?... Na hát - az meglesz, ha addig élek is! - fogadta meg magának szilárd elhatározással.

És Elluci, - akitől gondosan elrejtette a lapot, - nagy ámulatára azt látta, hogy anyja kiveszi az Útmutatóhoz mellékelt térképet és tanulmányozni kezdi. Nem is állta meg, hogy oda ne szóljon:

- Mit csinálsz mama?

- Mit kérde? Tudod, hogy köszvényes vagyok - felelt Sajóné mogorván. Ella azonban, aki ezt sehogyse bírta válasznak minősíteni, csak még jobban bámult. Sajóné pedig legalább húsz percig bökögette, huzogatta kötötűjét az előtte kiterített ákumbákumok között, míg végre diadalmasan felkiáltott:

- Megvan! - Holnap indulunk. -

- Mi van meg? Hová indulunk?... - csodálkozott Elluci.

- Azzal te ne törődj. Majd meglátod, ha ott leszünk. A fő, hogy köszvényemtől megszabaduljak. Vagy talán nem? - utasította rendre anyja zordonan. Ella (most már sokkal gyakrabban Ella mint Elluci) tehát vállat vonva fogott a csomagoláshoz. Nem is nagyon kérdezősködött többé, hogy hová mennek. Neki ugyanis meglehetősen mindegy volt. Itt sincs semmi érdeke. Máshol se igen lesz. Sőt még szinte mulatságosnak találta ezt a találomra berendezett úti-készülődést. Így történt, hogy Sajóné úgyszólván belophatta leányát arra a kis hővizes fürdőhelyre, amely Kátyújhelynek elővárosát képezi. De itt csak nagy rémüldözések és hangos panaszok után kapott szobát.

- Csak holnapig tetszett volna várni! - sopánkodott a Tündérlak mázsás tulajdonosnője, - mert mára Juniálisra készülünk, és ilyenkor az egész vidék fiatalsága ide szokott szállni mi-hozzánk.

- Menjünk vissza mama! Lásd még a véletlen is azt tanácsolja, - szólt közbe Ella, aki sejteni kezdte a valóságot. De Sajóné bosszúsán kapta fel a fejét.

- Eszembe se jut! De nem is tehetném, annyira fáj a lábom, - jelentette ki élesen; és szavai bizonyosságául rögtön rendelt is magának egy harmincöt fokos fürdőt. Sőt annyira vitte az

elszánt önfeláldozást, hogy utána annak rendje módja szerint pokrócba göngyöltette magát. Ezért még akkor is úgy feküdt ágyában mint egy frissen készült mumia, amikor a szobaleány örvendezve jelentette hogy:

- Ott érkezik már a rendező bizottság ni, - biciklin.

Sajóné erőtlen hangon, bágyadtan kérdezte: Kik a rendezők?

De mikor meghallotta, hogy Percz Alfréd a bizottság elnöke, rögvest, úgy megelevenedett, mintha „vizes pokróc helyett tévedésből tüzes taplóba lett volna befáslizva” - (Panna asszony - a fürdősné, legalább úgy adta elő az esetet a főpincérnek).

Sajó Ella épen a fogadó előtt állt, és a podgyász miatt rendelkezett, amikor egyszerre csak szemtől szembe találta magát egykori eszményképével. Percz Alfréd azonban nem ösmert reá.

Lehet azért, mert a mai Elluci, abban a sötét utazó ruhában egészen, de egészen másképen nézett ki, mint a hajdani kis báli ruhás leány, - de lehet azért is, - mert minden gondolata egy más valakivel volt elfoglalva.

Sajó Ellának mélyen a szívébe vágott ez a feledékenység. Azt rögtön belátta, hogy ennél mi sem természetesebb, hanem azért mégis kissé hangosabban kezdett a pincérnek magyarázni, mint különben tette volna. És jól számított. Percz meglepetten fordult meg e hang hallatára és mintha soha se lett volna köztük jó pajtáságnál egyéb, - őszinte örömmel sietett üdvözlésére.

- Hogyan? Ön itt. Elluci kisasszony? De hiszen ez pompás. Reménylem ma este eljön a bálunkra? De mennyire örülök!...

És különös! Ez a barátságos megszólítás amelyben semmi, de épen semmi se maradt meg a régi haragból, a régi sérelemből, még ezerszerte jobban fájt Ellának mint az iménti mellőzés.

III. ELLUCI HÓDÍTÁSA.

Sajó Ella nagyon vegyes érzelmekkel eltelve kezdett báli ruhája kicsomagolásához. Az a ma reggeli találkozás teljesen összekuszálta gondolatait, s nagyrészt megfosztotta nyugalmától.

Tehát újra látta Percz Alfrédot, azt az embert, akit egykor olyan nagyon szeretett.

- Nagyon, - és még se eléggé, - vallotta most magának piruló homlokkal. - Nagyon, - mert évekig bántódtam utána, s még se eléggé, - mert egy előítéletért képes voltam őt elűzni magamtól. Egy előítéletért..., amely még ráadásul: nem is volt az enyém, hanem csak az anyámé. És most mi lesz? Vajjon mit hoz ez a ma esti összeövetel? A régi érzelmek újra ébredését? vagy - végleges lemondást?...

Sajó Elluci szorongó szívvel állt a tükör elé; de aztán kissé felderült, mert a fényes üveg lap egy még mindig vonzó, ragyogó szemű, bájos mosolygású fiatal leány képét adta vissza.

- Határozottan, ma nagyon jól nézel ki, - mondta anyja is, aki sütővasakkal és hajbodorítókkal felfegyverkezve lépett a szobába.

Mikor pedig megjelent a bálteremben, általánosan nagyon kellemes egyéniségnek minősítette a kátyújhelyi „haute volée”. Ilobay Menyhért meg épen szépnek találta, kivált mikor Tasnádné, aki Sajóékat miniszter korukban ösmerte, elmondta, hogy Ellának nyolcvanezer forint hozománya lesz.

- De persze maga nem gondolkozik házasságról?... - puhatolódzott a jószívű asszonyság. Mire Ilobay csak sokat mondólag a két szikár vállát vont a füléhez.

Tasnádyné nem is késett a maga részére egy egész estére való kellemes izgalmat kiolvasni e vállvonogatásból. - Hidd el lelkem, - suttogta Sajónénak, - ez az Ilobay nagyon jól néz ki az ő ötven esztendejével, - különben is, a férfi ha csak egy évvel fiatalabb az ördögnél, még mindig elég jó - férjnek. Aztán azért, hogy özvegy? baj is az, annál nagyobb a valószínűség, hogy most ő van holtson. Mostohaleánya pedig, a kis Perémy Veronka, - ott táncol ni a Percz Alfréd karján, - előbb-utóbb férjhez megy, - talán éppen a táncosához, - tette hozzá titkolódzva, de mivel Sajónét éppen ebben a percben szólította meg Gerezdý grófné, tehát az exciás asszony e fontos titkot nem hallhatta meg.

Egy csoportban néhány fiatalember beszélgetett: Tudjátok, mit mondok? - lelkesedett az egyik. - Hát azt, hogy ez a Sajó Ella egy kapitális leány! Van annyi esze, mint tíz papnak együtt véve, - és milyen jókedvű, mulatságos! szavamra! különb mondásai vannak, mint az öreg Gusztó bácsinak...

- Nana?! - kételkedett egy másik, de Percz véget vetett a további ellentmondásoknak, kijelentvén, hogy:... Sajó Ella?!... Egy kincs az a leány, - egy valóságos kincs!...

Kicsit dicsekedve, kicsit megilletődve mondta ezt, de azért már eszébe sem jutott, hogy volt idő egyszer, valaha régen, amikor éppen azért érezte magát olyan végtelen koldusnak, mert azt a kincset elvesztette. Bizony nem gondolt erre, - és pedig azon egyszerű okból nem, mert ma már szíve minden dobbanása a Perémy Veronkái volt. Lehet, hogy nem azzal az őrzöngő, mindjárt örökre fogadkozó szenvedéllyel szerette ezt a még mosolygásában is komoly gyermeket, mint aminővel hajdan Sajó Ellát szerette, - hanem azzal az átgondolt meleg érzelemmel, amely beérné a törvényszabta „holtomiglannal” is. Csak elmondhatná!...

De elmondhatja-e valaha? Ez a kérdés kínozza szünös-szüntelen és valószínűleg akkor is arra gondolt, amikor ma reggel Sajó Ellát fel nem ösmerte. Minderről azonban Elluci csakis a bál folyamán kezdett gyanakodni. Kivált amióta Perémy Veronkával megösmerkedett. És különös! mégis vonzódott e leányhoz. Talán mert volt valami a tekintetében, amely a foglyul ejtett őz nézésére emlékeztetett.

- Fogadom, hogy keserves sorsa van, - határozta el, - de vajjon miért? Talán a mostoha apja bánik vele rosszul?... Bizony, nem valami jó embernek néz ki, - fejezte be tünődését, egy szigorú pillantással illetve Ilobayt, aki egy óra óta nem tárgított mellőle.

Az első négyes után már két dologgal volt tisztában: hogy az özvegy embernek „beadták” az ő nyolcvanezer forintját; - és hogy Percz Alfréd sokkal többet foglalkozik Perémy Veronkával, mint ahogy reménységgel újra eltelt bolond szívének jól esnék. E felől teljes bizonyosságot kell szereznem, határozta el, ezért éjfél tájt odaszólt Veronkához:

- Nem volna kedved egyet fordulni a fenyők alatt, oly szép holdvilágos est van. Gyere szökjünk ki a bálból, - akard?

Veronka örömmel egyezett bele.

A nagyon árva lányok ösztönével máris szerette Ellát.

- Nem tudom miért, de kiérzem, hogy te nagyon jó vagy. - Suttogta most is, amint a sötét fenyőktől őrzött kis padhoz értek. Ella csak némán ölelte magához s ő is egész jól tudta, hogy e pillanatban két tiszta leánylélek simult egymáshoz az egész életre való barátsággal. - Mind a kettőnek olyan jól esett volna beszélni, a szívét kitárni, mégis soká-soká hallgattak egymás kezét fogva. Végre is Sajó Ella szólalt meg először.

- Mióta szereted? - kérdé elfojtott sóhajtással, de azért olyan egyszerűen, mintha csak saját magát kérdezné. És Veronka nem talált ebben semmi tolakodást, sőt! Ezért keze még szorosabban kulcsolódott a másik leány kezéhez, amikor felelte:

- Két év óta... Ugy-e rengeteg idő?...

- Van annál még több is, - mosolygott Ella alig látható vállvonítással.

- Te még régebben szeretsz? - Kit?... - unszolta Veronka. De Ella most már még fel is kacagott.

- Azt ni!... - mutatott a tele hold jóságos arcára. - Azt ni!... Vagyis az elérhetlent...

Veronka elkomolyodott:

- Hát azt hiszed te, hogy én közelebb vagyok ahhoz, akit szeretek? Oh dehogy is!... Pedig...

- Pedig?... - visszhangozta Ella.

- Pedig tudom, hogy ő is nagyon szeret! - vallotta Veron barátnője keblére rejtve arcát. De Ella türelmetlenül ugrott fel helyéről és minden átmenet nélkül csaknem durván kérdezte:

- Hát akkor, ha olyan nagyon szeretitek egymást, miért nem mégy hozzá?

- Hát tudod az úgy van, - magyarázta Veron el-elfúló hangon, - hogy szegény jó mamám második férjét, Ilobay Menyhértet jelölte ki teljhatalmú gyámomnak... ő pedig soha sem fog beleegyezni, hogy férjhez menjek.

- Soha?

- Soha. Nagykorúságomig meg épen nem... Pedig az is hol van még! Négy esztendő múlva. De... azután se hiszem...

- De miért?

Veronka most már annyira halkán beszélt, hogy Ella alig bírta szavait kivenni:

- Mert... Istenem, hogy ilyesmit el kelljen mondani, - de te jó vagy, - nem fogod szavaimat rágalomnak gondolni, - bár csak az lenne!

- Nos tehát: Mostohaapám a vagyonomat kezeli...

- Értem - bólintott reá Ella a leány kezait megszorítva. - Értem. Ő tehát nem akar tőled megválni, mert ugyanakkor búcsút kellene mondania pénzednek is. Nemde?

Veronka csak némán, szégyenkezve bólintott rá igent.

- És mennyi az a te vagyondod? - kérdezte Ella tárgyilagos hidegséggel.

- Gondolom, negyvenezer forint.

- Épen félannyi, mint amennyi nekem van, - jegyezte meg Ella csak úgy mellékesen.

- Te olyan gazdag vagy?! - csodálkozott Veron.

- Nincsen nekem abból semmi hasznom, - felelt Ella keserűen. Hanem aztán türelmetlenül összerázkódott. - Fázom, gyere menjünk vissza a terembe. Azóta már biztosan tűvé tettek érettségünk minden zeg-zúgot... - És valóban valóságos szenzációt keltett visszatérésük.

- Hol járnak, az Istenért! - lázadozott Percz, majd Veronkához lépve, „Szabad egy fordulót kérem” - és már legott röpítette is a szép leányt, egy szenvedélyes öleléssel szorítva őt magához.

Ella elhalványodva nézett utánuk:

- Ugy, - épen úgy vitt engem, - akkor, azon a szerencsétlen Atléta-bálon! - gondolta és nagyon keservesen esett ez a visszaemlékezés, de nem sokára egy:

- Vajjon tudunk-e még bosztont táncolni együtt?... kérdéssel Perecz Alfréd messze riasztotta töprengéseit.

Ella mintegy varázslatra szedte össze magát: - Talán, - felelte vidám mosolygással s hagyta magát vinni. De alig indult el kitűnő táncosával, legott egy különös, fájó érzés járta át egész valóját. Istenem! Milyen más is volt ez a tánc, milyen egészen más, mint az a hajdani! S míg ők ketten hullámos szép mozdulattal látszólag teljesen összeolvadtak a keringő mámorító rytmusával. - Sajó Ella, az Alfréd önkénytelen magatartásából, - egyszerre minden emberi szónál jobban megértette, hogy milyen végtelen közömbös ő ma már annak az embernek, aki néhány év előtt még életét adta volna egy mosolyáért.

- Kissé elszédültem... üljünk le kérem, - sugta lüktető homlokát legyezőjével símogatva. És Perecz sietve tett eleget kívánságának. Hanem mikor ott ültek a cigányoktól legtávolabbi kis zugolyban, mégis a régi bizalmas hangon kezdett vele beszélni, ámde - Veronkáról!...

Talán maga se akarta így, de a szeretett lény neve önkénytelenül kisiklott a száján.

- És ugye megbocsájt érte?... - könyörgött, - de lássa, maga ösmer engem! hiszen a szívemet mindig magának tártam fel. Nemde?... Emlékszik?... Higyje el Elluci - mert úgy-e megengedi, hogy ezután is így szólítsam? - nincs több olyan jó barátja, amilyen én vagyok, - s én is érzem, hogy maga megért engem... ezért úgy-e elmondhatom nyíltan minden titkunkat?!...

- Oh, csak mondja. Szeretem hallani. - Felel Ella, és talán - igazat is mondott, Perecz természetesen élt az engedéllyel, és beszélt neki soká, soká. Veronkáról, álmaikról, melyek megvalósítását fájdalom! az Ilobay pénzsóvárgása sohase fogja megengedni. Ella most már kevésbé figyelt reá. Nem mintha únta volna, de mert gondolatai önként messze kalandoztak tőle. Messze. Nagyon messze. A legtávolibb határon, ahová emberi gondolat elhatolhat: a saját szíve legmélyére. És ott, oh csoda! nagy ámulatára, nyomát se lelte a Perecz Alfréd iránti nagy szerelemnek. Hová lett? Mikor tűnt el? Most, vagy évekkel ezelőtt? nem tudta volna megmondani, hiszen a tulajdonképeni szerelmet lassacskán úgy beszoktuk vonni, rakni mindenféle mellékérzelmekkel, önámítással, hiúsággal, kedves és fájó emlékekkel, hogy sokszor csak évek multával ébredünk öntudatára annak, hogy az élő érzelem már rég nincsen sehol és amit mi szívünk féltett kincsének hittünk, tulajdonképen amannak csak a burka volt. Egy üres váz, és semmi más. Olyanforma tákolmány, mint amilyen a tegzér az ő törékeny lárváját felöltözteti.

Sajó Ella hangosan felkacagott. De mikor a Perecz neheztelő arckifejezését meglátta, sietett hibáját jóvá tenni, de hiába magyarázta hogy egy „hivatlan gondolat oda tolakodott a többiek közé” - Perecz mégis felállt és rendezői kötelességeit emlegetve eltávozott.

- Ha egy ilyen vén táncost ki nem kosarazna... - rebegte Ilobay. És a báli közönség nagy ámulatára Sajó Ellával az özvegy is beállt a négyest táncolók soraiba.

Ellucinak egyszerre bolondos jó kedve támadt. Azt találta, hogy ő máma csodálatosan jól mulat. Mulattatta a második négyesre felállt párok szemjátéka, suttogása, mulattatta Ilobaynak hódítási nagy igyekezete - de főként, és első sorban saját magán mulatott. Tehát, ez az az ember, - elmélkedett, Ilobayt véve szemügyre, - aki az én térfoglalásomnak leghatalmasabb eszköze lehetne. Persze csak úgy, ha a mama tanácsait megfogadva „nagyon ügyeskedném”. Mert ha egyszer Alfréd be fogja látni, hogy sohase lehet a Veronkáié, - akkor... Talán újra remélhetek!... Milyen boldogságot ígérő kilátás nemde? és az Elluci szájszélei gúnyosan összerándultak, majd Veronkát figyelte meg, aki félénken tekintgetett mostoha apjára. -

Szegény kis leány! - gondolta. - Ez a csúnya vén ember most is milyen dühös pillantásokat küldözget feléje. Látszik, hogy legszívesebben hazatoloncolná a bálból.

Milyen kiállhatatlan lehet ez a kedves mézesmázos szavú bácsi otthon, családjá körében! - gondolta. - Ejh! be nagy gyönyörűségem telnék a megtréfálásában... És miért ne? - ötlött az eszébe, és legott elkomolyodott. Igen. Miért ne? Azért hogy ma már nem szeretjük egymást Alfrédal, miért ne segíteném elő a boldogságát - kárpótlásul azért a boldogságért, amelyet megtagadtam tőle és magamtól is - tette hozzá, de sietett ezt a gondolatot száműzni lelkéből. Most másra volt gondja. Ezerféle terv cikázott formás kis fejében, végre megállapodhatott valamelyikben, mert egész nyugodtan, bájos és sokat mondó mosollyal fordult Ilobayhoz, akivel az imént a buffetbe vonult volt egy kis hűsítőre.

- Milyen jól mulatnak. Úgy-e? - s alig észrevehető szemhunyorítással mutatott Veronkára, aki éppen egy rózsaszirmot bűvészkedett át a Percz tenyerébe.

- Egy kissé túlságos az a mulatozás, - felelt Ilobay keskeny szájszéleit még keskenyebbre szorítva ritka fogaival.

- Ugyan miért? Hiszen úgy hallom félig-meddig jegyesek. Vagy talán nem? - kérdezte Ella ártatlan arccal. Ilobay dühösen csapta hátra a fejét:

- Nevetséges!... Veronka még gyermek!

- Már pedig lássa, - én az ön helyében, nagyon is pártfogolnám mostoha leányom férjhezmenetelét, nagyon is! - ismételte Elluci igen erős hangsúllyal a két utolsó szón.

- Miért? - Kérdezte Ilobay bizalmatlanul.

- Óh nagyon egyszerű!... - mosolygott Ella. - De előbb egy kérdést: Nem akar ön újra megházasodni?

- Azt magam sem tudom, - felelt az özvegy melegebben, s ég tudja honnan vette hozzá a bátorságot, de ugyanekkor megszorította az Elluci kezét.

- Na lássa!... - hagyta rá Ella, - és mintha egy pillanatra a frakk „tükrös” ujjához egy puha kis női kéz símult volna. - Na lássa! Akkor pedig higgye el, hogy Veronka csak akadály lesz a háznál. Én legalább, - jelentette ki kiegyenesedve, és az irtózáttól még össze is borzongott, - én legalább soha se mennék olyan emberhez, akinek felnőtt leánya van! Nem én soha!... De nem is tudom minek mondom ezt önnek... - vetette közbe szégyenkezve. - Szerencsére ön nem érthet félre, tekintve, hogy önnek van otthon egy mostoha leánya, - és lesz is, - még sok-sok éven keresztül. Nemde?

- Fájdalom, ez valószínű, mert látja kérem, ki bizonyítja be nekem, hogy Percz nem csupán a Veronka pénzére vágyik? - védekezett Ilobay. - Nekem mint gyámjának szent kötelességem az ő boldogságára őrködni...

Óh a vén kígyó! - gondolta Ella tiszteletlenül, hangosan pedig felnevetett.

- Ugyan kérem! A mai partie-vadászok nem elégszenek meg az olyan vagyonokkal, mint a Veronkáié, de még olyannal sem, mint az enyém. Bizonyosság reá, hogy még ma is pártában vagyok. - Ella azt csak úgy ni, - könnyedén ejtette ki, de ezalatt nagy lelki gyönyörűséggel figyelt az Ilobay arcára, amely önkénytelen úgy rángatózott most, mintha izzó dróttal pedzegetnék.

- Mondja csak Ella nagysád, - hebegte Ilobay, mert nagy izgalmaiban egy egész „snitt” fagyaltot talált lenyelni. - Mondja csak, - igazán nem menne olyan özvegy emberhez, akinek leánya van?

De Ella ezt a kérdést még csak feleletre se méltatta. Egyszerűen felállt, kiegyenesedett, és átgondolt lassúsággal intett nem-et a fejével.

Ilobay szintén felugrott, de akkor meg az történt vele, hogy a másik fél adag fagylalt romlott fogához csúszott, és ez hirtelen visszaülésre kényszerítette. Mire pedig a levegőt szipogtatva az Ella keresésére indulhatott, megtudta, hogy Sajókék már rég elmentek a bálból.

Veronka is csak másnap jutott Ellucihoz, de ekkor egy olyan csókzáport hullatott arcára, vállára, mintha legalább is egy év óta nem látta volna.

- Nos, mi történt? - kérdezgette Ella, mikor szóhoz juthatott.

- Az, hogy ma reggel egész váratlanul kijelentette papa, hogy Alfréddal jegyet válthatok.

- Ne tagadja. Ez a maga műve, - tódította Percz is, hálásan szorongatva az Ella, valamicskét mégis csak meg-megremegő kezét.

- És, - fordult Ella Veronkához, a fiatal ember kérdését válasz nélkül hagyva, és - mondd csak? apád nem is tett semmiféle kikötést?

Veron nagyot sóhajtva bólogatott.

- De igen. Azt, hogy esküvőnk csakis azon a napon lehet, amelyen az övé... És ez nagy baj, tekintve, hogy én neki nem tudok csak így ni, - rögtön egy menyasszonyt keríteni...

- Dehogyan, - nevetett Ella vállatvonva. De erre Percz is, Veron is rémülten jajdultak fel. Az Istenért! Nem, nem, te. - Nem maga Elluci! Ezt az áldozatot még a saját boldogságunkért sem engedhetjük meg. Ugy-e Alfréd? - jelentette ki Veron nagyon határozottan.

- Nem. Semmi esetre sem! - bizonykodott Percz. - Higyje el, - tette hozzá atyáskodva - maga nem tudja, hogy mit cselekszik.

Mire Ella egy jóságos, de azért nagyon sunyi kis szemhunyorítással felelt: Dehogyan nem!...

IV. ELLUCI ESKÜVŐJE.

Sajóné ő excellenciája elemében volt! Végre-valahára ismét társadalmi központnak érezhette magát. Mindenesetre a kátyújhelyi tereferék főérdekességét ő képezte. Vagyis inkább Elluci. De hol az a mama, aki ne azonosítaná magát, leányával? Kivált ha az a leány egyszerre csak előveszi a „jobbik eszt” - és arra határozza magát, hogy férjhez megy. Elluci pedig még azzal tetézte bölcsességét, hogy nem holmi ugrifüles bálrendezővel jegyezte el magát, hanem egy komoly „meglett” úri emberrel: Ilobay Menyhérttel.

- Úgye mondtam? - diadalmaskodott Tasnádyné. - Úgye mondtam, hogy ez lesz a vége. Első perctől kezdve láttam, hogy milyen egymáshoz illő pár lesz belőlük. És, - majd meglátod angyalom, - emlékezz vissza a szavamra! hogy az Ellád boldogsága mennyivel tartósabb lesz az ő meggondolt takarékos férjével, mint a Perémy Veronkáié azzal a csélcsap Perczcel!...

- Magam is úgy hiszem, - különben ha tudni akarod - bizalmaskodott Tekla ő exciája barátnője füléhez hajolva, - most már bevallhatom neked, hogy Percz tulajdonképpen az én Ellucimba volt örült szerelmes és csak azóta foglalkozik a kis Veronkával, amióta az én Ellám kiadta neki az utat.

- Hm?!... - kételkedett Tasnádyné, de Sajóné nem tartotta érdemesnek a további magyarázgatást, annyira gögössé tette a saját nagy eszének öntudata. Mert csak szép dolog az, amikor valakinek sikerül egy olyan csinos kis füllentést összeragasztgatni: megannyi igaz alkat-

részekből?! De különben se ért volna reá a társalgást folytatni, mert kopogás hallatszott és a kályújhelyi örökké fésületlen fodrászné nagy hajlongások között jelentette, hogy Perémy Veron ő nagyságának már a mennyasszonyi fátyolt is a fejére tűzte, most tehát Ella ő nagyságán volna a sor.

- Igen, igen; jöjjön! - kiáltott át a másik szobából Ella és rögtön ki is nyílt az ajtó, hogy utat engedjen a boldog menyasszonynak, aki egy habos csipke alsószoknyában, lábán fehér atlasz cipőcskékkel tánclépésben lejtett a szobába.

- Be jó kedved van! - jegyezte meg anyja feddőleg, mert illetlennek találta, hogy egy menyasszony ne kisírt szemekkel, hanem pajzán mosollyal „ugrándozzék” - „ország-világ láttára”... De Ella csak nevetve vont vállat.

- Hogyne lenne jó kedvem, amikor ma van az a nagy nap, amelyre hat hét óta annyian vágyva vágyunk! Vagy talán nem?... Ugyan mamám, valld be, hogy te is alig várod?

- Természetesen! Menyhért olyan derék, jó ember!... - védekezett Sajóné, mert be nem vallotta volna egy házért, hogy szabadulni vágyott egyetlen leányától. - És talán nem is erre vágyott, hiszen szívesen vette volna, ha például mint özvegy, vagy akár elvált asszony, két hét múlva visszaköltözik hozzá, - csak nem mint leány maradjon nála! - Irgalmas Isten, csak ezt nem!

- Most tehát boldogok lehetünk mindannyian! - sóhajtott, egy hálafohászt küldve ég felé. Csak akkor ijedt meg egy kicsit, amikor Ella fátyolosan, keztyűsen, indulásra készen oda sűgött hozzá:

- Tulajdonképen mama, neked kellene Ilobayval megesküdni.

- Megőrültél? - kiáltott Sajóné.

- Miért ne? - okvetetlenkedett Ella, - Menyhért 52 éves, - te pedig?...

- Negyvenhét... - sűgta Tekla ő exciája, zsörtölő hangon, de szívében új gondolatokkal.

Tulajdonképen miért is ne menne ő férjhez, - persze nem Ilobayhoz, - mert az egy óra múlva a leánya férje lesz, de egy másik olyan korú és állású férfiúhoz. De miért is ne?

Aztán megindult a kettős nászmenet és mindenkinek szeme, lelke a két szép menyasszonyon csűggött.

Perémy Veronka haladt elöl két kis unokafivérétől vezetve; utána két rózsaszín ruhás nyoszolyó leány között Perecz Alfréd karmazsin mentés díszmagyarban.

- Be gyönyörű pár! - sűtötták, amint az oltár előtt egymás mellé álltak.

A Sajóék nászmenete kissé hátrább maradt. Meg kellett várni a vőlegényt, aki hangos szóval szidta az egyházfit, amiért nyitva hagyta a templomajtót, - pedig tudhatná, hogy ő, - Ilobay Menyhért - rögtön fejjöröcsöt kap a „cűg”-tól... Ilobay Menyhért egyáltalán igen izgatott vőlegénynek bizonyult. A számára kikészített bársonyszéket lopvást végigtörölte zsebkendőjével, nehogy egy esetleges porszem megártson új frakkjának, - Ellához pedig fölényes hangon odaszűlt: „Emelje az uszályát, tönkre megy a ruhája, - ezek a gazemberek ki se seperték a templomot”. - Hanem mindez csak bevezető kifogás volt nála, mert nyugtalanságának igazi oka az volt, hogy műg az Ella határozott fellépése folytán Veronkának már ma reggel átadta a vagyonáról szűlő okmányokat, s eltűpte a gyámsági megbízást, - addig menyasszonya hozományáról nem bírt egy hivatalos írást kicsikarni.

- Hiszen úgyis mindent átadok eskűvűnk után! - turbékolta volt Ella legbájosabb mosolyával, valahányszor csak ezt a kérdűst pedzegette, - s mivel minden házasságnál muszáj elhitetni, hogy tisztán érzelmi okokból kötűtik, szegűny Ilobay Menyhértnek nem volt bátorsága

erélyesen fellépni - az esküvő előtt. De erős elhatározással készült arra, hogy a szertartás után családfői jogaiba lép és az asszony vagyonát egyszerűen - elkobozza.

- Nehezen fog menni, - vallotta be magának, - mert több esze van Ellának, mint kellene, - de végre is, - a nyugodalmát biztosítom, ha a pénzkezeléssel egyedül én vesződöm.

- Álljon fel, - súgta Ella, - mert rögtön mi következünk. - És Ilobay nem valami szeretetteljesen nézett az oltár felé, melynél Veronka éppen esküre emelte kezét.

- Valóságos fosztogatás az ilyen! - lázongott Menyhért úr titokban, mert elképzelte, hogy az Ella megmagyarázhatatlan ellenszenve nélkül, - mellyel Veronka iránt viseltetett, - ő ezután két vagyont kezelhetne, - míg így?...

- Kedves jó apa, engedje meg, hogy férjemet (erős hangsúllyal) kegyeibe ajánljam, - rebegette a fülébe valaki és Ilobay akkor ébredt öntudatára annak, hogy Perémy Veronka nem az ő gyámleánya többé, de most már elvitázhatatlanul a Perecz Alfréd hitestársa.

- Édes vőm! most magukon a sor, - édeskedett Sajóné, miután a fiatal párt minden jelenlévő megcsókolta és meggratulálta.

- Hála Istennek! - felelt Ilobay teljes őszinteséggel és kezét nyújtotta Ellucinak.

- Igen! hála Istennek. - Visszhangozta Elluci is, éppen olyan őszintén, de csodálatosan elhalaványult szájszélekkel. De aztán összeszedte magát és határozott léptekkel közeledett az oltárhoz. És megkezdődött a szertartás. A vőlegény nagy tekintélye iránti tiszteletből sokkal nagyobb pompával mint a Pereczék esketése. Előbb a dalárda zendített reá valami Hyment dicsőítő énekre, aztán az orgona bűgött egy szívet-lelket átjáró fohászt, végre előbbre lépett a plébános úr és egy megható beszédben elmagyarázta a boldog házasság fogalmát. Szerinte senki sem remélhette annak elérését jogosabban, mint előtte álló „kedves hívei” - akiknél a szeretet tiszta forrását semmiféle rút anyagi érdek sem vonta be hinárvával. - Aztán az esketéshez kezdett.

Ilobay az egész templomot betöltő bűgösszerű hangon felelt a feltett kérdésekre.

És most Ella következett.

- A lelkem! vajjon hangosan fogja-e az igent elmondani? - tünődött Sajóné meghatottan törülgetve szapora könnyeit.

De egyszerre még a forrásuk is kiapadt a nagy ijedtségtől; mert ime, a pap ama kérdésére, hogy „Sajó Gabriella! Szereted-e a melletted álló férfiút?” Sajó Gabriella - óh rémület! óh borzadály! - messze hallhatólag, kihívó daccal azt felelte, hogy:

- Nem szeretem!

Hogy erre a kijelentésre minő zavarodás támadt a díszes násznépben, úgyszinte a kíváncsiak padsoraiban, azt csak az tudja elképzelni, aki látott már valaha forgószelet, mely a nagyvásár pántlikával, babos kendőkkel tele akgatott sátrait dönti, röpíti, kavargatja össze-vissza és szerteszt a porban és a levegőben.

Szegény Sajóné ő excellenciája is éppen úgy érezte, mintha az a forgószelet az agyveleje sejtjeit tépegetné darabokra, ezért rémülten kapkodott az így szétszórt gondolatfoszlányokhoz, de kábult fejében csak egy maradt éppen és ez kifejezésre is talált görcsös sírása közben.

- Ilyen skandalum! Ilyen skandalum! - ismételte, míg vállal, könnyökkel védekezett az Ella magyarázgatása, ölelgetése ellen.

Hát Ilobay Menyhért? Ő szegény, krétafehéren, mozdulatlanul állott helyén, és mereven nézett az oltár lépcsőjén levő kis aranycsengetyűre. Pedig valószínűleg nem is azt nézte, nem

is azt látta, - hanem inkább azt a nyolcezer darab aranyat, amely zaklatott képzeletében ott gurult, ott forgott örült táncolással gúnyosan csörögve, mintha megannyi őszi szellőtől letépett falevél lenne, - az a nyolcezer darab arany, amit Sajó Ella, - ez „az emberi szív legszentebb érzelmeivel játszó szörnyeteg!” - egy kis *nem* szócskával ütött el a kezétől!...

Elluci végre is megsajnálta a szerencsétlent, ezért lábujjhegyen hozzá lopózkodott és biztatón, tanácsadón súgta a fülébe:

- Soh'se búsuljon! - Ennek így kellett lenni, - de nézze szegény mamát, mennyire oda van, - menjen kérem és vigasztalja meg! - aztán még halkabban: Tudja, a mamának is van egy kis pénzecskéje, nem sok, de jobb a semminél!

S mielőtt Ilobay felelhetett volna, - már ismét elillant mellőle és ott suttogott a templom másik végén Perczcel és Veronkával, akik mit sem törődve a körülállók sértő megjegyzéseivel, Elluci felé lövelt felháborodott pillantásokkal, alig győzték helyeslésüket és kényeztetésüket öleléssel és kézcsókok özönével bizonyítani.

EULÁLIA.

Hajdan azt szerette, ha Lillának szólítják. Lillának, két l-lel, mert az így regényesebb, ő pedig tízéves kora óta minden könyvet csak azért olvasott, hogy magát fölfedezze benne. De mind hiába... mert a sors, szemenszedett kegyetlenséggel, olyan viszonyok közé helyezte, amelyből egy csepp, de egy csepp regényességet sem lehetett volna kipréselni.

Szülei, becsületes, józangondolkodású átlagemberek, épen úgy bántak el vele, mint többi hat testvérével, vagyis - miként a kertész a zsenge palántát át meg átülteti, - azonképen Lillát is előbb a dajka, aztán a pesztra, aztán a francia bonne, végül a német gouvernante, gondjaira bízta. Ezek pedig, ősidőktől megcsontosodott tradíciók értelmében ápolták és fejlesztették a kicsikét. S mert tizenhatéves korára elég jól zongorázott, kitűnően táncolt és Schiller Haramiáira homályosan emlékezett, nevelését ünnepélyesen befejezettnek nyilvánították.

Hogy az előírt tragédiák mellett még egyebet is olvas, és hogy a házi varrónő öt tiszteli megbizalmával, amikor Bálvány Tihamér lírai költő iránti reménytelen szerelmét elzokogja, ezt senki sem tudta, de senki nem is kérdezte a szülői háznál. Azt meg már épen nem, hogy lassan-lassan eltulajdonította azokat a lángoló érzelmeket a gyámoltalan kis Maritól, s most már ő írt szerelmes verseket a soha nem látott költőhöz. Mert olyan szépnek érezte a lelkét így, telve meg nem értett, el nem árult sóvárgással!...

Midőn első báljára ment, e titkos nagy szerelem uralta egész valóját, annyira, hogy végre, pár rokonszenvesebb táncosával beszélni merésztelt Róla. S mentől többet beszélt, annál jobban elhitette önmagával, hogy szerelme őt a regényhősnők rózsaszín felhőkön trónoló csoportjához emelte.

Két évi farsangolás után aztán hozzáment a legelső kérőhöz, egy igen jóra való, gazdag bántási földbirtokoshoz. Sápadtan, de elszánt léptekkel indult az oltárhoz. Nem volt hosszú az út a szülei háztól az Egyetem-templomig, de épen elég, hogy Lilla a husvéti báránnyal Iphigeniáig minden fehér áldozattal összehasonlítsa magát, s kell-e mondanom, hogy ez összehasonlítások a husvéti báránnyok és Iphigeniák őszinte lekicsinylésével végződtek?

Pedig senki sem kényszerítette a házasságba. Csak a Végzet: ez a cinikus asszonyosság, aki néha-néha azt sugalmazza a Bálvány Tihamérokba szerelmes leányoknak, hogy nem csupán créton-szobákból, de nehéz selyemmel kárpitozott boudoirból is lehet az utolérhetetlen, az örök ideál után sóhajtozni.

Lillánál ez a tanács nem talált süket fülekre, s ezért egy májusi reggelen Kloparch Lázárné lett belőle. Mi több, bár nem szerelemből lett a nevezett jó úrnak felesége, mégis, - mint ahogy ez már lenni szokott, - egy cseppet sem szerette férjét kevésbé mint Anna vagy Panna, Elma vagy Jerna a magáét. Megvoltak békességben, barátságban. Dúskáltak a jó módban, s igen örültek, amikor az első év végén a kis Tilda beköszöntött hozzájuk.

Különben Lillával nem is volt nehéz az élet, mert apró örömeket (minők egy szüreti multság, vagy új ruha, tennisz-verseny vagy rákászat) senki sem tudott olyan őszinte gyermeki kedéllyel élvezni, mint ő. Persze ezt be nem vallotta volna egy világért, s ezért a legpezzsimistább kijelentésekkel kételkedett a jelenbe és jövőbe. Csakis a multról, „a régi jó időkről” emlékezett meg könyező szemekkel.

Házassága harmadik évében végre összetalálkozott Bálvány Tihamérral és - rögtön úgy semmivé vált szíve nagy szerelme, mint ahogy semmivé válik az Auer-égő harisnyája, ha gyöngédtelenül érintik. Mert, természetesen, Bálvány Tihamér egészen más volt a valóság-

ban, mint a szép asszony képzeletében. Kicsi volt és vézna, s ha beszélt, apró kis buborékok pattogtak szájáról a védtelen hallgató kezére, ruhájára, arcára...

Kloparichné három napig szublimáttal vegyített eau de cologne-fürdőkhöz üldögélt, s ott sírt el csalódásának keserves könnyeit.

Szerencséjére éppen ez idő tájt találkozott Korytnicán Nyepotánszky Wladimir herceggel, egy muszka nagyherceg száműzött hadsegédével, s az első perctől fogva szerette. Tagadhatatlan, hogy nagyon szerette. Nyepotánszky ismeretlen világtájáról jött, nagy nevet viselt, s ami fő: tragikus sorsa volt, mi természetesebb tehát, mint hogy a fürdőn unatkozó fiatal asszony csakis jambusokba szedett mondatokban tudott róla álmodozni. De titkát senki sem tudta meg soha. Nyepotánszky legkevésbé. (Pedig de örült volna, ha rájön!) Lilla küzdött és győzött. Kloparich Lázár továbbra is nyugodtan alhatott.

Mily diadala az erénynek!

Lilla nem is állta meg, hogy remegő ajakkal egy csókot ne leheljen arra a kis kezitükörre, amelyből könnyel ázott szemei oly búsan, oly megadástelin, oly mártírszerűen mosolyogtak vissza.

Igen. Sorsa az volt, hogy: soha át nem élt regényeknek a hősnője maradjon.

- Csupa fehér lap! - suttogta sokszor, amikor szívének minden idegszála titkos tintával írt, táncoló betűkre vágyott. - Csupa fehér lap! - zokogta ilyenkor őszinte bánattal, gőgös tetszelgéssel.

De egyszer csak, kegyetlen meglepetéssel nagy szerencsétlenség szakadt fehér vállaira.

Kloparich Lázár meghalt. Igen, meg. Csak úgy máról holnapra. Este még tizenhét cikk sárgadinnyét fogyasztott el a legjobb étvággal, - reggelre pedig már félrebeszélt. A sebtiben előhívott orvos mindenféle betegséget emlegetett, de bármi volt is a baja, tény az, hogy két nap alatt sírba vitte. Lillának majd megszakadt a szíve bánatában.

Ezután ő maga is több időt töltött a kriptában, mint szobáiban. Ekkor kérte fel hozzátartozóit arra, hogy többé ne Lillának, de Euláliának szólítsák, „mert már maga ez a név is úgy hangzik, mint az eolhárfa panaszos sóhajtása”, magyarázta búsan bólogatva. És egyszer nagy eszméje támadt: beállította zongoráját a krypta feletti kápolnába, éppen-éppen a megboldogult feje fölé. Úgy szerette a zenét a drágám! magyarázta a csodálkozó rokonoknak és azontúl órákig játszott ott magyar kesergőket, német gyászdalokat.

Öltözkén, a gyászkreppék viselését illetőleg, valóságos liturgikus törvényeket rendelt el magának, amelytől el nem tért volna semmi adományért. S valahogy, e változhatatlan bánat, amely minden tetteben, szavában nyilvánult, egy különös (tiszteletből, gáncsból összevegyült) kiváltságolt helyzetet biztosított neki ösmerősei körében. S ez akkor érte el tetőpontját, amikor kitudódott, hogy Kloparich Lázár vagyonának nagy részét elbörzézte volt, családját a nagy gazdagság helyett, csak éppen hogy na, jólétben hagyva.

És ki tudja?! Lehet, hogy az Eulália lelke akként volt megteremtve, hogy ez újabb szomorúkodási ürügyet még hálával is vette a megboldogulttól.

És teltek az évek. A kis Tilda eladóvá serdült.

Anyja talán ezt még soká nem vette volna észre, ha a legutóbbi regatta-verseny óta báró Halkersdorf Niki nagyon sűrűn nem kezd a házhoz járni. A kicsike aztán sietett egy lélekzetben tudtára adni, hogy igenis, „szeretjük egymást, de...”

A „de” egy fukar, köszívű apa, aki még elég fiatal arra, hogy maga akarja élvezni vagyonát, s egy sovány évjáradéknál sem hajlandó egyebet adni fiának, ha az megházasodik.

Eulália megdöbbenve hallgatta e vallomásokat.

- Hány éves az öreg? - kérdezte egy önkénytelen oldalpillantással a tükör felé.

- Ötven. De Niki azt mondja, negyvenötnek sem látszik...

- Nem úgy, mint szegény jó anyád! - sóhajt Eulália némi várakozással hangjában.

- Oh, hogy beszélhetsz ilyet! - kiáltott Tilda meggyőződéssel, - hisz' negyvenet se mutatsz...

De erre a gyászoló özvegy szigorúan kiegyenesedett.

- Még csak az kellene! - kiáltott megbotránkozással, - hiszen csak harmincnyolc voltam a tavasszal...

Tilda sietett más térre terelni a beszélgetést, de anyja csak szórakozottan hallgatta, mert ezer terv tolongott feketére festett fürtei alatt. Mert festette. Nem mintha öszült volna, de mert a gyászához illőbbnek tartotta a feketére festett fűtőket mint szőkeségét.

A posta megjött - jelentette a komornyik. Tilda mohón kapott egy bárói címerrel lezárt levél után; de alig olvasott pár sort, máris kezeit tördelve zokogni kezdett.

Euláliát nagyon meglepte ez a viselkedés. Hogyan? Másnak is lehet bánata, nemcsak öneki?

- Mi az? - kérde leányától némi lenézéssel, de az szóval nyújtotta át a levelet, maga pedig tágra nyílt szemekkel nézett a semmibe.

- Mi lesz velünk? Mi lesz velünk? - szípogetta egyre-másra, s nagy könnycseppek gördültek arcán végig.

Eulália most már úgy érezte, hogy gyermeke fájdalmát tízszeresre érzé, s ez fölkelte összes anyai ösztöneit.

- Meg kell akadályozni, - jelenté ki tehát, a levelet visszaadva.

- Meg. De hogyan? Az öreg báró teljesen szabadon rendelkezik vagyonával, maga szerezte klondyki részvényekkel, - magyarázta Tilda mintha betanult leckét ismételve. - Ha tehát megházasodik... Mi is történik, ha megházasodik...

- Gondolom, hajthatatlan marad Nikivel szemben, ha pedig családja lesz, és valószínű, hogy lesz, akkor majd egy féltucat mostohatestvérrel kell hogy Nikid osztozkodjék! Úgy van?

- Azt hiszem. De mit tegyünk?

- Még nem tudom, de majd csak kitalálunk valamit. A fő, hogy ide kapjuk... - Eulália agyában úgy kezdtek a gondolatok ide-oda cikázni, mint esztovátén a hajócska... - Mit mondtál, - szólalt meg újra, kissé idegesen remegő ajakkal. - Mit mondtál? Nagyon gazdag?...

- Nagyon. Niki azt mondja, legalább két milliója van.

- Szörnyűség! - kiáltott fel Eulália, de ez a kifakadás nem annyira a vagyont, mint azt a kócos kis francia nőt illette, aki a levél szerint az öreg bárót hálójával kerülgeti...

S a terv sikerült. Halkersdorf Ottokár báró két héten belül Velkinácra érkezett. (Valami megvételtre kínált nagy aranybányák hevertek ott paragon s azok megtekintésére csalogatta őt oda élelmes fiacskája.)

Egy meleg júniusi reggel jelent meg. (Véletlenül éppen a Kloparch Lázár halálának tizedik évfordulóján.) A kápolna oldalán csilingelt a misére hívó kis harang, s a falu népe sorfalat képezve várta Eulália érkezését. De ő ma késett. Soha sem történt még ilyen! A pap aggódva kérdezgette a sekrestyést, hogy „mi lesz már?...” de az sem tudott reá választ adni. Végre megindult a menet az udvarból. Elöl, miként minden évben, a főcselédek ballagtak, talpig

feketében. Aztán Tilda következett, fehér ruhában. Nehezen kapta ugyan meg erre az engedélyt, de a Niki báró egyenes kérését mégse lehetett volna megtagadni. Annál mélyebb gyászt öltött a hívséges özvegy. S mégis, amint a báméskodó népség között az idősebb Halkersdorf karján elhaladt, csodálkozó morgás, meglepett kis vihogások hallatszottak. Eulália ideges kézzel vonta sűrűbbre a hosszú krép fátyolt homlokára. Mind hiába! Egy incselkedő kis aranyszőke fürt mégis csak kikandikált onnan. Szerencsére Eulália ezt észre sem vette. De annál inkább a báró. Igen, az örökké szerelmes báró, akinek két nappal ezelőtt rettenetes jelenete volt a kis kócos francia nővel, egy táviratkihordó miatt... Ilyet még nem is álmodik az ember!... Egy táviratkihordó?! Hihetetlen!... Azóta szabadnak hitte a szívét, s mivel ezt az érzelmet már szokatlanságánál fogva is aggasztónak találta, s mivel végtelenül elárvultnak érezte magát, - nagyon jól esett neki a velkináci meleg fogadtatás. Mi több, amióta ezt a „még mindig szép özvegyasszonyt” meglátta, különös gondolatok, kérdések, alkudozások, nyüzsgöttek a fejében.

Eulália pedig csodás telepátiával hagyta a szerencsét közelegni. Nyugodt és előkelő maradt, mint az uráért kesergő Penelope, de azért mosolygott és csicszergett, mert uram bocsáss! tudta, hogy istentől áldott, kedves hangja van. Néha talán még álmadozó szemeit is a bárón feledte, s az is megesett, hogy a kezében túllazán tartott gyászkoszorút néhány percig közönyösen hagyta az út porában uszálya mellett vonszolódní, de mindez csak addig tartott, amíg a kápolnáig értek. Amint azonban megszokott helyén, a Józsefoltár előtt térdelt, szívének minden dobbanása, lelkének minden fohásza kizárólag a feledhetetlen megboldogultat illette.

„Te tudod, - magyarázta neki könnyekkel áztatva imakönyvét, - te tudod, hogy Tildánk, gyermekünk, boldogsága van a kockán! Hogyha az öreg báró új családot alapít, akkor leányod örök időkre pártában marad, hisz ösmered! Anyjától örökölte a hűséget!... Ezért, óh Lázár, hallgass meg, kérlek, s ha hatalmadban van (amit hiszek, hiszen te jó és szent voltál egész életedben), mondom, ha hatalmadban van, kérlek, esdeklek, könyörgök, sugalmazd Ottokárt, hogy vegyen el engem!... Lásd, folyamodhatnám védszentemhez is, de nem teszem, mert az mégse tudja úgy, mint te, hogyan is tudhatná?... hiszen azt csak te, te tudhatod, Lázár... Óh, Lázár, mondd! ott a túlvilágon emlékszel-e még a te fehérlelkű, hófehér Lilládra?... Ha emlékszel, s miért ne emlékeznél, akkor... akkor légy szószólóm, édes, nála, a bárónál... Lázár, óh drága Lázárom, ne légy féltékeny, de tedd meg, amire kérlek... Mondd: megteszed?... Igen?... Ha igen, úgy adj egy jelt, kérlek, s én örökre áldani fogom porodat...”

- Requiescat in pace!... - zengte a pap, de a válasz egy pillanatra megkésétt, mert mindenki a kápolna jobboldali része felé nézett, ahol a porlepte zongorában, hosszúra nyújtott siránkozással, egy húr megpattanása hallatszott.

- Mi ez? - suttogta báró Halkersdorf Ottokár összeborzongva.

- Köszönöm, oh Lázár!... - sóhajta az özvegy átszellemült örömmel, s karját a báró karjába fűzve, kiindult a templomból.

EGY DAL A RÉGI SZERELEMRŐL.

I.

Radnóthy Béla minden öt percben ki-kinyitotta ablakát, hogy távoli kocsizörgésekre leskelődjék. Most jó... gondolta, valahányszor két tünde lámpás beleragyogott a hórákásoktól ordas, néptelen utcába. De csalódottan húzódott vissza, amikor a közeledő kocsik legott újra magukkal is vitték a nyomukban támadt zörgéseket. És mégis, - ahányszor hiába csendültek össze a zongorán egymás mellé állított pezsgős poharak, ahányszor némább lett a csend a szép legénylakásban, mintha a Radnóthy türelmetlenségébe a megnyugvásnak némi tünetei is vegyültek volna.

Pedig, - igazán, poétalelke egész tűzével szerette azt az asszonyt. És hogy várta! Mennyi ékesszólással hálózta körül, amíg végre kicsalhatta belőle ígétét. Két hónap óta kérte. Esküdözött. Mi több, hitt a saját esküjében. Úgy érezte, hogy más asszony soha sem létezett és soha nem is fog létezni, csak ő, - a jó öreg Oroszvály Tamás hites felesége.

Hja, persze, a jó öreg Oroszvály Tamás... Miért is kellett épen neki megházasodni? Hány olyan férj van a világon, akitől csupa gyönyörűség lenne a feleségét elszeretni. De épen tőle?... Nem. Ez nem kellemes; hiszen, amióta Radnóthy Béla a világon van, egyebet sem tapasztalt az öregtől, mint jóságot és önfeláldozást. És ezt senki sem tudta jobban, mint Radnóthy Béla.

De honnan sejtethette, hogy világkörüli útjából hazatérve, az öreg urat mint a legszebb asszony férjét fogja viszontlátni?

- Tulajdonképen, nem is olyan öreg - jutott a fiatal gróf eszébe, mialatt idegesen vetette magát a zongora előtti forgó székre. - Nem, nem is olyan öreg. Alig hatvan éves. De persze száraz, ráncos, mint afféle szobatudós.

Radnóthy a délelőtt komponált szerelmi dalt kezdte halkan kipengetni. - Igen, - határozta el, mialatt nagy eréllyel csapott a billentyűkre. A jó öreg nagyon derék ember, de rettenetesen unalmas! És ez némileg megnyugtatta.

- Azért mégse szép a sorstól, hogy ezt a mi dolgunkat ilyen rosszul rendezte... - mondotta a fogai között s ki tudja hányadszor, az ablakhoz lépett. És most nem hiába, mert ime, ott közeledett az a várva-várt kocsí, amely végre! - meg is állott a kapu előtt.

II.

- Nem. Semmire se akarok gondolni. Boldog vagyok! Élek! Tied vagyok... Hát nem elég ez? - kérdezte az asszony újra és újra Radnóthy ajkához kínálva piros ajakát.

- Igazad van, édes; csak egy pillanatra jutott az öreg úr eszembe... lásd mi férfiak olyan gyávák vagyunk...

- A bűn elkövetése után...

- Csak ne vess ki, - ne vess. Mégis, jó lett volna...

- Tudom. Vigyázni... De ha mondom, hogy Tamás holnaputánig nem jő vissza Budapestre. - A cselédeknek pedig azt mondtam, hogy (csengőn felkacagott a visszaemlékezésre), hogy egy haldokló gesztenyesütőnél fogom az éjszakát tölteni...

- Elhitték?

- Rögtön. Lásd, milyen jó, ha az ember egy csomó jótékony egyletnek a lelkes, munkás tagja?

Radnóthy gyanakvólag nézett reá, mert bár ez a jártasság - esetleg - büntudatát szállítja operett-nívóra, mégis, mégis a hiúságán ejt olyan mély sebet, amit nehéz lenne kigyógyítani... Oroszváryné kitalálhatta gondolatát.

- Csalódol, drága, - súgta bizalmasan. - Igazán. Bizony Isten! Te vagy „az első”. Nevezd véletlennek, ügyetlenségnek vagy gyávaságnak, de tény, hogy így van. Hiszed?

- Hiszem, - felelt Radnóthy s máris ott térdelt két pici láb előtt és csókjai izzó parázsát lehelgette rájuk.

Jolántha kicsapongó kedvvel szökött fel helyéről.

- Most gyere, - rendelte, - játszd el a nótámat. Azt, amit hozzám írtál.

- Muszáj?

- Már hogye.

A gróf fenéig ürítette a feléje tartott pezsgős poharat, aztán tettetett unalommal a zongorához ült.

- Ez az? - kérdezte egy mélabús magyar nótába kezdve.

- Dehogya is. Mondtam már, hogy azt játszd, amit hozzám írtál.

- Hisz' ez is az... meg még ég tudja hány.

- Igazán? - s a kis szőke fej szerelmesen símult a szép barna fejhez.

De mintha a fiatal asszony ez egy éjszakán végig akarná kóstolni mindazokat az érzéseket, örömeiket és diadalmakat, melyekre annyi évig vágyott.

- Tudod, mire volna kedvem? - kérdezte csillogó szemmel állva Radnóthy elé.

- Nos?

- Ennek a mai estnek az emlékére egy dalt vagy nótát, vagy kuplét, - írni, veled. Igen, igen. Te a zenét, én a verset, jó?

- Most? Rögtön?

- Persze.

- Hogy jut ilyen eszébe, mi? Micsoda kis szeszély-magazin maga!

Jolántha könnyelműen vonogatta vállait.

- De ha vágyom reá.

- Akkor persze, - parancsára, felség!

Oroszváryné a mellette levő hintaszékre vetette magát, térdét összekulcsolt keze közé vette, és néhány percig teljesen átadta magát gondolatainak. Mivel szemeit lezárta, csakis lassú, egyenletes himbálása jelezte, hogy nem alszik.

- A megtestesült ritmus! - ujjongott Radnóthy néma gyönyörűséggel. S valóban csodásan szép volt így, amint hol közeledett, hol eltávolodott. Puha fehér selyemruhája lágyan fogta körül s engedelmesen alkalmazkodott minden mozdulatához. Most úgy tűnt föl, mintha szobor lenne, hogy a következő percben már csak félig elmosódott, félig eltompított álmoképnek lássék.

- És ennek férje az, aki a napsugarat csak a spectrum analysis céljából veszi tudomásul! - nevetgélt Radnóthy s egyszerre, egy római imperátor közönyével gondolt legyőzött vetélytársára, a jó öreg gyámra.

- Írjad! - rendelte most Jolántha s a gróf alázatos engedelmességgel legott szót fogadott. A vers pedig, amit a szép asszony diadalmasan, szerelmesen két korty pezsgő közé ékelve lediktált, ilyen formán hangzott:

Azt hiszi a gazdag ember
- Ugy-e, úgy van édes? -
Hogy ellopja a kenyeret
Ki hozzá jut s éhes.
Pedig dehogy lopja
Csak úgy nézi lopva,
Mert nagy ám a fényes
Kényes s ah! erényes...
Mert nagy ám a fényes-kényes
Koplalók hada!...

Azt mondja a csúnya asszony
- Ugy-e, úgy van drága?
Hogy minden szép urát csalja,
Csak akadjon párja.
Pedig dehogy csalja,
Bárhogy is akarja,
Mert nagy ám a fényes
Kényes s ah! erényes
Mert nagy ám a fényes-kényes
Koplalók hada.

Szerencsénkre, ez minálunk
Ugy-e, úgy van szentem?
Bajt nem okoz, mert egy kicsit
Csalónak születtem.
S te mi vagy? - Csók-Tolvaj!
Ejh nem bűn az, nem baj!
Csak ne sejtse fényes
Kényes s ah! erényes
Csak ne sejtse fényes-kényes
Koplalók hada!

- Hurráh! Éljen! Hisz ez a siker! - lelkesedett Radnóthy máris a zongoránál ülve.

Jolántha egy cigarettára gyújtott és odaállt a háta megé.

- Lássuk! - incselkedett.

A gróf pedig, a vérbeli zenész gyönyörűségével kezdte a melódiát kicsalogatni hangszeréből.

- Ez jó. Ez nem... Oh ez egy csöppet sem... De lásd! ez pompás! - bírálgatta a szép asszony, sőt, temperamentuma biztos ösztönétől vezetve minduntalan javított is, igazított is valamit a keletkező dallamon.

- Most már én is azt mondom, hogy ez a siker! - örvendezett, mikor vers és dal teljesen összesímulva perdült, kacagott a gyorsan lebbenő kezek varázslatára. - Igérd meg, hogy még holnap elküldöd Koroknaynak.

- Gondolod?

- Persze, hogy gondolom. Úgy tudom, épen egy operett-premiérre készülnek; nos, fogadom, hogy a kis Csattogányi Elza remekül fogja énekelni.

- Magam is azt hiszem... de...

- Már megint félsz? Ugyan maga gyá-va!...

- Jól van. Elküldöm. De ha megbánjuk? késő talál lenni.

- Ha megbánjuk... - felelt Oroszváryné elbizakodott kacérsággal és könnyelműen, gondtalanul dudolgatni kezdte, hogy:

Ejh, nem bűn az, nem baj!
Csak ne sejtse fényes
Kényes s ah! erényes
Csak ne sejtse fényes-kényes
Koplatók hada.

III.

És a siker valóban szárnyaira kapta azt a pajzán dalocskát. Mint valami ragadós betegség, terjedt az szerteséjjel. Öregek zümmögték. Gyermek dalolták. Szerelmes párok suttozták egymásnak. Dadák altatták vele a kisdedeket. A primadonnák pedig „ereszd a hajam”-ig versenyeztek érte.

Radnóthy a szerző kevélységével ült egy-egy páholy mélyén s hallgatta, amint a közönség - ez a siker legbiztosabb jele - együtt énekelt a divával. S ha társaságban valamely szép asszony „tolvaj úr”-nak szólította, nagy gyönyörűséggel szerénykedett.

Csak Jolántha viselkedése aggasztotta. Mert az a vakmerő asszony kezdte az elővigyázatot sutba dobni. Most már mindennap ott volt a Hunnia-színházban, ahol Csattogányi Elza alig győzte az újrakat. Sőt, legújabbán, férjével jött oda.

- De hisz ez képtelenség, - figyelmeztette a gróf.

- Miért?

- Mert megeshetik, hogy túlzott közönyéből, (amely mégsem természetes, tekintve, hogy nap-nap mellett eljár azt a dalt meghallgatni), valaki megsejti a valót.

- Jó, jó... - kacagott Jolántha és mindössze annyit változtatott a kínos helyzeten, hogy Pálosy Nándor báróval kezdett kacérkodni.

- Hogy minden gyanúsításnak elejét vegyem - mondta a grófnak csúfolódva.

- És az öreg úr? Igazán semmit se vesz észre?

- Semmit. Vagy igen: Pálosyt, - s az asszonynak gyönyörűsége telt abban, hogy a gróf milyen dühösen tekint ilyenkor reá. Mert tényleg dühös volt az ilyen beszédért. Néha szeretett volna Oroszváryhoz rohanni, s a fülébe kiabálni az asszony árulását, de aztán eszébe jutott, hogy az az árulás nemcsak a férjnek szól s ez még dühösebbé tette, de egyúttal el is némította.

Pedig most már mind ritkábban találkozott Oroszvárynéval. Talán, mert napról-napra jobban kínoztta mellette a rossz lelkiismeret. Jolántha pedig kezdett rájönni, hogy ő tulajdonképpen olyan, mint a gyermek, ki óriási fáradság árán épít homokvárakat a tenger partján, de aztán, egész közömbösen nézi, hogy miként mossa el azt, az új hullámokkal érkező dagály.

Jolánthát sem a vár érdekelte, hanem a felépítése. Valószínűleg akkor se szerelem vitte őt Radnóthyhoz, de a titkolódzás, az önmagával vívott harc, az őrszemek kijátszása, szóval - izgalom. És ezt - úgy sejtette - ezután elérheti anélkül is, hogy folyton a férjét emlegessék bűnbánóan.

- Unalmas ember, - határozta el ma is, a színházba érve s többé nem foglalkozott vele. Különben is nagyon idegessé tette Oroszvárý érthetetlen hallgatása.

- Mi bánthatja? - tündött, férje dúlt arcát, dacos viselkedését megfigyelve, de nem merte kérdezni. - „Lehetséges lenne, hogy valaki mondott neki valamit?” - töprengett s ezután csak lopva mert Pálosy felé nézegetni.

A szemközti páholyban Radnóthynak is föltűnt az Oroszvárý szürkés sápadtsága, fagyos merevsége.

- Mi lelheti? - aggódott a gróf kellemetlen sejtelmektől gyötörve s folyton odanézett. De sokáig nem történt semmi, hanem amikor a „Tolvaj-nóta” felcsendült a diva ajkán, egyszerre mozgás támadt Oroszvárýéknál. Látni lehetett, amint a férj fölállt s tántorogva húzódott a páholy háttérébe. Azt is, hogy Jolántha milyen kényeztetve, könyörögve igyekszik kibékíteni, megnyugtatni. A gróf már ekkor futva igyekezett hozzájuk, de, amint odaért, szemtől-szembe találta magát Pálosyval.

- Te is itt vagy? - kérdezte ridegen s válaszát se várva nyitott be Oroszvárýékhoz. Hanem ami ott fogadta, teljesen feledtette vele a báró létezését, mert ime, a páholy háttéréhez támaszkodva ott állt Oroszvárý és dühösen, de tehetetlenül dadogó nyelvvel, folyton csak azt ismételte, hogy: „Tolvajok, csalók” s reszkető karja hol a feleségére mutatott, hol - még valakire. De kire? Pálosyra? vagy ő reá, Radnóthyra?... A két fiatal férfi oly közel állt egymáshoz, hogy lehetetlen volt ezt meghatározni, annál kevésbbé, mert az a vádló kar nem engedelmeskedett többé hűdött gazdájának...

Fenn pedig, a színpadon, a szép Elzácska zavartalan pajzánsággal újrázta, aprózta a nótát, hogy:

Ejh, nem bűn az, nem baj...

IV.

- Én öltem meg! - kínoztta magát Radnóthy s leírhatatlanul szenvedett.

Barátai már aggódni is kezdtek. Honnan e nagy bánat? Ki hitte volna, hogy ez a baccarat-vitéz ennyire a szívére fogja venni öreg gyámja halálát? „Örülj, hogy többé nem szenved!” - vigasztalták, de nem sok eredménnyel. Sőt! Ha fontos pénzbeli ügyek elintézése nem kötötte volna a fővároshoz, föltétlen útra kél, hogy ne is hallja többé az Oroszvárý nevet - és még valamit: a dalt. Azt a bizonyos Tolvaj-kuplét, amely úton-útfélen követte lépteit. - Mennyire gyűlölte! Milyen boldog lett volna, ha soha sem hallja, - de menekült bár a budai hegyek magányába, biztos lehetett fölöle, hogy valamely kis korcsma rejtekéből reá leskelődik. Verkli, harmonika, vak koldus hegedűje, mind azt nyikorgatta, mind azt nyöszörögte. S ha a városban sétált, mintha csak hangja támadt volna aszfaltnak, kőnek, ablakfélfának, innen is, onnan is jött a dal feléje. Pajkos iskolás leányok, ha felösmerték - s hogyne ösmerték volna fel pajkos iskolás leányok?! - rögtön az orra alá dörgölték egy-két strófáját, s bosszúságát látva, ketten-hárman nevetgéltek össze.

Még saját otthonában sem volt nyugodalma, sőt, itten legkevésbbé, mert itt még a néma zongorája is folyton csak ezt az egy dalt zengte!

- Bele fogok örülni, - gyötrődött, de, már menekvésre sem volt bátorsága.

Hanem ekkor, egy kis gyászkeretes, ibolyaillatos levélkét hozott a posta, s bár ebben nem állt egyéb, mint egy pár bátortalan emlékeztetés a régi barátságra s egy szerény meghívás „egy nagyon lesújtott szerencsétlen özvegyhez” - ő bizony - azt olvasta abból a kúsza sorokból, hogy „S te mi vagy? - csóktolvaj”...

- Nem! - lázongott. - Nem akarok hozzá menni, mert akkor örök időkre behálóz, szerencsétlenné tesz.

S ez a rémület annyira hatott reá, hogy minden fontos ügyet félre dobva, Bécsbe menekült.

Teljesen hiába. A dal már ott is csak úgy süvített, minden inasfütyben, minden kőműves-állványon, csak úgy, mint Budapesten.

Tovább ment. Salzburgban akart megállani, de alig ért az Európa-szállodához, mikor is az előkertben, egy kis síró gyereket pillantott meg, akit kalotaszegi varrottásban ékes dadája, épen azzal vigasztalt, hogy diszkrét szordinóban dúdolta a fülébe:

Ejh, nem bűn az, nem baj...

Többet nem is hallott, mert dühösen fordult vissza és felült a legközelebbi vonatra.

- Hát már nincs menekvés? - kérdezgette önmagától s nagyon, nagyon elfogta a bánat.

Pedig volt. A divat.

A divat, amely két hónappal ezelőtt, léghajó módjára vitte, emelte a nevét, a dalát, hogy most már ép olyan biztosan kezdje elejteni. Igaz, nem rohamosan, hanem csak úgyszólván: szálló ernyővel ellátva, de azért már mégis észrevehetően gyérültek a Tolvaj-nóta zümmögői. A Belvárosban például Radnóthy már elég bátran járhatott, kelhetett. Csak a „Zöld vadász”, meg a „Trieszti nő” tájékán érhetne volna veszedelem. De ezt elkerülte.

Kezdett tehát föllélekzeni és ezt annál inkább, mert szélteben ezt suttozták, hogy Jolántha a Pálosy titkos menyasszonya...

- Szegény jó Tamás bácsi! Hátha mégse én reám mutatott? - biztatta magát a gróf napról-napra több megnyugvással. És mikor a szép kis Liczy Elmával megismerkedett, egyszerre úgy vágyott, úgy sóvárgott egy új, - méltóbb, tisztább életet kezdeni.

- Csak ez a nóta ne ütögetné fel a fejét minduntalan - töprengett. - De üti, - még mindig üti! Nincs menekvés előle! - Ez a gondolat akkor gyötörte legjobban, mikor tekintete az Elma nyílt, tiszta, leányos tekintetével találkozott.

- Kedves Radnóthy, nem készül ön Velencébe? - kérdezte egy napon Liczy báróné, azzal a félig közömbös, félig csalogató hanglejtéssel, amely a leányos mamák kizárólagos szabadalma.

- Miért ne, ha önök is mennek, - felelt a gróf örömmel s alig várta az elindulást.

Velence. Holdvilág. Szerelem... Azt hitte rég ösmeri, rég neveti, rég únja mindezt - s ime mégis, amint a szép kis Elmával oda érkezett, egyszerre új szemmel, új lelkesedéssel, új szívdobogással nézte s szívta be annak a mesevárosnak örök varázsát.

Itt fog kezdődni az én új életem. Határozta el boldogan.

Ketten ültek a Desdemona erkélyén, ő és a leány. A laguna selyem zsongása, rég elmúlt szerelmi suttogások visszhangját keltette. A titokzatosan feltűnő gondolákba pedig egymáshoz símuló párok éltek a jelennek. S ők ketten, egymás szemébe nézve, egymás szavát lesve, áradoztak a jövőről.

„Én fehér virágom!” - suttogta Radnóthy szerelmesen - és e pillanatban a saját lelkét is hófehérnek érezte. „Rám bízod-e magad egy hosszú életre? Nem félsz-e, hogy nem vagyok méltó hozzád, én, aki...” De mi ez? Mi jön ott a néma messzeségből? Mi rebbenti széjjel a lagunák csendjét? Mi zárja le a szót a szerelmes ember ajkán?

- A dal... Az a rémes, átkos, gyűlöletes dal...

Igen. Mint megannyi csengetyű a bohóc sapkáján, úgy cseng, bong az a dal az olasz énekesek ajkán...

Radnóthy keze ökölre szorul, két fekete szeme bele villan az éjbe, aztán lerohan a lépcsőn; be egy gondolába.

- Al Lido! - kiáltja a két gondolásnak s magára csapja a „coperta” ajtaját, még a zsebkendőjét is szájára szorítja, hogy ne hallja senki önváddal teli dühös suttogását.